CATACOMB MARTARTE

Chawngzika

SYNOD LITERATURE AND PUBLICATION BOARD

CATACOMB MARTARTE

Heng hi hrehawm nasa tak ata chhuak hote kha an ni a, an puante Beram No Thisera suin an tivar ta.

Buatsaihtu
Chawngzika

SYNOD LITERATURE AND PUBLICATION BOARD

Published
by
The Synod Literature and Publication Board
Aizawl–796001
Mizoram

Chhut khatna	*1970*
Chhut hnihna	*1972*
Chhut thumna	*1978*
Chhut lina	*1995*
Copies	*2,000*

Printed
at
Synod Press
Aizawl–796001
Mizoram.

A CHHUNGA THU AWMTE

CHHUAHTU BOARD THUCHAHG

Synod Literature & Publication Board hian lehkhabu thar hlak bakah tun hmaa lo chhuah tawhte zinga a ṭha zualte chu a chhuah nawn ṭhin a. Lehkhabu chhuah nawn hi ṭhahnem tham fe a awm ve a ni.

Catacomb Martarte tih bu, Upa Chawngzika buatsaih hi Press & Bookroom hmingin vawi thum lai chhut nawn a ni tawh a, chung chu kum 1970-ah te, kum 1972-ah te leh kum 1978-ah te khan a ni a; a vaiin copy 6,500 lai tihchhuah a lo ni tawh a ni.

Kum 1980 hma lam kha chuan Synod Literature Committee leh Synod Press & Bookroom te hian a hrangin lehkhbu chhuahtu nihna an keng ve ve a. Synod Literature & Publication Board din a lo niha, kum 1980-a hna a thawh ṭan aṭang erawh kha chuan Mizoram Presbyterian Kohhran Synod aiawha lehkhabu chhuahtu angin a lo thawk ta a. Tun hma lama lehkhabu lo chhuah tawh ṭhinahte pawh neitu chan a chang ta a ni.

Catocomb martar-te tih bu hi a ngaihnawm mai ni lovin, a bengvarthlak bakah tunlai huna ringtute fuih theitu lehkhabu ṭha tak a ni a. A bu buatsaihtu dam lai ngeia vawi li lai chhut a ni hman hi a ropui hle a. Mite tan malsawmna a la nih zel beiseiin chhut lina hi kan han tichhuak leh a ni e.

Sd/-
C. Sangzuala
Secretary & Editor
Literature & Publication Board.

THUHMAHRUAI

He lehkhabu tê tak tê hian hmanlaia Rom sawrkarin Kristiante a tihduhdah laia Kristiante chhelzia leh huaizia te, hrehawm leh manganga an awm pawha thlamuanna leh lawmna mak tak mai an neih sizia te tihlan a tum ber a. Isua Krista an rinna avanga tihduhdah tuara martara thi ta te, hmanlai mi leh tunlai thleng pawhin an chanchin hi Kristiante tan a ropuiin a ngaihhlutawm ngawt mai. Amaherawhchu, a ngaihnawm hrim hrim atan he bu hi chhuah a ni lo va. Tunlai hunah pawh hian Kristiante chungah, kan rinna avanga tihduhdahna leh hnawhchepna te a lo la thleng zel dawn tih hriain, "Kan hmaa mi huai kalte kha an ding nghet he hmunah hian. Kei pawh ka Lalpa tan rinawmin ka awm ang," ti ve thei tur leh Isua Krista hming avang chuan hrehawm tuar tlaka ruat kan nih ve theihna tura min fuihtu atan chauh a ni zawk e.

Isua Krista tana tuartute chuan tihduhdahna leh hnehchhiahna awm tawh lohna, ram ţha lehzual chu châk leh beiseiin an rum ţhin a. Khawvel nawmna leh taksa himna mai te chu bengkhawn sela chuan pumpelhna kawng an hai bik lo vang. Lalpa ngeiin "Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan nunna Lallukhum ka pe ang che," a tih chu hre rengin, an nunna chu ngainepin thi khawp hialin Lal Isua thu an zawm ta a ni.

An rinna avanga fak lo hlawh tawhte hi keini ţhangthar zela Kristiante tan hian an rinna chu zir ve tura min fuihtu lo ni rawh se.

Mission Veng
18.2.1970

Chawngzika

BUNG 1

COLISEUM

Inthah ni hi Rom mite hlimhlawp ni a ni

ROM khawpuiah chuan an kût pui ni a ni a. Kawtthlêr tin aṭangin mipui nasa tak mai, pan lam thuhmun panin an kal dûl dûl mai a. Capitoline tlang piahah, Bazar pui kal tlangin Remna Temple te, Tita lungphun te leh lalber in ropui kal pêlin Coliseum hmun panin an kal nguah nguah mai a. Chumi hmun an va thlen chuan in bial lian pui mai kawngkapui pawh za lai neiah chuan an lut bo ta dual mai a.

Chu lai chu a hmun ngawt pawh hmuhnawm tham a tling a. A chhuat hmun zawl zau pui chu, mipui ṭhutna tura indawh chhâwng sang tak thleng-in a hual chhuak po mai a; a pâwn lamah phei chuan a bang chu hlam sawmhnih laia sang tur hi a ni a. A chhunga ṭhutna hmun âwl zawng zawng chu mibring chi tin, mi lian mi tê, a pui a pangin an khat tlat mai a. Mipui chu zozai tlim hmur mai chu hmuhnawm a tlingin a makin a mak a ni. Chu-tah chuan mi nuaikhat aia tam an pung khawm a. Eng ti turin nge? Thisena tuihâlin, insâm a, inthat lai ena an thinlung titlai turin chu hmunah chuan an lo pung khawm a ni. Hmanlai Rom, hnam fing hmasaa inchhal siin, chutiang chu hmuhnawm an tih zawng leh an thinlung titlaitu a ni tih han hriat tluka thu rapthlak dang a awm thei ngai ang em le?

He ennawm thlirtute zingah hian pasalṭha huaisen, ram dang dang rûnnaah pawh lo tel hrep tawh a, pasalṭha leh mi huaisente thiltih dan lo hre ṭhang tawhte pawh an awm. Mahse chu ennawm atana an tih, mi pawikhawih lo leh hriam pawh nei hlei lo, hmeichhia leh naupangte ni lehnghal, nunrâwng zeta ram sakawlhte leh mihringten an han sawisak laite chuan, chung pasalṭha huaisente thin chu zuk tiur hauh si lo va. A piah deuhvah chuan mi ropui leh zahawm, an pi an pute aṭang tawha mi ropui leh zahawm lo ni tawhte an awm bawk. Anni pawh hian heng nunchhiatthlak thiltihte hi an hnam ropuina leh zahawmna tihmelhemtu a nih rêng zuk hre bik lo va. Mi fing te, hla phuah thiam te, puithiam te, roreltu te, Rom khawpuia mi ropui ber berte leh mi hnuaihnung ber berte pawh an ṭhu khat tlat mai. Mi chhe bawrlawk au pâwr fu fute ai mahin a mi ṭha leh zahawmte râwl chu a ring lehnghal. Nunrâwn leh nunchhiata innghaisak hi a mite rilru tlaina leh hlimna a nih si chuan, Rom khawpui tan hian eng beiseina dang nge maw awm ang le?

Ennawm chhuahna hmun langsar leh ualau lai takah chuan hmun dawh san bikah hian lalber Decius-a chu a ṭhu a, a bulah chuan Rom ram chhunga a mi ropui ber berte an ṭhu a. Hengho zingah hian Praitorian sipai pawlho Officer-te an awm a, ennawm chi hrang hrang an rawn tihchhuah te chu hmusit leh deusâwn tak hian an sawisel a, ring tak takin an nui hawm hawm mai a. An incheinate chuan an vela mite mit chu a la khawp mai lehnghal a.

A hmatheha en tur chi hrang hrang an han tih zawh chuan, a suaṭa insual an han bei ṭan ta a. Kuttum ngawta inbeihna a ni a. Hetiang chi-ah mai pawh hian mi tam fe chu thichhâwngin an awm thei ṭhin a, mahse a thlirtute mit titlai khawp a la tling ta lo va; a aia rapthlak zawk thlir chakin mipui chu an la za ta chung mai. Pa pakhat chuan mipui ngaihsan leh fak a hlawh kher mai, chu pa chu Africa mi Mauritania rama mi a ni a, hrawl zet mai leh sek deuh mai hi a ni a. A chak ang bawkin inbeih vel dan pawh a thiam kher mai a. A ngunhnam tawi tê chu thiam em em mai hian a vai vel a, a khingpui apiang mai chu a hneh zat zat mai a. Batavia rama mi ngunhnam vai thiam, amah tluk bawka sa ṭha nel nawl leh chak zet mai nen an han inbitum ta a. An inkhing dun chu an danglam hlei viau mai. Africa mi chu hang thêl thûl, sam kir chuat mai, mit meng de ru mai hi a ni a. Batavia mi chu a ngo va, a sam a buang thâng a, a mit a pâwl râm mai a. An inbei tawk hmel em avangin a tu zawk nge dingchang ang tih hriat a harsa hle a ni. Amaherawhchu, Africa mi chuan a hmain mi eng emaw zat a lo beih tawh avangin chan chau zawk tura tlang ngaih chu a ni.

An han inbei ṭan ta a, an fimkhurin ṭhahnem an ngai dun tawn hle mai a. Batavia mi chuan nasa deuh mai hian a ngunhnamin a han vai ṭhin a, a khingpuipa chuan thiam zet mai hian a lo dang ṭhla zat zat zel mai bawk a. Africa mi chu a ṭuan

rangin a kawlh pawh a kawlh a; mahse a khingpuipa, rilru dai dapa lo inveng ṭhina chu engtin mah a ti thei lo.

A tawpah chuan bâng rih turin thu an han pe a, ngunhnam vai tniamte chu an hruai bo ta rih a, an chauh tawh em avanga khawngaihna chawlhtir phei zawng an ni lo; Rom mipuite mit leh thinlung titlai khawpa thisen an la inchhuah loh avang mai zawkin an chawlhtir a ni. Hruai chhuahin an la awm leh ngei dawn tih hriat sa a ni. A dawtah chuan mi tam tak mai, ennawm chhuahhna laiah chuan an rawn hruai chhuak a. Heng mite hi ngunhnam nena inthuam vek an ni a. Thawklehkhatah an inbei ṭan ta mai a. Ṭang leh ṭang awma inbeihna a ni lo, inphêksual a ni. Mi tinin an bul ṭheuhva mi chu an bei mai a ni. Hetiang chi-ah hi chuan thisen a luang tamin a rapthlak ber pawl a ni, rei lote chhung mai pawhin mihring tam tak nunna a boral ta ṭhin a ni.

Pa valai chak âwm ṭheh ṭhawh hlir zanga rual zet mai hi an inbei ta mur mur a. A changin kil khatah an indang chingchivêt a, an invai thi puat puát mai hlawm a. Mi ruang hi kar lovah a let phung zel mai a ni. A chak leh a huai huai chu an dingchang zel a, a tawp lamah phei chuan an lo chau ta em em a, an tlem telh telh a, mi zanga zingah mi za chauh an la dam a, chung ho pawh chu chau leh hliam thi hnê hnê hlir an ni ta a. Thawklehkhatah chhinchhiahna a de zawk a, chu veleh leh-

lam lehlama mipui zing aṭang chuan mi pahnih an lo zuang chhuak a, ennawm chhuahna hmun zawlah chuan an lo kal a. Chung mite chu Africa mi leh Batavia mi kha an ni a. An lo chawl hahdam tawh bawk a, chung mi za la dam chhun chau leh hliam hne hnu, mahni pawh inveng him zo tawh awm lote chu khawngaihna tel miah lo hian an ngunhnam chuan an rawn sât ta bawrh bawrh mai a.

An thah mang tak hnu chuan an pahnih chauh tual zawlah chuan an ding a. Mipui sang tam tak mai hlim chu le, an au ri hluah hluah ta mai a. An thah tawh ruangte kha an thiar chhuah zut zut lai chuan anni pahnih pawh chu an inbei dun leh ta a. A hmaa thinrim thaa an inbei ang bawka nasain an inbei a. Africa mi chuan a han nawr vak a; mahse, Batavia mi chuan a lo dang thuai a, kawlphe ang maia rangin a bei lêt ve a. Africa mi han sawt leh zauh chuan a ngunhnam a thlauh ta hlauh mai a, chutih lai tak chuan a khingpuipa chuan a bân vei lamah a rawn vit tlu ta ruah mai a. A han tluk veleh chuan le, entu mipui nuai khat zet mai chu lawmin an au ta dur dur mai a. A hnehtu zawkin a rahbeh lai chuan ennawm chhuahna hmun enkawltute an lo kal a, mi hliam chu an va hruai chhuak a; amah khawngaih vang ni hauh lovin, hun remchang danga la hman leh atan a ni an lak kian rih ni.

Thlirtute sipai Officer rual awm khawmho zinga pakhat chuan, "Marcellus, Batavia mi sawn inbeih a thiam saw maw le," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Ngawi teh Lucullus, kei pawh thiam ka ti kher

mai, sawtiang ngunhnam vai thiam reng reng ka la hmu ngai lo, an pahnih hnih sawn an thiam dun a ni." a ti a. "Saw mite pahnih aia thiam saw a la awm asin," pakhat chuan a han ti a. "E heu, chu tu nge ni?" "Ngunhnam vai thiam Macer-a a ni. Ka hmuh azawngah a la thiam ber nge ngein ka hria," a ti a. Marcellus-a chuan, "An sawi hi chu ka hre tawh ţhin a; mahse, ka la hmu hauh lo va.

Vawiin hian a tel ve em le?" a ti a. Pakhat chuan, "Tel dawn e, ka hre chiang alawm," a ti a. Chutianga Officer-ho an inbe mawlh mawlh lai chu, ram sakawlh an khung khawmna hmun aţanga sakawlh rûm ring zet mai hian a rawn tichat ta hlauh mai a, sakawlh rawl ngei, a rilţam thinur rawl a ni. An khungna bawm thir kawngkhar chu chung lam aţangin an han pawt hawng a. Ennawm chhuahna tual zawlah chuan sakei a lo chhuak a, a rawn veh phei ta ţhum ţhum mai a. Africa rama mi an lak a ni a, hemi ni hma lawka an rawn lak thlen a ni a. Ni thum chhung chaw pe hauh lova an khung tawh a ni bawk a, a rilţan thinur chu rapthlak khawpin a hlauhawm a ni. A mei a hêm vut vut mai a, thlirtu mipuite chu seh chak tih hriat reng reng hian a thlir vual vual mai a, Chutih lai chuan kil lehlam aţangin mi pakhat a lo kal ta zan zan mai a. Ngunhnam tawi tê chauh a keng a, saruakin puan chauh a veng a, a lai lam pan chuan a lo pên phei chhat chhat mai a. Mipui chuan an thlir ţhuap mai a, "Macer, Macer," tiin an au huai huai mai a. Sakei chuan a han hmuh veleh a ngur ta chhur

chhur mai a. Macer-a chu a ding rân a, sakei chu ngun takin a en rân mai a. Sakei chuan a rawn pan a, a mei a hêm vut vut a, zuan tumin a awp ta suai mai a. Thawklehkhatah a zuan ta phut mai a. Mahse, Macer-a chu lo inring rên râwn a ni bawk a, vei lampangah kawlphe ang maia rangin a sawt kiang dawrh a, sakei chuan a zuan ṭhelh avangin leiah a tla thlawrh mai a, chuveleh Macer-a chuan a ngunhnamin a thin hnun ngeiah a a vit tlang ta zawk mai a. Sakei kawlh thi tur chu a tal buan buan a, a au uar uar a, a thi ta a. Mi-pui lawm chu le, khawpui ri ang maiin an au ri leh ta dur dur mai a. Marcellus-a chuan, "A va han mak em! Macer-a tluka thiam leh huaisen ka la hmu ngai hauh lo mai a," a ti a. A kianga mi chuan, "A dam chhungin inbei mi a nih dawn saw," a lo ti bawk a.

Sakei thi ruang chu an la bo chauh tih chuan thir kawngkhar chu an han hawng ri leh rûl mai a. Tun ṭuma mi hi chu sakeibaknei a ni thung a. Muang zet hian a lo chhuak zûl zûl mai a, mak ti âwm zet hian a dâk vel vual vual mai a. Sakeibaknei chi-ah chuan a lian ber chi a ni a, a taksa pawh hrawl zet mai a ni a, a bitum tawk tur, mi chak bik bei tura hun rei tak an lo khek khal tawh hi a ni a. A hma lawka sakei lian tak thi tawh angte kha chu pahnih pawh bei thei khawp tura lian a ni. Macer-a phei chu a bulah chuan naupang chhia ang chauh a ni. Chu sakeibaknei chu an lo hreng rilṭam rei tawh hle na a, sakei ang kha chuan a rilṭam thinur-na reng reng a tilang lo va. Ennawm çhhuahna

tual zawl zau pui chu a han vei tlang ngulh ngulh a, tlân chhuahna zawng ni âwm tak hian a han tlan deuh hloh hloh va. Kil tin mai chu a ping tlat mai tih a hriat hnu chuan a lai lamah a kal a, lei lam bih rûnin ring em em hian rei deuh mai a han hûk kulh kulh mai a. Coliseum in sak lungremte chu a nghing ta vek emaw tih tur hian a hûk ring a.

Macer-a chu che miah lo hian a ding ngar mai a. Zâm hmel reng reng a pu lo, ngun taka thlirin a ngunhnam chu inring rânin a keng a. Rei lo deuh hnuah chuan ṣakeibaknei chuan a lam a lo hawi ta ngut mai a. Sakawlh leh mihring chu inhmatawnin an inmelh ta rûn mai a. Chutia mihringin lo thlir ve reng chu a thin a ur ta a ni chêk ang a, a bakbuk hmul chu a din a, a mei a hêm vut vut a, zuan tumin a awp ta suai mai a. Mipui chu zozai chu awm lo ang hrimin an reh ṭhuap mai a. Hetiang chi ngei hi a ni an mit titlai a, hmuhnawm an tihzawng chu ni. Sakeibaknei chuan a han zuan thut ta mai a; mahse, ngunhnam vai thiam leh inveng thiam a ni bawk a; a sir lamah kawlphe anga rangin a sawt per nalh a, a ngunhnam chuan sakeibaknei nâkah a vit hman a. Mahse, a ngunhnam chu a thlauh ta hlauh mai a. Sakeibaknei chu rin aia a hliam nat loh avangin a thin tiur tawk lek a ni ta mai si a. Mahse, Macer-a chu, chulai hun pawimawh takah chuan chi-ai mai lovin rilru nghet tak puin a awm a. Hriam eng mah a nei tawh si lo, sakeibaknei kawlh thinurin a rawn beih nghak chuan a ding ta rân mai a. Sakeibaknei chuan a zuan a zuan mai a; mahse, inthazo tak leh thiam taka invengin a tawlh zel a. A ngunhnam a

thlauhna lai chu eng emawti tiin a thleng leh ta hlauh mai a, a chhar leh ta thuai a. A ngunhnam keng chuan a rawn zuan leh tur nghak chuan a ding rân mai a. Sakeibaknei chuan a rawn bei leh ta ngei a; mahse, Macer a chu a che fuh ta. A thinhnunah ngei a lo vit thawih mai a, ramsa kawlh pui mai chuan tuarin a vial ta tawp tawp a. A han tho ang uaih uaih thin, a tlan vel ruai mai a, a lo chhuahna thir kawngkhar bulah chuan rum chur chur chungin a thi ta a.

Macer-a chu an chawlh botir leh ta rih a. Rom-ho hi zawng thil chi hrang hrang ngaina mi ngang an ni a. Batavia mi kha an rawn hruai chhuak leh ta a. A sual atân sakei tê deuh hi an rawn chhuah a, a lo tihlum thuai mai a. Sakeibaknei an han chhuah leh a, sakeibaknei narân deuh mai ni mah se, a kawlh kher mai a. Batavia mi chuan Macer-a chu a tluk hauh lo tih a lang reng a. Sakeibaknei chuan a han zuan a, a lo sât hliam hlauh va; mahse a rawn beih nawn lehnaah chuan a man fuh tâk ale, kâr lovah Batavia mi chu a pawt sawm ta vek mai a. Tichuan Macer-a chu an rawn tir chhuak leh a, a ni chuan awl zet hian sakeibaknei chu a rawn tihlum ta mai thung a. Chutia mipui fakna leh chawimawina tâwp hlei thei lo dawnga Macer-a chu a din reng lai chuan, a hma zawn lam atang hian mi pakhat a lo lût ve ta a. Chu pa chu Africa mi kha a ni a. A bân hliam te kha tuam hleih loh, la thi hnuang chung chuan Macer-a lam chu a rawn pan phei a. Rom mite chuan tihhlum atan an rawn tir chhuak leh a ni tih an hre sa vek mai. Chu mi

khawngaihthlak ngei pawh chuan a inhria. Chutih avang chuan a khingpuipa tur bul a lo thlen chuan a ngunhnâm ken chu leiah a dah a. Mangang leh thlaphâng au aw ring zet mai hian, "Min han tihlum thuai teh, na hre tawh hauh lo turin min han siam thuai rawh," tiin a au va.

A entu mi tin mak tih mai turin Macer-a chuan bei ta lo chuan a hnungtawlh a, a ngûnhnâm chu leiah a dah ve ta mai a. Chuti mai pawh ni lo chuan mak an tih lehzual turin Macer-a chuan lalber thutna lam chu a hawi a, a bân a phar a, "Lalber Augusta, Kristian ka ni a, ram sakawlhte chu eng ang pawh ni se ka sual peih zel a, ka mihringpui chungah erawh chuan ka kut ka lek dâwn lo ve. Ka beih loh avangin ka thih phah thei. Mahse chutiang pawh lo ni dawn mah ila, ka that dâwn lo," tiin a au ta a. Mipui chu le, an phun ta mur mur mai a. Marcellus-a chuan, "Eng nge maw a sawi chu le, 'Kristian ka ni,' a ti maw, eng hun laiin nge maw a lo nih chu le?" a ti a. Lucullus-a chuan, "A tânna pindana a awm laiin heng Kristian hmuhsitawmho hian an va tlawhin, an pâwl tenawm tak hi a zâwm ve ta a ni. Mihring chi hi an tikhaw lo zo vek asin mawle," a ti a. Marcellus-a chuan, "Va beih ai chuan thih a duh zawk tihna a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Hetiang mi â ho hi chuan, chutiang chu an tih dan zuk nia," a ti a. Thlîrtu mipuiho chu, chutianga ngunhnâm vai thiam satliah mai maiin an hmuh duhzawng ang ti duh lova mipui a han tihrilhhai ta mai chu, an thinur a so nasa ta mai a, "An inbei ngei tur a ni, Macer-a khan a beih

duh loh leh a hnu leh chu ama thu a ni mai ang a, a chawh ting mai tur lah ni," an ti sup sup mai a. Mahse ani chuan a tum ngai a tum tlat mai. Hriam nei lovin Africa pa awmna lam chu a va pan a, a kuttum ngawt pawha that thei tur hi zawng a ni nâ a, tum si hek lo. Africa mi hmêl chu ramhuai hmêl ang mai hi a ni a, chu hun remchâng a nei chu lâwmin a ngûnhnâm dah tawh chu a zuk chhar leh a, Macer-a thinhnûnah ngei chuan a chhun tlang ta zawk mai a.

Thisen chik puat puat chung chuan, "Lal Isu, ka thlarau la ang che," tiin mi khawngaih thei, Krista hretu huaisen, Macer-a chu Martar huai ho rual kal tate zawm ve turin khawvel hi a chhuahsan ta. Marcellus-a chuan, "Hetiang hi an awm tam ţhin em?" tiin a han zawt a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, Kristiante an tel ve phawt chuan hetiang hi a awm châwk ţhin. Ram sakawlhte chu eng zât pawh an bei duh ang. Nulate pawhin sakeibaknei te, sakeite huai takin an tâwn ngam zel; mahse heng mi â ho hian mihring chu zuk bei duh ngai lo va. Macer-a pawh hi ngûnhnam vai thiam ber leh mi huaisen a ni nâ a, Kristian a lo nih hnu hian mi â chêtin a che ta a nih hi," a ti a. "Ngûnhnâm vai thiam si, hetianga awmtir theitu chu sakhaw mak tak zawng a ni phawt mai a," Marcellus-a chuan a ti vang vang a. Lucullus-a chuan, "An chanchin hi hriatna remchang i la nei deuh deuh dawn e," a ti a. "Eng tiziain maw?" Uai, i la hre na nge? Kristianhote hi zawng chhuak vek tura ruat i nih tawh kha.

Mitthi khua kan tih mai thin (Catacomb) lei hnuai pakah an cheng a, zawn chhuah vek tur an ni asin," a ti a. Marcellus a chuan, "An man tâwk fang tawh Mohin ka ring e, rukinah pawh khan sawmnga zet chu an hâl hlum kha," a ti a. "E, hripta hmasa pawh khan mi za lai an lu an tan tawh kha. Mahse chûng chu eng tham a ni hlei nem, an la pung zel asin. Lalber chuan sakhaw hlui kha tundin that leh a tum tlat a. Hetia Kristiante an lo chhuah tâkah hian a ram lâkte pawh hian kiam lam a pan tain a hria a. Anniho hi thah chimih a rilrûk tlat a ni. Anchhe dawngho hi, an phu ang ngeia sawisak tur an ni. I hre chiang thuai dawn e," Lucullus-a chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "Hre turin Rom-ah hian ka awm rei tâwk lo bawk a. Kristian hote hian eng nge maw an rinchhan tak meuh tih hi ka la hre lo a ni. Thil sual tih apiang hi an puh zelin ka hria a. Engpawh ni se, i sawi ang a nih chuan ka la hre chhawm ang chu," a ti a. Chutih lai chuan en tur thil dang a lo chhuak leh ta a.

Putar pakhat, kûl khun tawh, a samte pawh tuak vâr vo tawh hi ennawm chhuahna tual zawlah chuan an rawn hruai chhuak a. A hmel leh a nungchang chu zahawm hlein lang mah sela, mipui chuan hmusit leh diriamin an nuih eu ruih ruih mai a. Ani chu a han dâk chhuak a, thu tlêm te eng emaw hi a sawi a. Marcellus-a chuan, "Kristian pâwl tenawm zirtirtu Alexender-a a nih khu. A luhlul khawp a, a pha duh hlei lawng e. Ngawi teh, eng nge maw a sawi le," a han ti a. Putar chuan, "Rom mite u,

Kristian ka ni e, ka Pathian chu ka tan tuarin a thi ta a. Ka nunna chu a tan lawm takin ka pe ve dawn a ni—," a han ti a. Chu veleh mipui thinur ṭe vel leh au aw chuan a aw chu a chhilh bo ta thuai a. Thu a sawi leh hma chuan keite kawlh pathum hi an rawn chhuah a, an rawn hual ta mai a. Ani chuan a kut a kuangkuah a, vân lam hawiin ṭawngṭaia phun ni âwm tak hian a hmui a phun a. Chutia a ding lai chu sakawlhte chuan an rawn zuan thlu a, kâr lovah an pawt sawm ta vek a.

Sakawlh rual dang an rawn chhuah leh a, mipui entute daidanna thir palahte chuan an lawn uaih uaih mai a, anmahni leh anmahnite an han inseh vei ṭhin, an kawlh em em mai. Chungho zingah ngei chuan Kristian nula rualho an mante chu an rawn nawr lut rawk rawk ta mai a. Chutiang meuh han hmuh chuan, mihring thinlung pangngai pu tan chuan khawngaihna leh lainatna thinlung ṭuina ngei tur chi hi zawng a ni. Mahse, Rom mite thinlungah chuan khawngaihnain hmun a nei mawlh lo. Chung nula rual tan chuan, chuti khawṛa rapthlaka thihna han hmachhawn tâk chu hlauva kimkitna chawih chawih awm reng a ni. Mahse, an rinna chuan an thinlung a tihuai a, kut insuihin vanvadakin, ring takin......

"Min hmangaiha, ama thisen ngeia kan sualte tleng faitu, kan Pathian leh Pa hnenah, lal leh puithiamahte min siamtu hnenah ngei chuan ropuina leh lalna, chatuan thlengin lo awm zel rawh se. Halleluia, Amen," tiin van lam hawiin hla an sa a.

Sakawlh rual chuan an han bei ta ale, mangang au aw te, fakna au aw tea inpawlh ta ruai ruai mai a ni. Chung nula thianghlim, thih thlenga rinawmma huai taka tuartute thlarau chuan chung lama tlansate fakna hlaa zawm vein; an thisen, an taksate chu tual zawlah chuan a thal ta phung mai a ni.

BUNG 2

PRAITORIAN SIPAIHO BUK

(Kornelia, sipai zahotu, mi fel tak, Pathian ţih mi)

MARCELLUS-A chu Gades khuaa piang a ni a, Rom sipai khirh tak thununna hnuaia lo sei lian a ni. Africa ramah te, Suria ramah te, Britain ramahte rammu in a awm hrep tawh a. Chung a va awmnaah chuan indonaa a huaisen vang chauh pawh ni lovin, a remhriat leh a fin vangin a lar hle nghe nghe a. Hengte avang hian chawimawina leh kaisanna a hlawh a ni. Rom khuaa a lo kir leh hnu pawh hian lalber a tihlawm em avangin, Praitorian sipai pawlho zingah hotu pawimawh tak pakhata dah (ruat) a ni a.

Lucullus-a chu Itali ram pawn lamah a la chhuak reng reng lo va, Rom khawpui pawh a chhuahsan khât kher mai Rom mi ropui leh zahawm chhungkaw pakhat fa a ni a, chuvang chuan a hausain mi ngaih ropui a hlawh a ni. Marcellus-a huaisenna leh awm dan fel chu a ngaihsanzawng tak mai a ni a. Heng tlangval pahnihte hi inţhian nghet tak an lo ni ta nghe nghe a. Lucullus-a'n khawpui chhung a hriat chik em emna chu, a ţhianpa Marcellus-a'n a ţangkai phah hle nghe nghe a. Bung khatnaa sawi tawh ennawm chhuahna hmun hming Coliseum pawh kha Lucullus-a'n a hruai azarah Marcellus-a chuan a hmuh vawi khatna a la ni a. Praitorian-ho awmna chu khawpui hungna lung bang hrulah (rinchhana) sak zawm a ni a. Sipaite chu pindan hrang hrangah an cheng hlawm a. Mi pian thiam leh fel hlir thlan

khawm an ni a, ṭhahnem ṭak an ni. Khawpui chhunga an hnathawh turte avanga thiltihtheihna leh mi chunga thuneihna nasa tak pek an ni a, chutih avang chuan khawpui chhung sawrkarna chu hmanlai ata tawh an thu hnuaia awm a lo ni tawh ṭhin a. Praitorian-ho zinga tel chu hlawhtlinna kawng ngei a ni ṭhin. Marcellus-a pawhin tun hnua chawimawina dawn leh zel theihna tur dinhmun ṭhaa dingin hma lam a thlir thei tawh ang.

An ennawm en ni zawh tuk zingah chuan Lucullus-a chu Marcellus-a bahrik-ah a va leng a, an ennawm en tâk thute an titi dun a. Marcellus-a chuan, "Khatiang thilte kha chu, kei ka en duh chi a ni lo ve, a dawizep hna deuh alawm maw, inzir thiam ve ve, hriam inang reng hmanga inbei a ni hmuh ka chak ni. Khatiang nunrawng taka inthahna Coliseum-a in neih angte kha chu tenawm a tling alawm. Eng vangin nge Macer-a thah a nih, mi huaisen a ni si a, a huai dante kha ka ngaihsantawng tak a ni. Putar leh nula hote kha eng vanga ram sakawlhte seh hlumtir nge an nih? ' a ti a. "Dan thupek a ni. Kristiante an nih avangin," tiin Lucullus-a chuan a chhang a. Marcellus-a chuan, "Chutiang chuan min chhang leh mai thin a. Kristianten thil tih eng nge an neih? Khawvel hmun tinah heng ho hi chu ka hmu tawh thin a. buaina siam chhuaktute zinga an tel ka la hre ngai reng reng lo," a ti a. Lucullus-a chuan, "Mihring pawlho azawngah hian an ṭha lo alawm maw le," a ti a. "Chutiang chuan an ti chawk a, an nih leh nih loh fiahna tak meuh a awm em?" "Fiahna a? Tlang hriat sa alawm, sawrkar dante leh

sawrkar sakhua hi a ruka an phiar ţhin hi an thil tih sual a ni. Kan sakhua leh kan tih dante hi huat tak tein an hua a, kan pathiante hnena inthawina hlan ve ai chuan thih ţhak pawh an duh zel. Juda mi an khenbeh tawh, tuna nung leh taa an rina chauh lo phei chu lal emaw, awptu dang emaw neiin an inhre hlei nem. Keini hote pawh hi nakinah chuan hremhmunah chatuana nghaisakin kan awm dawn ni awm tea an sawi tlat te hian kan chungah thil ţha lo tih an duhzia an tilang alawm," Lucullus-a chuan a ti a. Marcelius-a chuan, "Hei hi a dik a ni thei e, ka hre lo va. An chanchin reng reng hi eng mah hriat ka la nei lo a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Khawpuiah hian an pung zel a, kan ram lak'e th'engin an tibuai a. Hei hi chhinchhiah rawh: Kan ram lak ţiavai mek te hi mi zawng zawngin an hmu a, pawi an tiin an ui em em a, chak lohna leh helna a pung mek a, kan ram rite a zim zo ta...Kristiante pung zel hian heng hi a tipung zel a nih hi. Heng thil ţha lo, lo thlengte hi anmahni vang a nih nak lohvin eng dang vang nge ni tehlul ang?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Heng hi engtin nge an tihchhuah?" a ti a. "E le, an zirtirna leh an chin dan tenawm zet mai avang hian maw le. Indo leh insualte hi thil ţha lo a ni, sipaite lah hi mi hmusitawm berte an ni. Kan sakhaw ropui kan hmuingil phahna te hi ânchhia, kan pathian thi thei lote lah hi ânchhe dawng ramhuai an ni, tiin an zirtir tlat alawm. An zirtirna chuan, kan felna leh kan tih dan ţhate hi tihlingleh vek a, tihchhiat hi an tum asin. Thil sual, ţha lo ber leh bawlhhlawh berte hi fiantiala

an ṭhil chin ṭhinte zuk nia. Hmun biru, luh chhuah theih lohnaah anmahni chauh an inkhurkhung ṭhin a, a chang erawh chuan an thusawi khawlo tak tak leh an hla zahmawh, tenawmte kan hre ru thei ṭhin a ni," tin Lucullus-a chuan a sawi bawrh bawrh mai a.

Marcellus-a chuan, "Chung zawng zawng chu thu namai zawng a nih loh tak chu, a dik tak meuh chuan, na fea hrem an phu a. Amaherawhchu, i sawi tâk ang tak kha chuan anmahniho chauhva awm ṭhin an ni a, an chanchin hriat tam ni lo awm tak. A nih leh, nimina tuara thi tate kha hetiang ang mi ni awmin an lang em? Putar thi ta kha, mi suaksual leh nunrawng a nih avanga thi ta ni awmin a lang em? Khang nulaho sakeibakneiin a seh hlum nghaka an hlasak: "Min hmangaiha, ama thisen ngeia kan sualte tleng faitu," an tih te kha hla zahmawh, ten-awm a ni em ni?" tiin, a benga ri a la hriat rengte chu zawi tê hian a han sa ve a. "A, ka ṭhian, ka in-zêp lo ve, anniho kha ka tuarpuiin, ka khawngaih tak meuh a ni. Rom sipai lo ni lo phei ila chuan, ka ṭap chhuak meuh ang. Han ngaihtuah mah teh, heng Kristiante chungchang hi hre chiang hlei lo ho laka i hriat lehchhawn ni âwm tak khan min hrilh a. Khawvela hnawmhnawk leh bawlhhlawh, zahpui-awm mai an ni i ti tlat bawk a. Mahse, thihna hma-chhawnna an han awm kha chuan, mihrinna ze ropui leh sang tak mai neiin, thihna chu huai takin an su a; ropui takin an thih tâk mai si kha. Rom ram hian a chanchinah reng reng nimina mite tiuka inpe zo-lek ropui ang kha a chhuah ngâi lo vang e. Si-

paite an haw hle i ti a, mahse, an hlau hauh si lo; mantirtute niin min hrilh a; mahse, sawrkar dan an dodal si lo. An bawlhhlawh e i ti a, khawvelah hian thianghlimna hi a awm a nih phawt chuan, nimina nulaho thi tate neih kha ni ngei tur zawng a nih kha," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Chung hnawhchhuahho tan chuan ṭhahnem i ngaih phian hi maw le," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chutiang lam a ni lo ve, Lucullus, thu dik hriat ka duh a ni. Hetianga an sawi hi chu ka hre vek tawh a, mahse nimin aṭang khan dawt a nih ka ring lo lem ta lo a ni. Tunah hian dilchhût takin ka zawt vel che a, i lo hriat ṭhinna chu eng mah lova innghat mai mai a ni tih ka chhar chhuak ta. Khawvel pumah hian heng Kristian hote hi mi nelawm leh rinawm an ni tih ka hre reng a ni. Intualvuaknaah emaw, intihbuaina reng rengah emaw an tel ngai lo va, heng thil sual tia an puhnaah hian a dik ngei tih fiahna pakhat tê mah a awm hlei nem. Chuvang chuan, engah tehlul nge tihhlum an nih fo bik ang?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Lalber chuan a tih turah hian rinhlelh lohna tûr, chhan ṭha tak a nei a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Mi fing lo emaw, mi nunrawng emaw, thurawn veltu ni siten an fuihpawrh a ni lek ta ve ang," a ti zel a. Lucullus-a chuan, "Ama remruat liau liau niin ka ring tlat," a ti a. "Tihhlum tura an tih takte reng an ṭhahnem tawh mai," Marcellus-a chuan a ti a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, a sang tel maw le, a tam zawk an la awm ta cheu nia, eng pawh ni se,

heng hei hi chu man phak an ni lo vang. Ngawi teh, ka han hriat chhuah leh tâk hlauh chu, hei, lalber thupek ka han keng tak asin maw le," tiin a sipai kawr iptea savun lehkha ziak chu a han phawrh chhuak a, Marcellus-a chu a han pe a.

Marcellus a chuan phur fe hian a thlir vel a, kai ṣang tura an ruatna thu a ni. Tin, chu lo chu Kristian hote an bihrukna hmun lei hnuai puk (Catacomb)-a mite ngei zawng chhuaka, rawn man vek tura thupek a tel bawk a. Marcellus-a chuan ngun zetin a han chhiar a, dawhkanah a dah leh ṭhak a, "I va lawm mang awm lo ve maw le," Lucullus-a chuan a lo ti vaṭ a. Marcellus-a chuan, "He hna hi hna nuam a ni lo tih ka zep lo ve. Sipai ka ni a, putar leh naupang chak lo tê tê tihhlum atana zawng chhuaktu nih kher chu ka châk lo zet mai; mahse, sipai ka ni a, thupek zawm tur ka ni miau mai si a le. A nih leh heng lei hnuai puk, mitthi khua Catacomb chanchin chu eng emaw tal min han hrilh teh khai," a ti a. Lucullus-a chuan, "Catacomb chu he khawpui hnuai lei thuk tak maiah hian a zauzia hriat rual loh tura zau lei hnuai khua siam a ni a. Kristiante chu an tana hlauhawm tur a lo thlen apiang hian he hmunah hian an tlan lut ṭhin a, an mitthite pawh he laia phum hi an ching viau bawk a ni. He lai hmun an thlen tawh chuan. sawrkarin a man phak loh tawpah an awm a ni tawh ṭhin," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Catacomb chu tu siam nge ni a?" a han ti a. Lucullus-a chuan, "Tuman an hre chiah lo. Hmasanga lo awm tawh a ni. Ka rin dan

chuan bilat lei chawhpawlh atana ṭinu vaivut an laih chhuah ṭhinna n'in ka ring. Tunlaia kan bilat lei pawh hi heng aṭanga lak vek hi a ni a, hnatlawk-tuten khawpui chhunga an rawn phurh luh i hmu ṭhin ang. Tunah chuan thuk deuh mai atanga an rawn phurh chhuah a ngai tawh a, hmakhawsang ata tawh a hnuai hi laih laih a lo nih tawh avangin khaw-pui innghahchhan pawh hi derthawng tak mai a ni tawh a; khawithlar ang mai chunga innghat a ni tawh a ni," "Chu, a nih leh luhna kawngka bik a awm reng em ni?" Marcellus-a chuan a lo ti var a. Lucullus-a chuan, "Kawngka chu chhiar sen loh a awm a, chu tak chu a lawm a harsatna ni reng ni. Tlem tê awm ni sela chu mi tlan boho chu kan man phiar thei ang chu. Khawi lam pang aṭangin nge anniho chu va pawh tur tih kan hre thei tlat lo atin alawm," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Han rin rilruk theih tur hmun bik lai a awm reng em?" tiin a zawt leh a. Ani chuan, "Awm deuh ve, Appia kawng lam, mel hnih laia Cecilia Mantella thlân, in sang bial lian puia sak kiangah khuan mitthi ruang an chhar deuh fo mai a. Heng ruangte hi Kristiante ruang, ennawn siamna hmuna thi tate kha phum atana an lak chhuah ṭhin n'a ngaihruat deuh chu a ni. Sipaite an tawh hlauh chuan Kristiante chuan an mi ruang chu an thlauh va, an tlan chhe bo ta ṭhin a ni. Mah-se, heng thute hi chuan hnemhnanna a nei tam lo ve. Catacomb i han luh hnuah chuan tun hma ai mahin i kal tumna chu i hnaih zawk chuang lo vang. A chhunga chengte ṭanpuina lo phei chuan chutiang

bo kumkhua theihna hmunah mihring tumah luh rual a ni lo," a ti a. "A nih leh chutah chuan tute nge maw cheng reng le?" tiin Marcellus-a chuan a han zawt leh a. Lucullus-a chuan, "Lei laitu te, in sakna atana ṭiauvut lai chhuak tuho an cheng a ni. Kristian deuh vek an ni a, Kristian thite phum nan thlante pawh an lai ṭhin. Heng ho hi chuan an dam chhung, chung lai hmuna khawsa chawt chu an ni a, a kawngte chu an hre ṭhang chauh pawh a ni hlei nem, rannung hriatna ang maia nghet an nei a, thimthamah pawh a pêng zawng zawng chu an hre vek zuk nia," a ti a.

"A nih leh Catacomb-ah chuan i lut tawh reng em?" tiin a zawt zel a. Ani chuan, "Hmanah vawi khat chu lut tawh e, lei laitu pakhatin min hruai a, rei lo te a ni ka awm ni. Khawvela hmun hlauhawm ber niin a nia ka hriat ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Catacomb hi chu an sawi chauh ka hre tawh a, mahse chiangkuang taka hriatna ka la nei hauh lo. A hria an tam lo hi a mak hle mai. Chung lei laitute chu, chu hmuna sipaite hruai tur chuan an tih theih lawm ni?" a han ti a. Lucullus-a chuan, "Theih loh, Kristiante chu an mantir duh reng reng lo," a ti mai a. "A nih leh an bei chhin tawh reng em?" a ti leh zel a. Ani chuan, "Bei tawh ṭhin e, vawi khat pawh Officer-ho an hruai a, a ril deuh hlek an thlen chuan an mangang chhe mai maw le. An meichher kente a han thi a, an thlabar nasa mai a, hruai chhuah leh thuai an ngen chung mai asin. Chuvang chuan a hruaitute chuan an chhuahpui leh vat mai a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Kristian-

hote chu an hmuh hma lohva hun bei zui zel peih an awm lul lo a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Zawng zel tura tur luih an nih pawhin, lei laitute chuan kumkhuain an hruai mai ang le Khawithlar ang mai, kaw vel chek chuk mai, ram zau tak mai awh si a ni a; kawng peng chhiar sen loh a awm a, chungah chuan an hruai kawi an hruai kawi mai ang," a ti a.

Marcellus-a chuan, "A nih leh chung raltlan hote chu mantir duh tak tak pakhat tal hmuh tur an awm lo em ni?" a ti leh a. Ani chuan, "A chang chuan awm e, mahse chung pawh chu eng mah a ni lo. Vawi khat an han râlkhel tawh chuan, Kristian ho chu a sir kawng kawkel lamah hmun hrang hrangah an bo duak zel mai ṭhin a ni," a ti a. "Chutiang a nih si chuan han hlawhtlinna kawng a kaw âwm lo mang e," Marcellus-a chuan a ti vang vang a. Lucullus-a chuan, "A kaw mang lo hle, mahse i huaina leh i finna avang hian i lakah beiseina a sang hle si a ni. He i thil beih turah hian i hlawhtlin phawt chuan, i hausak phah ngawt ang Khai le, dam takin ka hriat ang ang ka hrilh tâkah che chuan eng emaw zawng i zir chhuak tawh ngei ang. Lei laitute aṭang pawhin tam tak hriat tur i la hmu zel ang chu," tiin a chhuahsan ta a.

Marcellus-a chuan a lu dawm meuhvin a inngaihtuah vang vang a. Mahse, a inngaihtuah muk lai tak chuan, thihna hnehna hla ropui leh mawi a hriat tawh:

"Min hmangaiha, a thisena kan sualte tlengfaitu," tih kha a rilruah lo ri ruai ruai hian a hria a.

BUNG 3

APPIA KAWNG

Appia kawng lama mi ropui muhil tawhte vap chu An thlan, lungrun taka cheite chuan a veng e.

Marcellus-a chuan a tih tur pual chu tawi khaw-tlai lovin a bei ta nghal a. A tuk aṭang chuan a zawng ṭan ta a. Thil han zawh thlithlaina mai atan a la tih bawk avangin sipai pakhat mah a hruai lo va. Praitorian-ho bahrik aṭang chuan a chhuak a, khawpui pawnah Appia kawng lamah chuan a chhuak ta a.

He kawng hmingthang takah hian a sir tuakah thlân lungphun ropui deuh deuh mai a tlar zui mai a. Chung lungphunte chu an chhungte'n fimkhur tak leh uluk taka an enkawlte an ni hlawm a. Kawngpui sir hla deuh hlekah hian, khawpui chhung ang maia bitin in a awm tuar mai a, chen lohna ram hmun awl chu hla zet a ni mai. A tawpah chuan kawng-kapui (Gate) aṭanga mel hnih laia hlaa in sang bial lian pui awmna chu a va thleng ta a. Lung chang chher hrawl zet zet mai rema sak a ni a, mawi tak-in an chei a. A sak vel danah chuan, inrawk leh inrûn chin hun lai pawhin a him tawk tura an sak a ni tih a lang hle a ni.

Marcellus-a chu hebi hmunah hian a han chawl a, a lehhawi vang vang a. Rom khuaa mikhual tan chuan thlirna lam apiang hi thil thar leh beng lut tak an ni vek mai a. Mak zual bik tak chu, thlân lung tlar zui mai chu a ni. Hmanlaia mi ropui te, mi zah-

awm te leh mi huaisente an phumna hmunga ni. An lungphunte chuan, khawvela chawimawina an blawhte leh an thlarau nun zel dan an thlirna chiangkuang lo tak chu a tilang hle a An sum leh pai zawng zawngte chu heng thlân lungphun atan hian an tlakral zo ni ngei tur a ni. Marcellus-a chu Cecilia Mantella thlân lungphun bulah chuan a ding a; a piah hla deuh hlekah Calatinus leh Servilli thlân lung a ding a. A hla leh deuhvah chuan Scipios, classic ziaktu hmingthang thlân lung a ding bawk a. Chuta a awm lai chuan a rilruah Cicero a thuchang "Porta Capena atanga i kal chhuah hunah, Calatinus te, Scipios-te Servilli te leh Mantella thlânte i hmu ang a an phum tâka te chu an hlim lo tih i hmu thei ang em?" tih hi a lo lut thar leh a. Chutiang lungphun tlar chuan thui zet mai a awh a, Caius Cestius hriatrengna lungphun Pyramid sang pui mai an chhun thleng ruah mai a ni. A vai mai hian an tluka lungphun mawi leh ropui hi khawvelah hmuh tur dang a awm lo a ni.

Kil tin maiah ram chu mihring chennain a khat tlat mai a, a chhan chu hmanlai lehzualin lal ber khawpui chu a hungna a puak darh a, chu chuan in tam tak a thlawh darh chiam mai a, chuvangin mi an awm darh hlen ta a ni. Khualzin tan phei chuan khawi laiah nge khawpui chu a intan a; khawiah nge a tawp tih pawh hriat hleih theih a ni lo.

Ral khatah chuan khawpui chhung thawm chu a ri mur mur a, sakawrtawlailir tlan ri bawp bawp thawm te a hriat a, a dinna vel lah chu lungphun

ropui tak takin a khat ṭhup mai bawk si a. Mi nungte chenna ai mahin mitthi khua, thlanmual chuan mit a la zawk a. Mahse, khawvel nun nawmna, tawp leh mai thei leh chuai leh mai ṭhin hlir a kawk a. Chatuan nun rinna lam rêng a lang lo. Marcellus-a chuan chutiang tê tê chu a ngaihtuah neuh neuh lai chuan Cicero thuchang bawk, "An mi phumte hi an hlim lo tih i ring thei em?" tih kha a hre chhuak leh a.

"Heng Kristianho, tuna ka zawn mekte hian, kan hnam finna zawng zawnga ka zawn chhuah theih aia naşa hi anni chuan an hre vek tawhin a lan hi maw le. Thih hlauhna an hneh chauh pawh a ni lo va, lawm taka thih theih dan an zir vek tawh a nih hi. An zinga naupang ber leh chak lo berte pawh tihuaia, tichak theitu chu eng thiltihtheihna thuruk tak chu ni ang maw? An hla thu awmziate kha eng nge maw ni dawn chu aw? Ka sakhua ve hi chuan, hlim lovin ka awm lo thei tih min beisei-tir thei chauh va, annni hi chu thihnaah pawh hlim-na hla nen a hruai lut thei si a," tiin Marcellus-a chuan a ngaihtuah nauh nauh a. Mahse, Kristiante a zawn chhuah tur chu eng angin nge a beih zel dawn.

Mipui chu an insul zut zut mai a; mahse, amah han ṭanpui thei âwm tumah a hmu lo va. A velah chuan in lian pui pui te, thlân lungphun ropui tak takte awm khup mah se, Catacomb nena han in-pawhna âwm tei hmun reng reng a hmu thei lo va, tlhangaihna reng reng a hre ta lo.

Kawtthler lamah a kal chhuk a, muang zet hian a kal a, a mi tawh apiang chu ngun takin a thlir vawng vawng zel a. Pawn lam lang theiah chuan Catcomb han kal pawh theihna tur âwm reng reng a hmu thei lo. Ni lah chu a liam sawt hlein, khua a tlai mai tawh dawn si. Catacomb luhna kawngka chu tam tak a awm tih a hre reng si a, a zawng zel a, khaw thim hma a hmuh chhuah ţalh a tum a.

A tawp a tawpah chuan a zawn chu a hlawhtling ta. Hmun tin a fan kual hnuah, niin kawl a liam ţep tawh tibah hian kawng lehlam panga mi pakhat kal, mipa naupang tein a zui lai hi a han hmu a. Chu pa chu a inchei ţawp hle a, a kawrahte chuan lei a kai luam mai a. A hmel chu lung ina rei tak khung tawh hnu ang maiin a dâng duau mai a. An lam pan chuan a kal ta vat a, a kokiah a va vuan chawt a. "Lei laitu i nih hi, lo kal teh," a ti a. Chu pa chuan a han en a, sipai officer hmel a han hmuh chuan a hlau ta hle mai a. A tal thut a, Marcellus-a'n a man zui hma chuan kawmkar chepah a tlan lut bo ta daih mai a. Mahse, Marcellus-a chuan mipa naupang chu a man lui ta a. "Nang chu ka hnenah i lo kal tur a ni," a ti a. Mipa naupang chuan lungngai leh thlaphang hmel zet hian a en a, Marcellus-a pawh chuan a khawngaih rilru hle mai a. "Ka nu avang chauhvin zah ngai teh, min man chuan lungngaiin a thi thei hial ang," tiin mipa naupang chuan thin phu hlawp hlawp chungin a ngen a. Marcellus-a chuan, "Ka vel dawn hlei nem che, lo kal teh," tiin mi vei lohna lai hmun fianrial deuhvah a hruai hrang ta a. "Khai le, thu

dik tak min hrilh teh, tu nge i nih?" a ti a. Naupang chuan, "Ka hming chu Polio a ni," a ti a.

"Khawiah awm nge i nih?"

"Rom khuaah."

"He laiah hian eng nge i tih?"

"Miin min tir a ni."

"Nichina mi kha tu nge ni?"

"Lei laitu a nih kha."

"Ani nen khan eng nge in tih?"

"Englo fun min kensak a ni."

"Eng fun nge?"

"Ei tur thilte."

"Tu tan nge in ken a?"

"He khaw pawn lama mi rethei tan."

"Khawiah nge a awm a?"

"Heta ṭanga hla vak lovah hian."

"A nih leh tlangval, thu dik tak min hrilh teh, Catacomb charchin hriat i nei rêng em?"

"Tlem azawng chu hria e," naupang chuan a ti sap a.

"Chutah chuan i lut tawh rêng em?"

"Hmun ṭhenkhatah chuan lut tawh e."

"Chuta chengte chu tu emaw tal hriat i nei em?"

"Ṭhenkhat chu hria e, lei laitute chutah chuan an khawsa a ni."

"Chuti chu a rual khan Catacomb-ah i kal dawn a ni maw?"

"Tun ang hunah eng nge ka va tih ang?"

"Chu chu a nia hriat ka duh chu ni, Chutah chuan i kal ang em?"

"Danin a khap tlat si a, engtin nge chutah chuan ka kal ngam ang?"

Marcellus-a chuan, "E, khua a tlai ta, ti rawh, saw lai temple-ah sawn, tlai inkhawmnah min va kalpui lawk rawh," a ti ta thut a. Naupang chuan hreh fe hiar, "Ka hmanhmawh viau asin maw le," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka man miau tawh si che alawm. Pathian biak hi ka thlahthlam ngai lo va, min kalpui ngei ngei tur a ni," a ti a. Naupang chuan, "Ka kal thei lo," a ti tlat mai a. "Eng vangin nge i theih loh?" "Kristian ka ni alawm," a ti a. "E, ka hre ta, Catacomb-ah chuan ṭhiante i nei a, tunah pawh i kal dawn a nih hi," a ti ta a. Mipa naupang chu a kun ngaih mai a, a ngawi ta reng a. Marcellus-a chuan, "Tunah hian Catacomb luhna kawngkaah chuan min hruai la ka duh a ni," a ti a. Naupang chuan, "Aw ka pu, min khawngaih la, chutiang ti tur chuan min tilui lul suh. Ka ti thei lo, ka ṭhiante ka mantir lo vang che," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chutianga i tih a ṭul lo, lei hnuaia luhna kawngka sang tam tak zinga pakhat chauh min han kawhhmuh chu eng mah a ni hlei nem. Vengtute chuan mi tinreng an hre lo tih i ring lawm ni?" a ti a. Naupang chu a ngawi vang vang a, a tawpah chuan hruai chu a remti ta a.

Marcellus-a chuan a kutah a vuan a, an inzui dûn ta a. Naupang chu Appia kawng ding lampangah herin hla vak lo an han kal a. Tu'ma luah loh in an va thleng a. A chhungah chuan an lut a, chhuat hnuaiah chuan englo dah rukna ni âwm takah hian an lut a. Kawngkhar a lo awm a, naupang chuan a kawk a, an ding dun ta a. Marcellus-a chuan, "Luh ka duh asin maw le," a ti tlat mai a, "Nangmah chauh

chuan i lut ngam dawn em ni?" naupang chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "Kristiante chuan tual an that ngai lo an ti alawm, chuti a nih chuan engah nge ka hlauh ang? Khai, hmanhmawh rawh," a ti a.

"Meichher ka nei hlei nem,"

"Keiman ka nei alawm, ka rawn inbuatsaih sa vek asin. Kal zel teh."

"A, ka duh tawh lo," naupang chuan a ti a.

"I hnial dawn elo?"

"Hnial dawn, ka ṭhiante leh ka laichinte a chhungah hian an awm a, an hnena ka hruai ai che chuan, vawi za pawh thih ka huam zawk e," naupang chuan a ti ta a.

Marcellus-a chuan, "Tlangval, i huai hle mai, thihna hi eng nge a nih i hre lo a nih hi," a ti a. Naupang chuan, "Engah nge ka hriat loh ang? Ka ṭhiante thi tam tak ka hmu tawh a, phûmnaah pawh ka tel ve tawh ṭhin a, Kristiante chuan thihna an hlau hlei nem. Ka hruai zel lo vang che, i duh leh lung inah min khung mai rawh," tiin lêt chhuah leh a han tum a. Marcellus-a chuan, "Ka hruai bo che chuan i ṭhianten engtin nge an tih ang? Nu i la nei em?" a han ti a. Naupang chuan a lu a bu nghat a, a nu a han lam chhuah avang chuan a mittui a parawl ta ṭeuh mai a. Marcellus-a chuan, "I nei tih ka hria e, i hmangaih hle nghe nghe a nih hi. Min hruai lut la, i nu hnenah chuan i awm dawn nia" a ti a. Mahse, naupang chuan, "Ka mamawh dawn reng reng lo, ka thi hmasa mai nang

e. I duh ang angin min ti mai rawh," a ti a. Marcellus-a chuan, "An chunga thil ţha lo tih tum ka nih chuan, sipai hruai lova ka kal i ring rêng em ni?" a ti a. Naupang chuan, "Sipai te, Praitorian-hote chuan, Kristiante chu tihhlum atan lo eng atan tehlul nge an han duh tur ni?" a ti tlat a. Marcellus a chuan, "Tlangval, an chungah thil ţha lo tih ka tum reng reng lo ve, min hruai luh phawt chuan, i ţhian te, i chhungte chungah engmah thil ţha lo ka ti lo vang tih chhia ka chham e. A chhunga kan han awm hnuah phei chuan an tan bel chhunga sa ang mai ka ni ang a, an duh ang angin min ti thei zawk dawn alawm," a ti a. Naupang chuan, "Anmahni man reng reng lo turin chhia i chham duh maw?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Chham duh e. Kaisara leh pathian thi thei lote hming chhalin chhia ka chham e," a ti a.

"Chuti chu lo kal rawh le, meichher pawh ken a ngai lo vang, fimkhur takin min han zui zel la," tiin naupang chu lei hnuai luhna kaw zim teah chuan a lut ta a.

BUNG 4

CATACOMB

Eng awm lo, hmuh theih chhun lah thim,
Chungpikte chenna hmun atana siam,
Lungngaihna ram, thihna hlim,
Mitthite khawpui chu.

THIMTHAMAH chuan an kal ta zel a, rei fe an kal hnuah chuan, an kalna kua chu a lo vâr zau deuh ta a. A aia hnuaia chhukna tur rahka an thleng a. Marcellus-a chuan naupang kawr chu vuan-in a zui zel a. Thlaphan theihna hmun zawng a ni ngei mai le. Lalber leh a sipaiten khawvel boruak dawng pha lo va, heng hmun hrehawmma awm mai tura an hnawh bote kutah a zuk inbarh dawn chu a ni a. Anniho lahin an lo hmuh chuan nghaisatu leh tiduhdahtu ngei niin an hre dawn si. Chutiang rilru te han nei tak mah sela; Kristian bote chu mi zaidam leh nunnem an ni a, an lo tihnat chu a hlau hauh lo va. An chungchang leh an thuruk hriat chik duhin a kal a ni a, anmahni man hauh lo tur-in chhia a chham tawh bawk a ni.

Hun eng emaw chen an chhuk hnuah chuan, phei zawngin an kal leh a. A hruaitu mipa naupang lah chu a lo kal thanna a ni bawk a, thim hle mah se bahlah niah lovin a kal zar zar mai a. Pindan lian vak lo, thuk mei awmna an va thleng a, a bulah chuan meichher a lo awm a, chu chu an chhi a, an kal leh ta zel a. Chu lai vel hmun chu hmun dang a ang lo

hle a, inphûmna hmun ni awm tak hi a ni a. A hmun pawh a zim a, a hnâwng a, a vawt bawk a, hei ngei hi a ni Catacomb chhung boruak chu ni. Mi nung tan thihna thiltihtheih rapthlakzia hriat chianna hmun a ni. Mipa naupang Pollio chu Marcellus-a hmaah chuan a kal zel a. A thim em avangin an meichhher pawh chuan a ên zau thei hauh lo mai. Kawng lah chu a kualin a kawi nasa hle mai a. Thui fe an kal leh ta tihah chuan Pollio chu a ding chat a, a hnuai lam chu a kawk a. Marcellus-a chuan thimthamah chuan a han bih a, a mawng hmuh phak loh luhna tur kawng la chhuk ta zel chu a han hmu a. "Khu khuan khawii lam nge a la pan zel le?" a ti a. Naupang chuan, "A thuk lam zelah," a ti mai si a. "Khung hnuaiah khuan kawng a awm zel em?" a ti leh a. Naupang chuan, "E, awm tehlul mai e le, heng lai kan kal tawhnaa kawng a tam ang bawk hian, a hnuaiah pawh khuan a la tam asin, chhawng thum lai hnuaiah ka kal ve tawh nghe nghe a, lei laitu putar ṭhenkhat sawi dan chuan, hmun ṭhenkhatah phei chuan thuk em emah an lut-in an sawi asin," a ti a.

Kawng chu a la kual ta zel a, khawi lai hmun nge tih hriat rual a ni ta lo. Marcellus-a pawh chuan eng anga thuk leh hla nge an kal tawh tih a hre thei hauh lo mai. A rilru chavai vel chuan thil dang a ngaihtuah ta hlauh va, an kal pelh tawh lei bangah khan hriatrengna lung phek bel ni âwm tak-te hi a hmu ṭhin a; mahse han din chilha, han chhiar chu a hman si lo va. Kal paha a han chhiar

thuak thuakah chuan thu inang deuh hlek heng ang hi a zuk chhiar thei ţhin a.

"Honoria–thlamuang takin a muhil ta"...

"Fausta—thlamuang takin a kal ta," tih te hi.

Chung hriatrengna lung phek apiangah chuan, "Thlamuang" tih thu a hmuh zel avangin Marcellus-a chuan a rilruin, "Heng Kristian hote hi mi mak tak mai zawng an nih hi maw, hetiang hmun pik takah pawh hian thihna engmah lova ngaih theihna sang tak mai an nei tlat reng thei mai a," a ti nauh nauh a. Kawng chu a lo zim zual ta hle a, a chung a lo hniam bawk a, a chep zual ta hle mai a; chuvang chuan kûna zawi têa kal a ngai ta a. Lei hnuai khur thuk, hnawng avangte chuan, hmun tin maiah pâ te hi a ţo en un mai a, a boruak rimte a lo dangin, an meichhher khu pawh chu tuar harsa fe a ni ta mai a. Chutiang kawng sir peng za tam fe an kal hnuah chuan Marcellus-a chuan, chung lam khawvel nen chuan intan hrang ta daihin, a nunna chu he mipa naupang kutah chauh hian awm niin a inhre ta a. "Mite hian kawng an bo ţhin rêng em?" tiin a zawt ta chawt a. Naupang chuan, "Bo fo ve" a ti a. "Chutia an bo chuan engtin nge an awm tâk?" tiin a zawt leh a. Ani chuan, "An ţhiante an hmuh hma loh chu an vak an vak mai a. A chang phei chuan an chanchin hriat leh tur reng a awm ngai lo. Tunlai erawh hi chuan a tam berte hian a hmun hi kan hriat bel em tawh avangin, han bo zauh ţhin mah ila kan hriat hnu kawng kan pawh leh thuai thei ţhin a ni," a ti a. Captain tlangval Marcellus-a rilru khawih bik tak mai pakhat cu, thlân te tak te

te, tam tak mai a hmuhte chu a ni a. A hruaitu naupang Pollio chuan naupangho thlâu a ni tiin a lo hrilh tawh bawk a, a rilru a khawih em em a, "Naupang thianghlim, pawi khawih lote chuan hetah eng nge an tih ve? Engah nge chung lam khawvelah an phûm loh, an thlânte chu mawi taka cheia, pangpar huan mawi taka chei âwm alawm? An nun khawngaihthlak takte he lai hmun thim hrehawmah hian an hmang ral em ni? Tihduhdahna pumpelh tura tlanchhiate zingah hian an tuar ve ta mai a ni dawn maw? An nun duhawm tak takte chu he lai hmun thim hrehawm leh boruak tha lote hian a titawi zovin, an thlarau kai dum awm hauh lote chu an puitlin hmain an tihlum zo a ni dawn maw?" tiin a ngaihtuah rauh rauh a. "Kan kal rei tawh mang e, kan thleng dawn tawh em?" tiin Marcellus-a chuan a han zawt a. Naupang chuan, "Kan thleng thuai dawn tawh e," tiin a chhang a.

Marcellus-a chuan he khur thim a luh hmaa tlanchhheho zawn chhuah dan tur a suangtuahte chu, a han luh meuh chuan eng ang pawhin han bei se a thlawn mai mai a ni dawn tih a hre chiang ta hle mai. Sipai rualte chu han lut thei mah se, Kristianhote chu an hmu phak dawn hauh lo mai. An luh thuk zawh poh leh an bo nasa ting mai dawn. Kawng peng chhiar sen lohva an thih bo hma chu an vak darh mai dawn a ni zawk tih a hre chiang ta hle mai.

Nakin deuhvah chuan hla deuh hleka thawm ri chur chur a han hre ta a. Ri mawi tak mai, van

lam aw ni hial awm hian a hria a. An kal zel a, chu thawm awmna hmun êng chuan a ên pha ta a. Rei lo te an kal leh hnu chuan, chu hmun chu an hnaih ta hle a. Pollio chuan, "Ding rawh," tiin Marcellus-a chu a pawt a, a meichher chu a timit ta a. Marcellus-a chu a ding a, a thlir vawng vawng a. Pindan feet sawmpangaa sang, feet sawmthum bial vela zau-ah hian za lai tur, mipa te, hmeichhia te, naupangte an lo awm khawm a. Kil khatah chuan dawhkân a awm a, chumi hnungah chuan putar un zet mai, an hruaitu ni awm tak hi a ding a. An awm khawmna pindan chu meichher hmun hrang hranga an chhit chuan a ên uar mai a. Mi awmte chu an chêrin an dawldang hle hlawm a, an hmelte chu lei laitu a lo hmuh tawh thinte hmel nen inang hlein a hria a. Mahse, tunah hi chuan, lungngaihna, manganna, beidawnna hmel reng reng a lang lo. An mitmeng leh hmel dâng diu diauah chuan lawmna leh hnehna hmel a lang zawk a. Anin a neih ve hauh lo, huaisenna, beiseina leh muanna Kristiante hmela a lo hmuh thin ang ngei kha, hengho hmela a han hmuh leh tak avang hian a rilru chhungril a khawih zual a. Chung mipuiho hla sak ri chu a ngaithla a:

'Aw Lalpa Pathian, Engkimtithei,
I thiltihte chu a ropuiin a mak a;
Nang, hnam tin Lalber,
I kawngte chu a felin a dik a ni.
Aw Lalpa, tu nge i hming zah lo vang a
Chawimawi lo vang?

Nang chauh i thianghlim si;
I thiltih felte chu tihlan a nih tawh avangin
Hnam tinrêngin chibai an rawn bûk ang che."

tih hi.

An reh ta ṭhuap a. An hruaitu un pui chuan, leh-khabu ziala mi hi a han chhiar a. Thlarau thih theih lohzia, thih hnua nunna ropui a awm chianzia thute a ni a. Ngaithlatute chuan, nunna thu ngei nia hria-in tui ti takin an ngaithla a. A tawpah chuan thu-sawitu chu lawm em emin, ring takin, "Aw thihna, khawiah nge i tûr? Aw thihna, khawiah nge i hneh-na? Thihna tûr chu sual a ni a, sual thiltihtheihna chu Dân thu chu a ni; nimahsela kan Lalpa Isua Krista zâra hnehna min petu Pathian hnenah chuan lawmthu awm rawh se," tiin a au chhuak a. Mar-cellus-a chuan a thu awmzia tak tak hre thiam lo mah se, a thinlung a khawih em em a, a mur ur ur mai a.

Heng thute hian ngaihtuahna thar, chênna thara chêng turin a thinlung a hawng ṭan ta ni awm tak a ni. Sual, thihna, Krista, tih thute chu a thinlungah a châm ta tlat a. Kristian ho thurûk hriat a chak em em a hriat chhuah tak chuan a thinlungah mei angin a kâng ṭan ta.

An hruaitu chu a vanvadâk a, a bân a phar a, ṭhahnemngai takin a hmuh theih loh Pathian hnêna ngeiah, an sualnate ngaihdam dilin; Krista thisena an sualte tlenfai a nih avanga lawmthu hrilhin, Thlarau

Thianghlimin an chhûngah thawka tithianghlim deuh deuh tur leh an lungngaihna ata chhanchhuahna te, rinna neia nung tur leh thihna hneh thei tur tein a tawngṭai a. A ṭawngṭai zawh chuan, mipui inkhawmte chuan a hmaa hla an sa ang khan:

"Ngai teh, Pathian bâwktê chu mihring zingah a lo awm ta,
Ani chu an hnenah a awm ang a,
Anni chu a mite an ni ang a,
Pathian ngei chu an hnenah a awm ang a,
An Pathian a ni bawk ang;
An mit ata mittui zawng a hru fai ang a;
Thihna a awm leh tawh lo vang a,
Lungngaih te, ṭah te, nat te pawh
A awm leh tawh hek lo vang;
Thil hmasate chu an ral ta, Amen."

"Malsawmna, ropuina, finna, chawimawina, thiltihtheihna leh chakna kan Pathian hnenah chatuanin lo awm rawh se, Amen," tiin an zai a.

Inkhawm ho chu an ṭin darh ta mek a. Pollio chuan Marcellus-a hruai chuan a rawn pan phei ta a. Chutianga sipai inthuama lo kal an hmuh veleh chuan an hnung tawlh dual a, kawng hrang hranga tlan ho an tum a. Mahse, Marcellus-a chuan aw ring zet hian a han au a, "Kristiante u, hlau suh u, keimah chauh ka ni, in kuta awm ka ni alawm," a han ti a. Chu chu an hriat veleh an lo kir leh ta a, chîk fein an thlir ṭhuap a. Putar, an inkhawm hruaitu chuan a rawn pan phei a, a han thlir vung vung a, "Tu nge i niha, khawvela kan chan phâk ve tawk

hmun ṭawp ber thleng thlenga min rawn zawn chhuah nih hrâm hrâm le?" a han ti a.

Marcellus-a chuan, "Thil sual ti turah chuan min ring suh u, sipai tumah dang kalpui lovin keimah chauhvin ka lo kal a ni a. In zahngaihna hnuaia awm ka nih mai zawk hi," a ti a. Putar chuan, "Praitorian sipai hotu meuhvin eng nge kan lakah duh i neih? An rawn ûm che nge, thil tisual tlan bo i niin, i nunna hlauhthawnawmin a awm em ni?" tiin a han zawt leh a. Marcellus-a chuan, "Chutiang chuan awm lo ve. Officer lian tak, thuneihna sang tak nei ka ni a. Mahse thutak hi ṭhahnemngai takin ka zawng a ni. Nangni, Kristiante hi in chanchin ka hre hle tawh a, tunlai tihduhdahna hun lai hi chuan Rom khuaah hmuhchhuah in har hle mai a. He laiah hian ka rawn zawng che u a ni," a ti a. Chu veleh putar chuan, chu mi lo kal thar chu chîk zâwka a biak theih nân inkhawmho chu ṭîn darh turin a han ti a. Rilru hahdam huaiin an ṭin darh ta sung sung a. Nu pakhat, dâng deuh diu diau hian mipa naupang Pollio chu a rawn pan a, a bânah a va hmer chawih a, "Taite, i va thang rei em!" a ti a. Naupang chuan, "Ka nu, he Officer-pa nen hian kan intawk a, min hrêng khawtlai ta alawm maw le," a ti a. "A va lawmawm em, him taka i lo thlen leh hi, tu nge a nih a?" a nu chuan a ti a. Ani chuan, "Mi rinawm tak a nih ka ring, en teh, mi a rinzia hi," a ti a. Putar chuan, "Cecili, lo la kal bo teh suh khai," a ti a. Chu nu chu a awm ve leh ta rih a, mi dang pawh tlêm chu an awm ve

rih a, Putar chuan, Marcellus-a hnenah chuan, "Kei hi Honorius-a, Krista Kohhran Upa ka ni a, mi rinawm tak leh ţhahnemngai tak i nih ka ring a, eng nge duhna min neih, min han hrilh teh le," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ka hming chu Marcellus-a a ni a, Praitorian sipai pawl Captain ka ni," a han ti a. Honorius-a chuan, "A va pawi em"! tiin hlauthawng hmel takin kut kuangkuahin a ţhutnaah chuan a ţhu ta hnawk a. Mi dangte pawh chuan, hlauthawng takin an thlir a. Cecili chuan, lungngai leh thlaphang awin, "Aw, Pollio, engah nge min mantir vek tak mai le aw?" a ti ta vawng vawng a.

BUNG 5

KRISTIANTE THURUK

"Pathian ngaihsakna thuruk chu...tisaah a lo lang."

CAPTAIN Marcellus-a chuan a hming an han hriata mite thlaphâng hmel lo lang ta mai chu mak tiin a ding ta reng a. "Engah nge chuti taka in hlauh le? Keimah vang em ni?" a han ti a. Honorius-a chuan, "Heng hmun thleng thlenga hnawh bo hi ni tawh mah ila, khawpui chhunga mite nen kan la inbe thei fo va. Chung aṭanga kan thu hriatah chuan keini ho hi nasa lehzuala nghaisak tur leh chumi atana min zawng chhuak ngei tur chuan Marcellus-a, Praitorian sipai Captain chu ruat a nih thu te kan hre vek asin. Kan hmelma hlauhawm ber chu tunah kan zingah kan hmu ta mai si che a, han hlauh loh ziazang em nì ang? Engah nge heng thleng thlenga min chhui zel le aw? A va pawi dawn tak êm!" a ti ta vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "In hmelma huatthlala ber lo ni pawh ni tehreng mah ila, min hlau hauh suh u. Tunah hian in thiltihtheihna hnuaiah ka awm a ni lawm ni? Min hren tlat in duh chuan, ka tlan bo thei dawn em ni? Min tihlum dawn pawh ni ula, ka dang thei dawn che u em ni? In zingah ṭanpuitu ka neih hauh lohziaah hian hlauhawm tur ka ni lo tih a chiang a ni lawm ni?" a ti a. Honorius-a chuan, "A dik e, i tidik ngawt mai, kan puih loh che chuan i chhuak leh mai mai dawn hauh lo reng a ni," a ti a.

"Chuti chu min ngaithla ula, ka han hrilhfiah vek ang che u. Rom sipai ka ni a. Spain rama piang ka ni a, ṭhatna leh felnaa enkawl len ka ni. Pathian tih tur leh ka tih turte ti tura zirtir ka ni a. Ram tam takah ka awm tawh ṭhin a, ka hnaah hian inpumpek tlat mi ka ni. Mahse chuti chuang chuan sakhua hi ka thlahthlam ngai lo. Kan inah chuan Grik leh Rom mite finna thu ziak zawng zawngte chu ka zir tawh a. Chung ka zirna aṭang chuan kan pathiante leh kan pathiannute chu ṭha zawk bik lo leh keimah ai maha ṭha lo zawk an ni a, hmusit-awm an nih ka zir chhuak ta a ni.

"Plato leh Cicero-a zirtirna aṭangin Pathian ro-pui tak pakhat a awm a, chu mi thu âwih chu ka tih tur a ni tih ka hre ta. Mahse engtin nge amah chu ka hriat theih anga, a thu ka âwih theih ang? Thih theih lohna ka nei a, ka taksa hi a thih hunah chuan thlarauvin ka awm ang tih te pawh ka hre chhuak tawh a, chu mi hunah chuan eng angin nge ka awm ang? Ka nuamsı dawn nge, ka hrehawm dawn? Thlarau nunah chuan engtin nge hlimna ka neih theih ang? Thil thei lo nun chu ṭawng hmang thiam takin an sawi ṭhin a, mahse keimah ang bawka mi narante tan kawhhmuhna an pe ngai lo. Hemi hriat chian zel hi ka thlarauvin a châk a ni.

"Puithiamin engmah min hrilh thei lo. Serh leh sang, dân hlui, anmi pawhin an rin tak tak hauh si lohah an pâwng ngheh tlut mai a. Sakhaw hlui chu a thi tawh a, miin engah mah an ngai tawh lo. Ram hrang hrangah Kristiante chanchin hi ka hre tawh

ṭhin a, khawi lai bukah emaw an inkhûrkhung a, anmahniho hmuhna remchâng ka nei ngang lo a ni. Dik takin, tun hnai te tih lovah phei chuan anniho hi hriat ka lo tum tehchiam ngai lo va. An sualna leh bawhchhiatna te, an inzirtirna dik lo tia an sawisel dan tlangpui mai hi ka lo hre ve tawh ṭhin a; ka lo ringin ka lo âwih ve mai ṭhin a, tun hnai maiah hian ka ngaih dan a dang ta. Hmanni lawk khan Coliseum-ah ka kal ve a, chutah chuan a hmasa berin, Kristiante nihna chu ka hre ta. Ngunhnâm vai thiam Macer-a, hlauh hi eng nge a nih hre hauh lo khawpa huaisen chuan, thil sual nia a hriat tih ai chuan, lungawi taka a nun a pek lai ka hmu a. Putar pakhat pawh hlim hmel taka a thi lai ka hmu bawk a. Chu chang lo pawh nula rual ho, sakawlh seh hlum tur siin hlim tak maia – 'Min hmangaih a, kan sualte min tlenfaisak a' tih hla sa chunga inpete ka hmu bawk a ni," tia Marcellus-a'n a sawi lai chuan an hmel awm dan a lo danglam ta a. Lawm em em hmel an pu a. Macer-a hming a han lam lai phei chuan, a ngaithlatute chu phâwk fein an in en a, putar thu a han sawi chuan Honorius-a chuan a lu a kun nguih mai a; nula ho thu a han sawi a, an hla sakte a han sawi lai chuan an hmai an hup a, an ṭap zawih zawih mai a.

Marcellus-a chuan a sawi zawm zel a, "Thihna hi hneh a nihzia ka dam chhunga ka hmuh hmasakna ber a ni. Kei ngei pawh hian hlau hauh lovin thihna chu ka tawk mai thei, sipai zawng zawng indona hmuna kalte pawhin hlau lovin an tawk thei ṭheuh

mai. Chu chu kan tih tur leh kan tawh a nih rêng vang a ni a. Mahse heng mite hi chu thihnaah hian an lawm tlat mai a nih hi. Sipai an ni lo va, naupang maite an ni lehnghal si. Chuvang chuan eng mah dang ka ngaihtuah hlei thei ta lo a ni. Nang-ni hmangaihtu chu tu nge ni? In sualte tlêng faitu chu tu nge ni? Huaina leh beiseina sang tak neihtir-tu che u chu tu nge ni? Tuna in han ṭawngṭaite kha tu hnena ṭawngṭai nge in nih?

"Sipaite hruaia, nangmahni zawnga tihlum vek tur che u-a tirh ka ni a. Mahse in chanchin hi chiangkuang taka hriat ka duh hmasa rih a. Chu-vangin, Chungnungbera hmingin chhia ka chham e, tuna ka rawn tlawhna che u hian tilungngai lo che u rawh se. Tichuan, Kristiante thuruk chu min han hrilh teh u le," a ti a. Honourius-a chuan, "I thu sawi chu tih tak zet a ni ngei ang e. Tûnah hian enthlatu emaw, hmêlma emaw i ni lo tih kan awih a, hun rei tak i lo zawn tawh chu hre chhuak turin Thlarau Thianghlim chuan he laiah a rawn tir zawk che a nih hi. Hlim takin awm rawh, Krista chuan a hnena lo kal chu tumah a hnawt chhuak ngai si lo va.

"Tuna i rawn hmuh tâk, a hmei a pa, an ṭhian te, an in leh lo te, an nihna ropui leh an sum leh paite kalsana he laia tlachhama, hlauva, lungngaia khawsate hian, chung zawng zawng pawh chu Krista avangin engmah thamah an ngai lo va. An nunna meuh pawh engah mah an ngai lo asin. Anmahni hmangaihtu tan chuan engkim an kalsan phal a ni.

Marcellus, heng thil an tih theihna tura thiltihtheihna ropui tak neia i rin chu i ring dik ngawt a ni. Atna a ni lo va, bumna a ni hek lo, phûrna mai lah a ni hek lo; Pathian nung hmangaihna leh thutak hriatna a ni zawk e.

"I dam chhunga i lo zawn ngei chu tuna i neih ngei hi a ni. Kan thinlungah kan khawl khawm a, khawvelin a pek theih zawng zawng ai pawhin a hlu zawk daih asin. Heng hmun thim leh hrehawmah pawh hian hlim taka nun theihna min pe a, thihna min hnehtir a ni. Chungnungbera chanchin hriat i duh a, kan rinna (Kristiante thurin) hi a inhriattirna a ni e, he mi-ah ngei hian amah chu a inhriattir a, hmangaihna leh zahngaihnaa khat a ni. Amah kan rinna chuan ama lamah min hruai a, kan ţhian ţha ber, min hruaitu, kan thlamuanna, kan beiseina, min Tlantu leh Chhandamtu a ni tih min hriattir a ni. Chatuan nunna te hriat i châk a, chu chu kan Pathian Lehkhabu hian chiang takin min hrilh a ni. Pathian Fapa Isua Krista chu ringa, hmangaiha, a rawngbawl turin min zirtir a. He Pathian thu aţang ngei hian kan hmelma-thihna pawh chu ânchhia ni lovin, malsawmna a nih zawkzia, he leia awm reng ai chuan kal chhuaha Krista hnena awm châkna min neihtirtu a ni zawk asin," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Aw, chutiang a nih ngai chuan chu thutak chu min hrilh ve rawh u. Hei hi kum tam tak ka lo zawn tawh ţhin a ni a, ka hriat chak ngawih ngawih chu a neitu in lo ni reng si. Pathian tak chu he miah hian hriat theih a nih si

chuan min hrilh ve lul teh u," a ti ta a. Kristian-hote chu an lâwm avangin an mittui a tla zawih zawih mai a. Honorius-a chuan lawmthu sawiin ngawi rengin a ṭawngṭai a. Chumi zawhah chuan Pathian thu ziakna lehkhabu chu a han pe a. "Hei le, tlangval, Pathian hnena mi thutak, muanna leh hlimna, mihringte hnena thlentu chu. Hetah hian mihring rilruin a chak ngawih ngawihte hmuh chhuah theih a ni," tiin. Honorius-a chuan lehkhabu chu a han keu va, Marcellus-a chu Isua chanchin a hrilh ta a. Pathian thutiam chu Eden huan aṭanga ṭanin, zawlneite thu sawi indawt zelin, Pathian Fapa chu nula thianghlim laka a lo pian thu leh a naupan lai thu te, a rawngbawl thu te; a zirtirnate leh mipuiten an hmusit a, an nuihsan a, an tihduhdah a, mantira a awm a, thiam loh an chantir tâk thu te a hrilh a. A tawpah Kalvari Kros-a a thih thu a han chhiar a. Chu chuan Marcellus-a thinlung chu a khawih ta em em a, a hmelah pawh a lang chhuak a, "Ka Pathian, ka Pathian, engah nge min kalsan?" tia a hnukchah tâk thu a han chhiar chuan, Marcellus-a rilru chu a tui zo ta! A mittui a tla zawih zawih mai a, sipai huaisen leh chak ni ṭhin meuh pawh a khur zawih zawih ta mai. "A tawk ta e, a tawk ta e" tiin a hmai a hup a. Honorius-a chu vanvadakin a ṭawngṭai a. An pahnih chauh chuan ngawi rengin rei fe an awm a.

Marcellus-a chu a lo dâk chhuak a. "Chu mithianghlim thihnaah chuan kei pawhin chanvo ka lo nei ve a ni tih ka hre ta, chu nunna thu chu han chhiar zel teh," a han ti a. Honorius-a chuan khen-

beh thu leh phûma a awm a, a thawhleh thu te Pathian kut ding lamah vana a lawn chhoh thu leh Pentikos nia Thlarau Thianghlim lo thlen thu te, amah ringtute zinga a chen zelzia leh a hming rin avanga miten piantharna leh simna an lo chana, Kristan a awmpui zelziate a ban chhiarsak leh a. Marcellus-a chuan, "Pathian thu ngei a ni a, van aṭang-a aw lo chhuak chu a nih hi. Ka thinlungin a pawm ta. Chatuan thutak a ni tih ka hre ta e. Tun hma chuan mi fel leh mi ṭha niin ka lo inhre ṭhin a, tunah erawh chuan a mit hmuhah mi sual, thiam loh chang leh vak bo ka ni tih ka inhria. Engtin nge chhandama ka awm theih ang?" a ti a.

Honorius a chuan, "Boralte zawnga chhandam turin Isua Krista chu khawvelah a lo kal tawh alawm," a ti a "Aw, engtin nge amah chu ka hmuh theih tak ang le?" a ti a. Honorius-a chuan, "Thu chuan a hnaih a che, i kaah leh i thinlungah a awm, chu chu rinna thu kan hril ṭhin a ni. I kain Isua chu i ṭan a, mitthi zing ata Pathianin a kai tho leh tih i thinlunga i rin chuan, chhandamin i awm ang. Miten thinlungin an ring a, felna an hmu a, kain an ṭan a, chhandamna an hmu a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Eng emaw tal tih tur ka nei lo maw?" a la ti ṭalh a. Honorius-a chuan, "Rinna avanga khawngaihnaa chhandam kan ni e, chu pawh chu keimahnia chhuak a ni lo va, Pathian thilpek a ni. Thiltih avang a ni lo va, chuti lo zawng min an chhuang dah ang e. Sual man chu thihna a ni ngei mai, Pathian thilthlawnpek erawh chu kan Lalpa Isua

Krista zarah chatuana nunna a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Inthawina eng emaw tal ka hlan a ṭul lo maw?" a la ti ta zel a. Ani chuan, "Isua Krista chu sual tan vawi khat hlanin a awm tawh a, chu chu chatuan atan a ni, tunah chuan Pathian kut ding lamah a ṭhu ta. Tupawh Isua Kristaa Pathian hnena lo kal chu a tawpkhawk thlengin a chhandam thei a ni. Anmahni ṭawngṭaisak turin chatuana a nun reng avangin," a ti a. Marcellus-a chuan, "E, chutianga amah hnaih ngam tur ka nih chuan, a thu-te chu min zirtir la, a hnenah min hruai rawh le," a ti ta a.

Lei hnuai puk khur thim, fianrial reh vung vungah chuan, Honorius-a chu a ṭhingṭhi a, a kiang-ah chuan Marcellus-a chu lu kun ngaihin a ṭhu bawk a, Kristian putar zahawm chu a ṭawngṭai ta a. Ṭha-hnemngai taka a tawngṭaina avang chuan Marcellus-a chuan, a thlarau chu Chhandamtu kiang ngeiah, van rama hruai chhoh niin a inhria a. Pathian hmaah chuan mi hnuaihnung leh bawlhhlawh a nihzia a in-hre chhuak ta. Honorius-a ṭawngṭai tawp veleh chuan a thinlung ngei aṭangin, "Lalpa, ka ring e, ka rin lohnaah hian min ṭanpui ang che," tiin a au chhuak ta rawih rawih mai a. Pathian leh mihring inkara Palai pakhat Isua Krista ngei chu a ring ta a, a Lal leh Chhandamtu atan a pawm ta a.

Thihna ata nunnaa lut thlarau hlim turzia chu tu nge hrilhfiah zo vang? An awmna chung lam khawvelah chuan khua a var mek laiin lei hnuai puk

thim chhungah Marcellus-a thlarau leh rilru chhungrilah chuan ni ropui a chhuak ta mek bawk a nih hi. A mamawh ngawih ngawih chu phuhruk famkimin a awm ta. A sual phurrit chu hlih bo a ni ta. Isua Krista zarah Pathian thlamuannain a khat ta. Kristiante thuruk chu a ta a lo ni ve tain, Kristaa a unauten an sak thin–

"Min hmangaiha
Ama thisen ngeia kan sualte
Tleng faitu hnenah
A ni, ama hnen ngeiah
Ropuina leh lalna
Chatuanin lo awm rawh se," tih hla chu a lo sa ve thei ta a ni.

BUNG 6

THLIRTUTE CHHUMPUI NASA TAK

Heng zawng zawngte hi rinna avangin an thi ta.

CAPTAIN tiangval piangthar ta chuan Kristian-na awmzia te chu a hre chhuak ta deuh deuh va. Rei lo te an hahchawlh hnuah chuan, Honorius-a chuan an chenna hmun awm dan te chu entirin a fanpui ta a. A lo luh tirha inkhawmho a rawn hmuhte chu Catacomb chhunga chengte zinga mi tlem te chauh an lo la ni zawk a. Sang tam tak mai, lei huuai hmun zau pui maiah chuan chhung-kua kua leh ho bran te tein an lo awm darh thluah mai a lo ni a. Chung ho hrang te tea awmte chuan, chung lama khawpui chhunga mite biak pawh tur an nei theuh hlawm bawk a.

Honorius-a neu chuan thui fe an fang a, Kris-tiante chu thahnem fe an awm tih hre mah sela, Catacomb chhunga chuti zozai an lo khawsa a han hmuh meuh chuan mak a ti em em mai a. Chuti mai pawh ni lovin, mi nungte ai mahin mitthi tawh-te a ngaihsak zawk emaw tih tur a ni. An kal vel-naah chuan thlân-na hriatrengna lung phek an ziahte chu a chhiar zel a, rinna chak tak leh beiseina sang tak mai an lo neihzia te a hmu chhuak zel a. Chung avang chuan thlan lungphun apiang chu chhiar nuam a ti em em mai a. A hruaitupa chuan, "Saw laia saw, thutak bretu thlân lung a nih saw," tiin a han kawk a; Marcellus-a chuan a han chhiar a.

Primitius-a
Vaw. tam tak nghaisak a nih hnuah, a muhil ta,
Martar huaisen, Kum 38 'mi
(A nupui duh takin a phun a ni) tih a inziak a. Honorius-a chuan, "Heng mite hian, Kristiante chu eng anga thi tur nge an nih an entir a nih hi. A piah deuhva saw, Primitius-a ang bawka tuartu thlân a ni," a ti a. Chu lungphunah chuan,
Paulusa
Chatuan hlimna a chan theih nan
Nghaisak hlum a ni, tih a inziak a.

"A piah leha saw, nu rinawm thlân a nih saw, saw sâwn, Krista chuan amah zuitu mi chak lo berte pawh a ṭul hunah meuh chuan a tihchak theihzia entirna a nih saw," tiin thlân lung pakhat :

Clementia

Ngaihsak chunga thi, Tho leh tur chu, tih a inziak a. Honorius-a chuan, "Ringtu chu a thih veleh a thlarau chuan a taksa a chhuahsan a, Lalpa hnenah a kal nghal a ni. Kan Lalpa lo kal lehna chu eng hunah pawh a ni thei tih hi Kristiante beisei a ni. Lalpa ngei chu au thâwm nen, vantirhkoh chungnung ber aw nen, Pathian tawtawrawt ri nen, van aṭangin a lo chhuk dawn si a. Kristian thi tawhte chu an tho hmasa ang a, chu mi hnuah chuan keini nunga lo la awm rengate hi boruakah, Lalpa hmuak turin anmahni rualin chhum zingahte khian lak chhohvin kan awm ang. Chutichuan kumkhuain Lalpa hnenah kan awm tawh ang," tia a sawi zawh chuan, "Heta pawh hi Constan-a, ṭum

hnih tlawng tihhlum tura an tihtluk a nih bi. A hmasa chuan tûr an pe a, mahse chu tur chuan engmah a tih thei lo va, chuvang chuan khandaiha sah hlum a ni ta a ni," a ti a.

Chutiang chuan kil tin main thlân lung inziak chhiar pah chuan an kal zel a. Marcellus-a tan chuan Krista Kohhran chanchin ziakna bu a ni ngawt mai. Krista tana thih dâwn lote thil tih thlâ chu thuin a inziak a. A lem mak pui pui leh chhe pui puia ziak mah ni sela, lemziak thiamte ziah aiin a thinlungah thu a sawi nasa zawk a. Chung lungphun thu ziakah chuan Grik ṭawnga hawrawp X leh P ziak kawp hi a chuang deuh fur hlawm a, chumi awmzia chu 'Lalpa Krista chu' tihna a ni a. Ṭhenkhatah chuan tûmkau lem a chuang bawk a, hnehna leh chatuan nunna entir nana an hman a ni a. "Hei hi eng nge ni?" tiin Marcellus-a chuan lawng lem ziah hi a han kawk a. Honorius-a chuan, "Tlansate thlarauvin lei aṭanga chatuan chawlhna lui kam an pan entirna a nih hi," a ti a. "A nih leh he sangha lem hi eng nge a awmzia, ka hmu fo mai a!" a ti leh a. Honorius-a chuan, "Sangha hi Grik ṭawnga a hming hawrawp sipel hi Kristiante beiseina ropui entirna thu kaihtawi atana hman a ni, 'I' hi Isua tih nan a ni, 'X' hi Krista tihna, 'O' leh 'Y' hi Pathian Fapa tih nan, 'M' hi Chhandamtu tih nan a ni. Chutichuan sangha lem chuan a entir hming chu 'IXOYM' a ni a, Isua Krista, Pathian Fapa, Chhandamtu tihna a lo ni ta a ni," a ti a. "A nih leh he milem, lawng leh tuipui sakawlh lem hi ka hmu fo bawk a, eng nge mawa awmzia le?"

a ti leh a. "Hei hi Pathian zawlnei Jona, tunah chuan a chanchin i la hriat rih loh entirna a nih hi," tiin Jona chanchin chu a hrilh ta a. Nghapui kaw chhung aṭanga a lo chhuak hian, Kristiante chu Thlân thim aṭanga chhanchuah an nihzia min hriattir a. Thawhlehna beiseina ropui hi ringtute thlamuanna ber a ni tiin a hrilh a. "He lai a milem pakhat, ṭhurovin Olive thing ṭang a pu lai pawh hi, thutak entirna ropui tak a ni," tiin. Tailêt chanchin a hrilh a "Thirchakai lemte pawh hi, Kristiante chu vanram pana an kal laiin thlipui leh tuifawn zingah pawh rinna an neihzia entirna a ni. Arpa lem hi inrin reng tur entirna a ni. Lalpa ngeiin, 'Inring rengin, ṭawngṭai rawh u,' a ti a ni. Beram no lem hi pawi khawih lo leh nunnem, Pathian Beram no, kan sualte min phurhsaktu leh kan tana a inhlanna avanga, chatuan nunna leh ngaihdamna kan lo neih takzia entirna leh hriat reng nan a ni," tiin a hrilhfiahsak vek a.

Marcellus a chuan, "E, heta hi ka nihna nena inmil âwm tak mai a awm! Kei pawh hi eng hunah emaw chuan, Krista ka hriatna chu puang ve tura koh ka la ni ve mai thei a. Rinawmin awm zel tak ang i maw?" a ti a. Chu hriatrengna lung phek a en laiah chuan hetiang hian ziak a lo ni a.

"Kristaah chuan, Lalber Adriana lal laiin, Mariusa sipai Officer tlangval, dam rei tawk tak chuan, Krista tan a thisen a pe chhuak ta a, thlamuang takin a thi ta. Hei hi a ṭhiante'n mittui tla chung leh hlauvin an phun a ni," tih a chuang a.

Honorius-a chuan, "Khawvelah hian hrehawmin in awm ţhin; nimahsela, thlamuang takin awm rawh u, keiin khawvel ka ngam ta, tiin Krista chuan min thlamuan a. Sualna thlipuite lo tleh ţhin mah sela, ţanpui min tiamna te chuan min thlamuan ţhin. Amahah khawngaihna famkim kan dawng thei ţhin a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "He tlangval Officer hi ka entawn tur ni thei sela ka va ti em! Amah ang bawk hian Krista tan ka thisente chhuak pe vein, rinawm takin thi ve thei ila. Khawvela chawimawina ropui ber ai pawhin ka tan a hlu zawk dawn a ni," a ti a.

An fang dun zel a, Marcellus-a chuan an kal pah chuan, "Kristiante thih dan hi a va nuam âwm em ve aw, a rapthlakna zawng zawng a bo vek mai. Thlarau chu Lalpa hnenah thlamuang taka a awm tawh avangin tui taka muhil ang an nih hi," a ti a. Lungphun tlar dul mai chu an chhiar zel a. Ţhenkhat chu naupang tê tê thlânte a ni a. Hmun pakhat an va thleng a, Marcellus-a chuan, "He thlân chu a lian hle mai a! Pahnih lai an phum em ni le?" a han ti a. Honorius-a chuan, "A nih kha, an lungphunah pawh hei an ziak hi. A chang phei chuan thlân pakhatah pathumte pawh phum an ni ţhin asin. Hmun dangah pawh i la hmu ang a, mi tam tak a hova an phumna hmun a awm asin. Tihduhdahna a nasat hle lai chuan, mi mal mal thlan laih a harsa a, a hovin phum an ni mai ţhin Saw laiah sawn hriatrengna lung phek, martar tam tak,

an hming pawh hriat loh te phumna a awm saw," tiin a han kawk a. Chu thlan lungah chuan,

"Mercella leh mi zanga
Krista avanga Martarte,"

tih a inziak a. Marcellus a chuan, "Heta pawh hi thu ziak sei deuh mai a awm a!" tiin a han chhiar a.

'Kristaah chuan, Alexander-a a thi lo ve. Arsi piah lamah khian a awm a ni. A ta'sa chu hetah hian a awm a Lalber Antonie hnuaiah a hnuk a chat ta a ni. A hnathawhnaah nihlawhna ropui tak hmu thei tur ni mah sela, duhsakna aiin buatnaah a lut ta zawk a ni. Pathian tak hnena a inpumpek dawn laiin, tihhlum turin hruai bo a ni ta. Aw, a va lungngaihthlak em! Ţhiante leh laichinte phum hlawh hlei thei lova a han awm chu. Eng thihna kher nge ni le? A tawpah zawng vanah a eng ta.' tih hi a ni a.

Honorius a chuan, "Hei unau duhawm tak, chawlhna hmun a nih hi. Kohhran mi zawng zawng in amah leh a hriat rengna an ngaihlu em em a. He thlân velah hian a pian champhа apiangin hmangaihna ruai (agape) kan nei ţhin He ruaiah hian inthliarna leh inthlei bikna zawng zawngte a bo va, Isua Kristaah chuan unau vek kan ni, Kristan min hmangaih a ni tih kan hre ţheuh va, chuvangin kei mahni pawh inhmangaih tawn tur kan ni," a ti a.

Hetianga an fan velnaah hian Mercellus-a chuan, Kristian inunauna thar ropui tak mai chu hriat chian-

na hun remchang ṭha tak mai a neih phah a. Mi a tawh apiang mai, a hmei a pa, a pui a pangin, mi ṭha leh mi chhiate Krista hmangaihna avanga inunauna thar lo nei tate awm dan chuan a rilru a khawih lehzual a. Tun hmaa Kristiante tiduhdahtu leh nghaisatu ni ṭhinte leh an nghaisakte, an tihduhdahahte ngei chu inhuatna hmel reng reng nei hauh lova unau anga an han awm ta te; Juda puithiam, dan hnuaia serh leh sang vawnetu ngei ṭhin pawhin Jentel uicho ang nia a hriatte nena inunauva an han khawsa hote leh Grik, mi fing hnam nia inhriaa, Chanchin Ṭha ringtute chu mi â nia ngai ṭhinte ngei pawh Isua zuitu an lo ni ta mai te, tin, an zingah mahni hmasialna te, initsikna, inhuatna zawng zawng Kristian inhmangaihnain a han hnawt bo vek mai chu mak a ti em em a. Krista hmangaihna chuan tihduhdahna tuar tur leh helai hmun hrehawm leh pikah hian khawsa turin a tir lui ta a nih hi, a ti rilru nauh nauh va. Hun rei fe chhung hmun zau tak mai fang nia a inhriat hnuah pawh a la zauzia chu hriat phak loh a la ni a, a chanve pawh an lo la hrilh lo tih a inhre chhuak a.

Kal velna tura an lei verh chu a chung san lam feet riata sang te a ni a. Hmun tam berah erawh chuan feet sawm leh pahnih te, sawm leh pangaa sang te an ni. A khat tawkin Chapel atana an hman pindan zau deuh fea laih zau a awm deuh thluah bawk a. Hmun ṭhenkhatah chuan khawvel boruak leh êng lak luhna verh pawh a awm thliah bawk a. Chutiang hmun awmna lai chu chenna atan ni lovin,

boruak leh ni êng te dawnga va intihharh lawkna hmun atan an hmang ṭhin a ni.

Marcellus-a chuan, "Tihduhdahna a la nasa hle a, helaiah kharkhipin kan awm reng mai a. Pathian mite hi engṭia rei nge maw darhsarha an awm reng dawn le aw? Engtia rei nge hmelmate'n an tihbuai dawn le aw?" a ti ta phawng mai a. Honorius-a chuan "Kan zinga mi tam tak pawhin chutiang chuan an ti fo ṭhin asin; mahse, phunnawi chu a dik lo vang, Lalpa chu a mite tan a ṭha a ni. Rom ram zawng zawngah hun rei tak chhung tihbuai loh leh dana humin him takin an awm tawh a. Tunah hian i sawi angin, tihduhdalına rapthlak tak kan tawk ta a. Mi sang tam tak mai lungngaiin an thi ta; mahse, heng pawh hi a la reh leh mai ang a, Kohhran chu muang takin a la awm leh mai ang. Tuna tihduh-dah na kan tuarte hi Pathian mite thinlung tihthianghlim nan leh an rinna tihropui lehzual nan mai a ni. Kan tana ṭha ber tur chu Anin a hria e. A kuta awm kan ni, kan tuar theih bak chu eng mah kan chung-ah a thlentir lo vang. Iusum hram hram ila, inring reng-in i ṭawngṭai fo ang u. A! Marcellus, tuna thlipui kan tawh mek hian, Ni ropui leh hlauhawm lo thleng tur, hmana a lo sawi lawk tawh chu a hnai mek a ni tih min hriattir hle a ni e," a ti a.

Chutianga Honorius-a nena an vah velnaah chuan Marcellus-a chuan Pathian thutakah rinna thar a zir chhuak zel a. Kristianho zinga hmangaihna te, thiang-hlimnate leh an rinna nghehziate chuan a thinlung a hneh zo ta. Lalpa Ni (Chawlhni) hma chuan Pa

leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin Baptisma a chang ta a. A tuk zing, Lalpa Niah chuan Kristian dangte nen Lalpa dawhkan a kil ve ta a. Lal Isua lo kal lehna nghak a, a thihna hriat reng nana Kristiante ruai ropui chu, Krista zara a unau tharte nen an kil ta a ni. Hla an sa a, an sak zawh chuan an tin darh ta a.

BUNG 7

RINNA PUANCHHUAHNA

A ni, Krista Isuaa Pathian ngaihsaka awm tum apiang chuan tihduhdahnate an tuar bawk ang.

MARCELLUS-A chuan an bahrik a chhuahsan achin ni li lai a lo ral ta. A tan chuan ni danglam tak leh pawimawh tak an ni. Kumkhaw ṭhatna leh kumkhaw chhiatna a inṭhial vel a ni ber mai. Mahse thutak, ṭhahnemngai taka a zawn chu a thlâwn lo ve. Thlarau Thianghlimah piang thar a lo ni ta. Duh thlan tur pahnih a hmaah a awm a, pakhat chu hmingthanna, chawimawina leh hausakna. A dang chu retheihna, tlâkchhamna, ânchhia; mahse a thlang fel ta. A hmasa zawkte khi hnawlin, rei lo te atana sual nawmna hlimpui ai chuan Pathian mite nena tihduhdah tuar a thlang ta zawk a ni.

Catacomb chhung aṭanga a lo chhuah leha, an bahrika a lo kir leh hnuah chuan an hotu ber General hnenah a va in-report a. Kristian hote zingah a va awmin, a va kal chhan a tihtur chu a ti thei lo va, a tih loh avanga a chunga thil lo thleng mai tur pawh engkim a huam tak zawkzia te a hrilh vek a. General chuan vin zet mai hian a ina haw nghal turin thu a lo pe a. A inah chuan a chungah eng ang thil nge lo thleng thei tih nasa taka inngaihtuaha a awm lai chuan, a ṭhianpa Lucullus-a chu a lo lut ta hlauh va. Inkâwm ngeih tak an ni bawk a, in-ngai em emin chibai an inbuk a, mahse eng emaw engto tak nei hmel puin a lang. "Tun lawk khan

General nen kan inhmu a, ani chuan i hnenah thu eng emaw hrilh tur chein min ti a. Amaherawhchu, eng thil nge i lo tih tak, min han hrilh hmasa phawt teh khai?" a ti a.

Marcellus-a chuan, a chhuah'tirh aṭanga a lo kir leh thlengin, engmah zêp nei miah lovin a hrilh ta vek a. A sawi zawnga a ṭhahnemngaihna thûkzia chuan amaha thlarau hnathawh chu a chakzia leh a dikzia leh a nghehzia a tilang hle mai a. General nena an inbiak thute chu a hrilh ta a. "A pindan ka han lut chu, ka dinhmun pawimawhzia hre rengin lal laka rinawm lo nia an hriat ang chi chu ka ni ta miau si a; chu sual hremna chu tihhlum a ni tih ka hria. Mahse ka rilru ka sawhsawn thei tawh'si lo va. Ka han lut chu, ka thil zawnah chuan hlawhtling hlea min lo rin avang a ni chek ang a, hlim zet mai hian min lo lawm a- Kristiante zawnga ka chhuah tak hnuah an zingah chuan ka va awm ta ngei a, anmahni ka hmuh dan aṭang chuan an laka rilru ka lo put ṭhin dan chu ka thlak lo thei ta lo va. Sawrkar hmelma an niin tihhlum an phu nia ka lo ngaih ṭhin chu, Lalber khua leh tui rinawm leh mi ṭha niin ka va hmu chhuak ta zawk a. Hengte avang hian ka khandaih chu an chungah ka lek thei ta ngang lo va, a paiah ka khung ta zawk a ni," tih ka han hrilh ta a.

Ani chuan le, "Sipai rilru leh ngaih dan mai mai chuan a tihtur a tihna kawng a khak buai mai mai tur a ni hlei nem," tiin tûr fe hian mi han melh a, Kei chuan, "Mihring laka ka tihtur bat ai chuan min

siamtu Pathian chunga ka tihtur bat chu a pawimawh zawk alawm," ka han ti a. "Kristian ho i khawngaihna hian a ti â zo ta che a ni maw? Hei hi lal laka helna a ni tih i hria em?" min han ti leh a. Ka lu ka bu nghat a. "A hnua thil lo thleng ang ang chu ka sut sutin ka su zel poh a ni ang chu," ka ti a. Chu veleh vin zet hian, "Naupang â, i awmnaah kal rawh. I chungchang ka ngaihtuahna chu ka la rawn hriattir ang che," a ti ta a. Ka haw ta vat a, chuta chin chu khawiah mah kal lovin, ka chungchang a rêlna chu nghakin ka awm ringawt ta rih a nih hi," tiin a hrilh a.

A sawi chhung zawng chuan Lucullus-a chuan ngun fein a ngaihthla kar a, a han sawi zawh veleh chuan, lungngai aw raih hian, "Chutiang hremna chu eng ang nge a nih keiin ka hriat tlukin nang pawhin i hre ngei a ni a. Hun pângngai mai maiah pawh Rom sipai inthununna chu a nep ngai lo hle ţhin a, tunlai takte phei hi chuan heng Kristian ho chunga sawrkar rilru hi a so sang hle mai si a. I kawng zawh tum hi i tihluih ţalh chuan, i chhiat phah ngei dawn a nia," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka rilru leh tum bulpui chu ka hrilh vek tawh che alawm," a ti a. Lucullus-a chuan, "Marcellus, i nun dan dik leh ţha hi ka hria e. Sakhaw rilru pu mi tak i ni fo ţhin, finna zirtirna hlu tak te hi i ngaihsânzawng a ni a. Tun hma ang bawkin hengte hian i intitlai thei lul lo vem ni? Juda mi pakhat khenbeh tawha zirtirna tenawm mai mai khan engah tehlul nge a han hîp

ang che?" a ti a. Marcellus-a chuan, "I han sawi tak finna angah te kha chuan tlaina ka la hmu ngai reng reng lo, nangmah ngei pawhin khawvel finnaah chuan thlarau hahchawlhna a awm hlawl loh tih i hria alawm. Kristian zirtirnaah erawh hi chuan Pathian thutak, amah ngeiin van aţanga a rawn lak thlaka, a thihnaa a tihthianghlim taka chu a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Kristiante thurin chu kim takin min hrilh tawh a. I ţhahnemngaih dan hmang chuan mi pawh a hip hle mai. A zuitu dang zawng zawngte hi nangmah ang tak an nih chuan, ka ţhian Marcellus, khawvel tan malsawmna a tling ang Amaherawhchu, tunah hian sakhaw thua inhnial turin ka lo kal lo va, nangma chungchangah inbe tura lo kal ka ni. Ka ţhian duh tak, tunah hian hmun hlauhawmah i awm a ni; i dinhmun te, i zahawmna te, i hna te, i nunna ngei te hi ngaihtuahawmin a awm ta. I thiltih takte chu ngaihtuah teh. Tihtur pawimawh tak i kovah a innghat a, chumi ti tur chuan i chhuak a, chanchin pawimawh tak rawn hawn loh tura beisei i ni a. Chutih ahnekin, hmelma ho lamah i lo ţang ta a, an rilru ang i va pu ta, an chungah hriam lek te i duh ta lo va. Sipaiin a raldo tur duh thlang ta sela, sipai inthununna chu eng ang lek nge ni ta ang? Thupekte chu a awih mai tur a ni. Ka ti dik em?" a han ti a. Marcellus-a chuan, "I tidik e, Lucullus," a ti a. Lucullus-a chuan, "I dinhmun tichiang tura zawhna che hi; 'Kristianna nge i thlan dawn Rom finna' tih a ni lo va. 'Kris-

tian i ni dawn nge, Sipai i ni dawn?' tih a ni zawk e. Tun ang hunah hian sipai leh Kristian a nih kawp theih loh tih i hria a. A eng zawk zawk emaw hawisan tur a ni. Chutiang mai pawh a ni lo va, Kristian i nih dawn chuan an chan ang i chang ve tur a ni. Nang duhsakna che avangin engmah thliar hran bikna siam theih a ni lo. A lehlamah chuan sipai i nih zel dawn chuan, Kristiante chu i do tur a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chung chu rinhlelh rual a ni lo reng e," a ti a. Lucullus-a chuan, "Ṭhian ṭha tak tak, i tihsualna theihnghilh vek duhtu an awm asin, Marcellus, i ṭhahnemngaih ṭhinzia te hi ka hria a, kan General hnenah pawh ka ngensak tawh che a. Ani pawhin i sipai nihna ze ropui tak hi a ngaisang chein, eng emaw thil awm dan azirin ngaihdam che pawh a duh ngawt a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Eng thil awm dan maw?" a ti a Lucullus-a chuan, "Kawng tinrengah zahngaihna sang ber avangin. I va thang bo, ni li chhung kha theihnghilh vekin, i hriat rengna aṭang pawhin tibo vek la. I hna chu chhunzawm leh la. I sipaite hruaiin chûng Kristian hote man tur chuan kal leh nghal vat rawh," a ti a.

Marcellus-a chu a kut kuangkuahin a ṭhu lai chu a lo tho ṭual ṭual a, "Lucullus, ṭhian tak zet angin ka hmangaih che a. I mi ngainatna rinawm avangin i chungah ka lawm e. Ka theihnghilh thei ngai lo vang. Amaherawhchu, tuna ka rilru chhungril bera ka neih tak lakah hi chuan mikhual ang hlauh i ni

ta. Sawrkar chawimawina zawng zawng ai pawhin a hlu zawk, chu chu Pathian hmangaihna a ni. Hemi avang hian chawimawina te, ka nihna te leh ka nun ngei pawh pek vek ka huam ta. Ka tumna chu sut rual a ni ta lo. Kristian ka ni ta e," a ti ta phawng mai a.

Lucullus-a chuan mak ti leh beidawng hmel zetin a ṭhianpa chu a thlir vawng vawng a. A rilru tumruh ṭhinzia te a lo hre ṭhang tawh bawk a, a thlêmthlu zo ngang lo chu hrehawm pawh a ti hle mai a. A theih ang anga ṭan khawhin a han bei leh mawlh mawlh a, a chan tur rapthlakzia leh a chunga phuba an lak dan tur rapthlakzia te a han hrilh pawh chuan engmah kawngro a su thei ta chuang lo va. A tawpah chuan lungngai takin a ṭhu chu a tho va, "Marcellus, chhiatna tawpkhawkah i tlan lut ta a ni e. Vanneihna kawng tinreng i hmaah hlanin a awm a; mahse mi vakvai, tenawm ho zinga chen duhin heng zawng zawng hi i hnawl ta a ni. I âtna laka hruai kin tur chein ṭhian ṭha anga i chunga ka tihtur te chu ka ti zo ta. Ka tih theih zawng zawng chuan kawngro a su ta ngang lo a nih hi. Hei General-in i chungchang a ngaihtuahna thutâwp chu ka rawn keng a. I hna aṭangin bân i ni ta a. Kristian i nih avangin man tur i ni ta. Naktukah man i ni ang a, hrem turin an hruai ang che. Amaherawhchu, darkar tam fe i la nei a, hreh teh mah la, relhru bo turin ka ṭanpui loh hram lang che. Tunah hian tlan chhuak thuai rawh. Hmanhmawh la, tawi khawtlai suh. Kaisara phuba lakna laka i him theihna tur chu

khawvelah hian hmun pakhat chauh a awm a ni," a ti ta a.

Marcellus-a chu a ngawi reng a, muang fe hian a ralthuam leh a sipai thuam ropui chu a hlîp a, a ṭhianpa hmaah chuan ama kawrhnuai chauh hain a ding ta a. "Lucullus, kan inṭhianna rinawm tak mai hi ka theihnghilh ngai reng reng lo vang tih ka han hrilh nawn leh a che. Aw, kan pahnih hian tlan bo dûnin, i ṭawngṭaina leh ka ṭawngṭaina te chu a rawng ka bawla hnenah thleng chho dun tak sela aw! Mahse a tawk ta e. Ka kal tang e, dam takin," a ti a. "Dam takin, Marcellus, tun dam chhung hi chuan kan inhmu leh tawh lo vang a. Tlachham leh hlauhawma i awm hnu pawhin, i rinchhan theih tura chu i hria alawm," Lucullus-a chuan a ti a. Chu tlangval pahnihte chu an inpawm ta vawng vawng a.

Marcellus-a chu hmanhmawh takin a kal chhuak ta a. Vantlang punkhawm ṭhinna hmun a va thleng a. A vela in sak ropui tak tak, sailungvara sak temple te, lal in ropui, in sak mawi thiam chi hrang hranga an sak, sailungvar rawng chi hrang hranga chei mawi te chu niin a chhun tle sut mai a. Sir lehlamah chuan Coliseum ennawm chhuahna in bang sang pui a ding luah bawk a. Remna temple an tin chu a piah lawkah a ding bawk a. A sir lehlamah chuan Capitoline tlang sang chhipa temple mawi tak mai chhip zum, van dum thil tlang ruah mâi a ding bawk a. Chu mi lam pan chuan a kal ta nal nal a, tlang chhipah chuan a va chuang a. Temple tualzawl aṭang chuan a thlir vel ruai ruai a.

Tiber luipui, Mediterranean tuipui lam pana luang dam ruih mai te a thlir a. Chu lui kam tuakah chuan khawpui mite in chu a khat tlat mai a. Khawlaiah chuan Rom sipai inchei nalh tak tak an ralthuam nena kal ṭhup ṭhup te a hmu thei a.

Thawklehkhatah mi tu emaw au awin Marcellus-a chu a tiphu zawk mai a. A han lehhawi a, putar pakhat kawr chhe tak ha, hmai cher diau duau meng â phat mai hi a aw tawp tawpin a lo au va, á lan danah chuan mi â ni awm tak a ni:

"Babulon khaw ropui chu a tlawm ta, a tlawm ta. Ramhuaite awmna leh thlarau bawlhhlawh tinreng, kulhbing leh sava bawlhhlawh leh tenawm tinreng kulhbing a lo ni ta. Pathianin a thil tih fel lote chu a hre reng si a. Anin a pek ang ngei khan pe thung ula, a thil tih ang zel chu a leh hnihin thungrul ula. A intihropui leh a intihnawmsakzia ang zel khan nghaisain tilungngai thung rawh u. Chuvangin, ni khat chauhvah a hremna–thihna te, lungngaihna te, ṭâm te a lo thleng vek ang; meia halralin a awm bawk ang, a reltu Lalpa Pathian chu a chak si a. Darkar khat chauhvah eng mah lo a lo nih tâk hi. Aw, van leh nangni mi thianghlim te, tirhkoh ho te, zawlnei hote u, lawm rawh u, Pathianin a chungah ro a rel ve tâk hi," tiin a au nghek nghek mai a.

Mipuite pawh chuan mak tiin an bawr luai luai mai a. Sipai ṭhenkhat an lo kal a, an hruai bo ta mai a. Marcellus-a chuan a rilru tê têin, "Kristian

khawngaihthlâk, an nghaisak nasat avânga thluak fel tawh lo a ni ngei ang maw le," a ti nauh nauh va. An hruai chung pawh chuan a la au nghek nghek mai a, a râwl hriat phâk lohvah râl khat hla takah an hruai ta daih a. Marcellus-a chuan, "Tawi khaw-tlai a hun ta lo, kal vat tûr a nih hi," a ti a, a kal bo ta a.

BUNG 8

CATACOMB CHHUNGA KHAWSAK

Aw, thim, thim, awk lem zawh anga thim
Ni 'eng betseina awm mawlh lo hmun.

MARCELLUS-AN Catacomb chhung a va thlen leh chuan, Kristian hote chuan lawm avanga mittui tla ţeuh chungin an lo lawm a. Sipai hotute nena an inbiakna dan zawng zawng a sawi lai chuan ngun takin an lo ngaithla ţhap mai a; a buaizia leh a manganziate an hriat chuan an khawngaih hle a, Mahse, Krista hminga tuar tlaka a rawn insiam tâk avang erawh chuan an lawm em em thung a. Chenna thar danglam tak maiah a han awm hnu chuan ni tin mai Pathian thutak a zir chhuak ta deuh deuh va, Catacomb chhunga thil chi hrang hrang mak tak takte chu a hre chhuak ta zel a.

He lai lei hnuaia cheng mi tam tak hi chung lam khawpui chhung aţanga ei leh bar tur tea chawm vek an ni a. Chutiang thilte la tur chuan zan thimah an che ber ţhin. Heng ei tur la tura thil tih hlauhawm tak hi pa huaisen deuh deuhten tlawmngaia an tih ţhin a ni a. A chang erawh chuan hmeichhia leh naupangte pawhin an bei a, chutiang zingah chuan tleirawl tê Pollio chu hman tlak leh hlawhtling thei ber pawl a ni. Rom khawpui mipui tam tak awmnaah chuan tu khaw hriat lohva han kal mai chu a harsa lo va; chuvangin, ei tur pawh an chhek khawm ţha thei viau a ni. A chang erawh chuan chhiatna tawpkhawk te an tâwk bawk ţhin a. Chutianga

tlawmngai huaisen kalte chu kir leh ta reng reng lo an awm bawk ṭhin. Lei chhung, chhawng hnuaihnung ber lamah chuan tui ṭha tak tam tak a awm a, chuvangin, tui chu duh tawk hman tur an nei a ni.

Zaṇ thima thil tih hrehawm tak an tih ṭhin pakhat chu khawpui chhunga an unau Kristiante ram sakawlh an seh hlumtir emaw, meia an hal hlum te emaw ruang han zawn khawm a ni a. Hlauhawm tam tak karah mi ruangte chu an rawn la lut ṭhin a; Catacomb chhunga an chhungte emaw, an ṭhiante emaw chuan an ruang emaw, an vap emaw chu ṭha taka vuiin an lo phum a. Sailungvar phekah an hmingte ziakin an thlânah an bel ṭhin a ni. Hmanlai Kristiante chuan thawhlehna thurin ropui tak chu infuih nan hmangin, ṭawih thei hian ṭawih theih lohna a a sin a, thi thei hian thih theih lohna a sin hun chu ṭhahnemngai taka beiseiin an thlir ṭhin a ni. An chung lam khawpui chhungah chuan hman aṭangin ṭhangthar zelah Kristian an lo pung zel tawh a, chung hun aṭanga an mitthite chu he lai Caṭacomb chhungah hian an inphum zel ṭhin avangin Catacomb chu mitthi khawpui zau tak a lo ni ta mai a ni. An Lalpan a koh hun nghakin mitkhap kar lovah boruaka amah hmuak mai thei turin Kristian sang tam tak ruang chu a mu ṭhuap mai a ni.

Hun lo inher zelah ringtute lo pung zel mah sela, sual thiltihtheihna chu a nasa deuh deuh bawk a. Kristianna chu leilunga nuai bo vek tuma tihduhdahna rapthlak zawk a chhuak zel mai si a. Rom mite thinlung chu tihsakin a awm deuh deuh va, an mit

chu tihdelin a awm zel a ni. Naupang pawikhawih mawlh lo te, hmeichhe thianghlim tak tak te, tar lu ṭuak var vo tawhte pawh zah leh pawisak derna nei miah lovin, Kristian an nih avanga sawisak leh tihduhdah chu an tha phurna ber a ni a. An ram chhunga chhiatna tur chhum dum lo zam mekte chu an hmu thei lo, an tihduhdahte ngei chu chhanchhuak theitu tur an ni si a.

Chutianga inrikrâpna a nasat lai chuan Catacomb chu Kristiante tana abika khawpui a ni. He lai hmunah chauh hian an him thei a. Ram dang mite ṭanpuina an zawng thei lo va, ram dangah himna zawngin an tlan bo thei bawk hek lo. Chung lai hunah chuan ram an hriat phak tawka zau chu Rom ram a ni vek si a. Rom sawrkar thinurna chu Kristiante chuan an pumpelh thei ngang lo a ni. Chutih avangin Catacomb chhungah chuan Kristian tihduhdah tuarte chu an khawsa a. Lei hnuai puk thim, boruak ṭha awm hlei lo, hmun hnawng leh ṭawp, rimchhe tak, eng awm hlei lo, a tieng tura meichher an chhit leh a khu leh rim chu, puk chhung chutiangah chuan boruak rimchhia a ni mai si a. An tan hlimna leh lawmna awm âwm lo tak ni mah sela, an ṭeiseina chuan van ni eng lam a hawi a. Rom sawrkar thinurna thlipui chuan nuai sulh sulh mah sela, an rinna thirchhatai chu chatuan lungpuiah an thlun tlat avangin an hlimin an lawm êm em tho mai. Kristian nih chu an nunna atana hlauhawm khawp a nih lai chu an hun tawng ni miau si hek. Mahse an zam lo ve, thil hlauhawm lo thleng zel theite pawh huam

vekin an rinna chu huai takin an puang chhuak tho mai. Ṭawngkam hnih khat leka dâwt han sawia himna mai turah pawh thu dik sawiin an tlanchhe chuang lo. Krista Kros, khawvelin hmusitawm nia an hriat chu phurin Catacomb chhung thawpikthlakah hian an khawsa a ni. Marcellus-a chuan heng zawng zawngte hre rengin Pathian mite nena tihduhdah tuar leh hmun hrehawmna awm hi a lo thlang ta. Hetiang mi lian lo piangthar ta thut hian eng emawti takin chanchin ṭha a tidarh bawk a. Catacomb chhunga Kristian tam tak lo awmten thlamuanna leh lawmna an neih ang chu Marcellus-a pawhin a chang ve ta deuh deuhvin, Pathian thutak pawh an hre zau ta deuh deuh va. Rom khawpui chhunga thutak leh ṭhatna eng an neih hauh loh chu he lai, lei hnuai khur thuk (Catacomb) chhungah hian ropui takin a eng si a ni. An beiseina leh rinna chuan varparh arsi eng tak lam chu hawiin, Pathian fakna leh chawimawina aw chuan Catacomb chhung chu a khawk rum rum mai thung si a ni.

BUNG 9

TIHDUHDAHNA

Pathian duhzawng in tih hnuin thil siam chu in hmuh theih nan chhelna in ngai asin.

TIHDUHDAHNA chu a so sang tulh tulh a. Catacomb chhunga Marcellus-a a lo khawsak tâk hnu hapta eng emawti chhungin raltlan an lo pung ta hle a. Tun hma lam ai zawngin an lo pung lehzual ta a ni. Heng raltlan zingah hian mi lian fê fê te pawh an tel nawk ta mai a, chuvangin, tihduhdahna chu a nasa ta a ni tih a hriat mai a. Tumah hleih neih bikna a awm ta lo, mi hnuaihnung berte leh mi lian mi fingte Krista zuitute chuan an nun humhim a ṭul ta a ni.

Tun hma lam zawng kha chuan khawpui chhunga mite nen awlai takin an inbe tawn thei ṭhin a. Kristian mi rethei tê tê pawhin lei hnuaia an unaute mamawh leh tlakchhamna chu an ngaihthah mai mai ngai lo. Ei tur leh ṭanpuina tinreng an pe thei ṭhin a. Tunah erawh chuan lei hnuaia raltlanten an rawn rinchhan ber ṭhina te ngei pawh chu khawpui chhunga cheng hlei thei lova hnawh darhin an lo awm ve ta si a, lei hnuai pûkah an hrehawmna leh tuarna ṭawmpuitute an lo ni ta.

An awm dan chu beidawnthlak lutuk phei zawng a la ni lo ve. Rom khawpui chhungah chuan Kristian ni kher lo mah sela, anmahni hmangaihtu leh ṭanpui ṭhintu tam tak an la awm. Kristiante zingah

chuan an laichhin leh ṭhian ṭha tam tak an awm a, an khawngaihin anmahni ṭanpui an la peih reng a ni. Amaherawhchu, an nun inhumhim nan milem pathian biakin temple-ah te an la inthawi zel ṭhin. Hetiang mite hi Kristiante chuan an mamawh atana an rinchhan berte zuk ni ta si a le. Khawpui chhunga han luh pawh chu a hlauhawm zual ta a, mi huaisen tak tak chauh lo phei chuan han beih ngam a ni ta lo. Mahse Kristiante zingah chuan chutiang mi chu an tlachham mai lo va, Marcellus-a ngei chu, chu hna atan chuan a inpe ta a; a unaute tana thil ṭha eng emaw tê tal a han ti thei tur chu a lâwm a. Sipai a nih laia a huaisen leh a remhriat a kaisan phah ngei kha, kawng dangin a hmang thung dawn ta a ni. Ni tin mai eng emaw zat tihhlum an ni a. An ruangte chu Kristianten phum turin an rawn hlawm ṭhin a. Eng emaw zâwngah chuan sawrkar pawh an zangkhai hlauh a ni, mitthi ruangte chu sawrkarin an hal emaw, an phum emaw tur a ni si a.

Ni khat chu Appia kawng hnuaia awm hote zinga mi pahnih chu an man a, an tihlum dawn tih thu a lo thleng ta mai a.. Marcellus-a leh Kristian dang pakhat chu a ruang hlawm turin an kal chhuak ta a. Mipa naupang Pollio pawh a ṭulna a awm tâkin tih thu-ah a kal ve bawk a. Khawpui kawngkapui an luh lai chuan a thim thut thut tawh a, rei lo teah a lo thim chhah ta hle a. Thla pawh a lo chhuak mek a, a rawn ên uar mai a.

Kawtthler thim ang rek ruk karah an kal zar zar a, Coliseum, an ṭhiante martar channa hmun ngei chu an thleng ta hlawl a. A chhunga eanawm

chhuahna hmun zawl zaupui chu a thim khup mai a, chumi laia kawngka vengtu chuan an lo kal chhan chu hriain a hruai lut a. Hmun zawl zaupui mai, mi ruang awmna phungah chuan a hruai a. Chung ruangte chu an sât nasa khawp a, ṭhenkhatte phei chu mihring ruang an nih leh nih loh hriat hran hleih theih loh khawpa sawisak an ni. Marcellus-a chuan chulai hmun chu a thlir vawng vawng a. "Engtikah tak helai hmunah hian ka Chhandamtu tan ka nun hi hlân ve tak ang imaw aw? Chung hun lo thleng hunah chuan ka la rinawm zel tak ang em le? Lalpa Isu, chung hunah pawh chuan min tichak ang che," tiin a rilruin a ṭawngṭai a.

Chu lai hmun zâwl rawn ên tur chuan thla a la chhuak sang meuh lo va; chuvangin, thim rek ruk karah chuan kawngkhar vengtu meichhher hawhin mi ruang chu an zawng zel a. Hun rei fe an zawn vel hnuah an mi zawn pahnihte ruang chu an hmu ta a. An ruang chu ip lianpuiah an thun a, Chumi hnuna an awm lai tak chuan Marcellus-a chuan an hnung lam pindan puk chhung lam aṭanga aw ngui ruih mai lo chhuak chu a hre ta a:

"Tunah chuan kan Pathian chhandamna leh thiltihtheihna leh ram chu a lo thleng ta a, Krista thuneihna nen; kan unaute hêktu, kan Pathian hmaa a chhûn a zana hêk ṭhintu chu an paih thla ta si a. Nimahsela Berâm No thisen avang leh an hriattirna thu avangin ani chu an hneh a ni, thih ngam khawpin an nunna an ngainep hawk a," tiin.

Marcellus-a chuan, "Chu tu nge ni aw?" a ti a. A ṭhianpa chuan, "Ngaihsak vak suh, unaupa Cinna a nih chu. A lungngaihnain a ti â tawh a nih chu. Tihduhdahna ṭan tirh lai khan a fapa neih chhun an hâl hlum a, chuta chinah chuan a lungngaihnain a ti â a, khawpui chhungah hian a vâk a vâk mai a. Mi pawhin an ngaihsak mang lo va, mahse tunah hian an man ta a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chu tunah hetah a tâng a ni maw?" a ti a. A ṭhianpa chuan, "Ni e," a ti a. Cinna aw chu rapthlak tak leh hlauhawm khawpin a lo ri leh ruai ruai a: "Aw Lalpa, thianghlim leh dik tak, leia chengte chungah hian kan thisen phuba hi engtia rei nge la lova i awm dawn?" tiin. Marcellus-a chuan, "Lalber in bula au ka hriat kha he pa ngei hi a nih dawn hi," a ti a. A ṭhianpa chuan, "Ni e, khawpui chhung hmun tinah, lalber inahte pawh a au a au mai a ni," a ti a. "Ti rawh le, i kal tawh ang," a ti a. Kawngkapui lam pan chuan an ip lianpui chu an pu chhuak ta a. An kal chhuah hnuah ralkhat aṭang pawh chuan Cinna aw la ri ruai ruai chu an hria a :

> "Babulon khaw ropui chu a tlawm ta, a tlawm ta, ramhuaite awmna leh thlarau bawlhhlawh tinreng te kulhbing leh sava bawlhhlawh leh tenawm tinreng kulhbing a lo ni ta. Ka mite u, a chhung ata lo chhuak rawh u," tiin.

Coliseum aṭanga ralkhat, himna tawk an thlen hma chu ngawi rengin an kal dun zel a. Marcellus-a chuan, "Saw laiah khan min khung ve reng ang tih

ka va hlau êm," a ti a. A thianpa chuan, "I hlau chu a mawh lo ve, kawngkhar vengtu khan a rilru thlak ta thut mai sela chuan, kan thi a ni ve mai rêng ang. Mahse, hetiang hun a lo thlen pawhin thihna chu tawk turin kan inpeih reng tur a ni. Kan Lalpa pawhin, "Nangni pawh inring rengin awm rawh u," a tih kha. A hun a lo thlen pawhin inhlan ka peih tawh e, kan ti thei tur a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "A ni e, kan Lalpa pawhin eng nge kan tawh tur min hrilh kha. 'Khawvelah hian hrehawmin in awm thin,' a ti a. Mahse 'thlamuang takin awm rawh u, keiin khawvel ka ngam ta. Ka awmnaah nangni pawh in awm ang,' a tih kha. Ama zarah thihna te chu ropui taka ngamtu kan ni thei a ni. Tunlaia hrehawmnate hi nakina kan chunga ropuina tihlan tur nen chuan tehkhin tham a ni mawlh lo ve," a ti a.

Chutiang chuan Nunna thua thutiam ropui tak tak awmte chuan an inthlamuan dun zel a. An mi ruang chu phur zelin an thlenna tur hmun chu him takin an thleng ta a, eng mah buaina an tawh loh avangin an lawm em em a.

Chumi hnu rei lo teah chuan Marcellus-a chu ei tur la turin a chhuak leh ta a. Hemi tum hi chuan amah chauhvin a ni a. Khawpui kulh bang pawn lama Appia kawng bul lawka khaw fêm deuhva an thian tha tak, anmahni lo tanpui fo thintu mi pakhat inah a han kal a. An ei tur mamawh tawk a hmuh hnuah chuan thil awm zel dan chanchin a zawt thlithlai a. Chu pa chuan, "Tunlai thil awm dan

chu in tan a ţha lo hle mai le. Tun lawk khan Praitorian Officer pakhat Kristianah a inlet a, chu chuan lalber thin a tiur em em a. A hmunah chuan mi dang a dah leh ta a, chu chu Kristiante zawng chhuak turin a tir a. Ni tin man an nei reng mai, man âwm loh ahleih an awm lo," a ti a. Marcellus-a chuan, "A, chu Praitorian Officer, Kristiante zawng tur chu a hming i hria em?" a ti a. Ani chuan, "Hria e, Lucullus-a a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Lucullus-a a ni maw, a va mak êm!" a ti a. A thlen in pa chuan, "Pa fing leh tho thang ţha zet a ni an ti asin," a ti a. Marcellus-a chuan, "Amah chu ka hriat hnu asin. Kristiante tan chuan thu hriat hrehawm tak a nih chu." a ti a. Ani chuan, "Praitorian Officer inlet ta chuan lalber a tithinur nasa khawp mai a. A lu man tur pawh a ruat diam tawh asin. Amah hi i hmuh hlauh chuan emaw, a awmna lama i kal hlauh chuan ka ţhian, hrilh vat ang che aw. Catacomb-ah a awm an ti ania," a ti ta a. Mercellus-a chuan, "Chutah chuan a awm ngei ang. Hmun dang himna awm hek lo," a ti a. "Tun lai hi hun hlauhawm tak a ni e, in fimkhur hle a ngai ang," a ti zel a. Marcellus-a chuan, "Vawi khat aia tam zawng min tihlum thei lo vang e," a ti a. A thlen in pa chuan, "Kristiante hi in paukhauh hle mai ka ti. In huaizia hi ka ngaihsanzawng tak in ni; eng pawh ni se, lalber thupek a lang talin in zawm tur a ni e. Engah nge âtthlak taka thihna chu in ûm ţâlh ang ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Kan Tlantu chu kan tân a thi ta a, keini pawh a tan thih kan peih asin. A mite tan a

thi ta angin keini pawhin a tih dan entawnin kan unaute tan kan nun kan pe ve tur a ni," a ti a. A thianpa chuan, "Mi mak tak zawng i ni e," tiin Marcellus-a nen chuan chibai an inbuk a. Ani chuan a ip lian pui chu phurin a kalsan ta a. A thu thar hriat chuan a rilru a luah khat hle ta mai a.

A kal pah chuan a rilru tê têin, "Lucullus-a chuan ka hmun a luah ta chu a ni phawt mai a. Kei êm chu min haw ve dâwn tak ang em aw? A thian tha angin min la ngai zel ang nge, Kristian mi mai maiah min ngai ang aw, hre chhuak thei thuai ila. Amah ngeiin min man chuan a mak âwm teh e; man ka nih phawt chuan amah ngeiin a ni ang chu maw. Lo ni ngei ta pawh ni se sipai a ni a, a tih tur a ni rêng alawm, eng aiah nge ka han vui ang ni. Ka hmun luah tu a ruat a nih phawt chuan, thupek awih mai loh chu eng dang a ti thei rêng nang. Sipai a ni a, kei chu sawrkar hmelma angin min ngai tur rêng a ni. A rilru takin min khawngaihin min hmangaih hle thei a, mahse a tih turah chuan a inkiltawih tur a ni si lo va. Ka lu man tur te ruat fel diam a nih tawh phei chuan, mi man ngei tumin theihtawp an chhuah ngei ang. Ka hun a thleng ta a nih hi, ka inpeih diam tur a ni," a ti nauh nauh va.

Chutianga inngaihtuah tak chuan Appia kawng lamah a chhuk thla a, a inngaihtuah atalang chuan kawtthler kil khata mipui lo awm khawm pawh chu hmu lovin a va fin rawih ta mai a. A inhre chhuak thut a, a ding ta chawih a. Pa aw têng chher chhur hian, "E, thiana, chuti vut vuta hman-

hmawh tur em ni, tu nge i nih a, khaw'nge i kal dawn?" a lo ti a. Marcellus-a chuan sipai hotu a nih laia a thu pe aw ang hrâkin, "Saw laiah sawn," tiin a bula mi chu a nêk per dawrh a, a kal zel a, intihuai âwm tak maia a ṭawng leh a chet dan avang chuan mipui chu an phawk hru hlawm a. Chu pa chuan, "Tu nge i nih min hrilh zet rawh, chuti lo chu i kal tlang lo vang," a han ti zui leh a. Marcellus-a chuan, "Ṭhiana, ngawi la a ni mai, min hre na nge? Praitorian ka nih hi," a han ti a. Chu hming an hriat chuan mipuiho chuan kawng an kian ta dual a, a kal tlang ta a. Mahse pên nga emaw lek akal hman tih hian tu emaw hian, "Lo man r'u, Kristian a nih kha, Marcellus-a a ni ang," a han ti a. Mipui chu an inau ta chul mai a. Marcellus-a tan chuan kawng dang ngaihtuah a hun ta lo, a phur chu a nghat lawk a, kawtthler peng dangah a tlan ta zar zar mai a. Mipui chuan an ûm ẓui dur dur mai a. Marcellus-a chu inthazawh te lo zir thiam tawh ngang a ni a, a tlan chak bawk a. Mipui man phak lovah a tlan a. Tiber lui a thleng ta thuai a, a zuang thla a, ral lehlamah a hleuh kai ta a. Mipuite chuan lui kam thlengin an rawn ûm na a, an ûm zel thei ta lo va.

BUNG 10

INMANNA

In rinna fiahna chuan ehkelna a siam a

HONORIUS-A chu mi dang pahnih pathum nen Catacomb chhunga an Chapel hmunah an ţhu a. An zingah chuan nu pakhat Cecili a awm ve a. An awmna hmun chu khawnvar te tak te hian a ên riai riai a, lungngai takin ngawi rengin an ţhu ţhap mai a. An kiang velah chuan ke pên ri leh mipui sa mur mur thawm a awm reng a.

Ţhawklehkhatah chuan rang zeta lo kal thawm an hria a. Marcellus-a chu a lo lut hlawl hmai a. Chu laia lo ţhu khawmte chu lawm em emin an lo ding a. Cecili chuan, "Khawiah nge Pollio," a lo ti lawm lawm a. Marcellus-a chuan, "Ka hmu hauh lo mai," a ti a. "I hmu lo maw?" tiin Cecili chu a thatnaah chuan a ţhu ta hnawk a. "Engti zia nge, a thlen hun âwmah a lo thleng na nge"? Marcellus-a chuan a han ti a. "Darkar ruk lai tawhah khan lo thleng tawh tur a ni. Ka mang a va ang tak em!" Cecili chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "A, hlauhawm a awm lo ve, a inveng him thei ang," tiin a han thlamuan thla rawk na a, a hmelah chuan hlauhthawnna a nei tih a lang a. Cecili chuan, "A hlauhawm lo ve i han ti tak na a, tunlai hian hlauhawm thar a awm tih kan hre chiang hle asin. Tunlai ang tluk hian a la hlauhawm lo vang," a ti a.

"Marcellus, nang pawh engti ziaa lo haw har nge i nih? Kan ngaih a lo ţha tawh lo hle hman

asin," an ti a. Marcellus-a chuan, "Alba kalna lam bul lawkah min lo dang alawm maw le. Ka thil phurh chu ka nghat lawk a, lui lam panin ka tlan ta a. Mipuiin min rawn um zel a; mahse luiah ka zuang lut a, ral lehlamah ka hleuh kaisan ta a. A ral lehlam kawtthlerah chuan ka tlan kawi zar zar mai a, zawi zawiin hei, him takin ka lo thleng leh ta hlawl a nih hi," a ti a. A ṭhiante chuan, "Tlemah tlemah an man ṭhelh che zuk ni a. I lu man tur pawh an ruat diam tawh kha," an ti a. Ani chuan, "In lo hre tawh a ni maw?" a ti a. Anni chuan, "Hria e, kan hre ṭeuh mai. Keini ho hi min tichimit turin a lêta nasain beih an tum thute kan lo hria a. Ni tin mai thu lungngaihthlak pui pui a lo thleng reng mai a. Min chhandam theitu lakah chauh kan rinna kan nghah lehzual a ṭul ta," an ti a. Marcellus-a chuan, beisei takin, "Kan la pumpelh thei zel em ang chu," a ti a. Honorius-a chuan, "Kan luhna kawngkapui ber hi an enthla deuh reng a ni," a ti a. "Chuti chu a thar kan siam thei alawm, kawngka tam tak a awm si a," a ti a. "Kan zinga mi pawimawh deuh deuh hi man ngei turin lawmman pawh an tiam asin," a ti zel a. "Chuti chu, chung unaute chu tun hma aiin kan veng firkhur zual ang chu," Marcellus-a chuan a la ti ṭalh zel a. Honorius-a chuan, "Kan ei tur hmuh dan pawh hi a harsa deuh deuh ta si a," a ti a. Marcellus-a chuan, "Mi huaisen leh rinawmte tun hma aiin an tam zel bawk a nia. Tunah hian an nun pawh chân ngam lo khawp an awm em ni? Cata-

comb kan awm ch'hung chu ei tur inhlan vel chu a tawp mai mai lo vang. Min man loh phawt chuan, kan unaute ka ţanpui thei zel ang; kan thih tak leh martarte lallukhum kan dawng dawn si a," a ti a.

Honorius-a chuan, "I tidik e, Marcellus, i rin-na hau hmuh meuh hi chuan, ka lo hlauhthawn rawn thinnate pawh mi tichak vo ta zawk e. Catacomb chhunga awmte chuan engtin nge thihte chu an hlauh theih tehlul ang? Rei lo te atan chauh a ni a, a reh mai ang. Mahse tunlai hian kan nilru leh ngaih-tuahnate tizâm thei tur kan hre hnem ta em a ni. Aw! khawpui chhunga Kristian inkhawmho, chung-nungbera hnena an ţawngţaina leh fakna hlân ţhin-tu te, hnawh darh lean ûm bova an han awm chu a va pawi tak em," a ti vawng vawng a. A han ngawi vung vung a, lungngai aw ruih hian Sâm 80-na thu hi a han sawi a :

"Eng chen nge i mite ţawngţaina chungah hian i thinur dawn le? Anni chu mittui chhangin i chawm a. Mittui hi in turin tehna lian takin i pe ţhin. Nangin kan vela mite tan inhnialnaah min siam ţhin a, Min dotute chu an nui tlang ţhin. Aw, sipai hote Pathian, min hawikirtir leh la, I hmel kha tiêng ang che, tichuan chhandam-in kan awm dawn nia."

Marcellus-a chuan, "I lungngai hle mai maw Ho-norius, kan tuarnate hi a pung ta hle mai tak e; mahse min hmangaihtu avangin ropui taka ngamtu

kan ni thei ang. Engtin nge a tih kha? A hnehtu apiang Pathian Paradis-a Nunna thinga mi ei tur ka pe ang. Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan nunna lallukhum ka pe ang che. A hnehtu apiang thih hnihna chuan a tina lo vang. A hnehtu apiang hrenah chuan manna thuhruk ka pe ang a, lungvâr pawh ka pe ang, chu mi lunga hming thar ziak nen. A hnehtu apiang chutiangin puan varte sintir an ni ang a, tin, nunna bu ata an hming chu ka thai bo tawp lo vang. Ka pa hmaah leh a vantirhkohte hmaah chuan an hming ka ṭan zawk ang," tiin hmel hlim em em leh phur em emin a sawi vel a. A thu ngaithlatute pawh chuan thutiam ropui an lo theihnghilh tawh te chu an hre thar leh ta a. Jerusalem thar, Beramno hla te, lalṭhutphaha ṭhua hmelte chu an rilruah a lo lut thar leh ta a, an lawm ta em em a.

Honorius-a chuan, "Marcellus, i thu sawite chuan kan lungngaihna a hnawt bo ta e, khawvel buaina leh manganna chungah i chuang zawk ang u. Khai le, unaute u, kan manganna te hi i dah bo ang u. Pathian rama piang hnuhnung berin kan rinna min lehpel zo ta zawk hi a va zahthlak em. Kan hmaa lawmna awm chu thlirin, kan awmna leia in hi ṭhiat mah sela, vanah in kuta sak loh chatuana awm tur chu kan nei si a. Thihna chu a lo hnai zel a, kan hmelmate chuan min Lual a, min hual zim deuh deuh ta. Kristian rinawm takin i thi ang u," a ti a. Marcellus-a chuan, "Eng tizia nge, tun hma aiin

thihnain min hnaih ta em ni? Catacomb chhungah hian kan him ta lo em ni?" a ti a.

"Uai, i lo la hre ve na nge?"

"Eng maw?"

"Krisipusa a thi ta."

"Krisipusa a thi maw, eng tikah nge?"

"Tu emaw, Catacomb luhna hretu pakhatin lalber sipaite a rawn hruai lut a. Inkhawmna an neih lai mekna hmun pindanah a rawn hruai zel a. Hei hi Tiber lui piah lam Catacomb hmun a ni. Unau hote chu an râlkhêl thut a, an tlan bo ta a. Mahse putar zahawm Krisipusa chu a tar em tawh avang leh martara thih hi a chak tawh zawk avangin a tlan ve duh lo va. A ţhingţhi a, ring takin a lo ţawngţai a. A rawngbawltu rinawm tak pahnihten an awmpui a. Sipaite chuan a ţhingţhi lai chu an rawn nangching a, thluak per sawk khawpin an han vua a; an vawi khat vuakah a thi nghal der mai a, a rawngbawltu pahnihte pawh chu a bulah chuan an that ve ta bawk a ni," an ti a.

Marcellus-a chuan, "Tunah chuan martar huaiho ruaite chu an zawm ve ta. Thih thlengin rinawmin an awm a, nunna lallukhum an chang ta zuk nia," a ti a. Chutih lai tak chuan, chapel pawn lama mipui buai thawm ri mur mur an hria a, an phâwk hru hlawm mai a. "Sipai, sipai," an ti tuar tuar mai a. Mahse a lo ni lo va, sipai ni lovin

Kristian unau, chung lam khawpui aṭanga zualko lo kal a lo ni zawk a. Chu pa chu hlauhlawp khur zawih zawihin chhuatah chuan a bawk thlawp mai a. thaw hlawp hlawp chungin "A pawi êm! A pawi êm!" a ti râwih râwih mai a.

Chu pa awm dan chuan Cecilli thauvah a man ta a, bang nghen tumin a pai phei a, a pumin a khûr zawih zawih mai a, thidang ti tihin eng emaw sawi duh ni âwm takin a hmuite chu a chêt ṭhin a; mahse ri chhuak tur a awm hauh lo mai a. Honorius-a chuan zualko hnenah chuan, "Sawi teh, sawi teh," a lo ti chûl a. Zualko chuan, "A, Pollio a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Eng tizia nge?" a han ti thuai a. "An man ta, tunah lung inah a awm," a ti a. Chutia zualkovin a han sawi veleh chuan, thlaphang au rawl a ri chhuak ta rawih rawih mai a; chu chu Cecili, Pollio nu rawl a ni Chhuatah a tlu ta thlawrh mai a.

A kianga dingte chuan an han dawm zui thuai a, a awmna pindan lamah an zawn lut ta a. Theihtawpin an enkawl a, zawi zawiin a lo harh chhuak leh na a, mumang ang riai a la ni a. Zualko pawh chu a lo intiharh ta deuh deuh va, a hriat ang zawng zawng chu a sawi ta zel a. Marcellus-a chuan, "Pollio chu i bulah em ni a awm?" a ti a. "Ni lo ve, amah chauhvin." "Eng ti turin nge a lo kal reng a?" "Chanchin rawn hre chiang turin a ni. Kei chu kawtthler lehlam hnung deuh hlekah ka awm a. Pollio hi chu a haw lam a ni a, kan kal zel a, mipui awmna kan va thleng a, ka rin loh takin Pollio

chu an tiding a, an be ta a. Eng 'angin nge an inbiak zel ka hre lo va, mahse an vau vel hle tih ka hmu a, a tawpah an man ta a ni. Engmah ka ti thei si lo va, ralkhatah ka thlir reng mai a. Darkar chanve awmah hian Praitorian sipaiho an lo kal a, Pollio chu an kutah an pe ta a, an hruai bo ta a ni," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Praitorian-ho maw? An hotupa chu i hria em?" a ti a. Ani chuan, "Hria e, Lucullus-a a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "A ṭhat chu," a ti a, a ngaihtuah ta vang vang a.

BUNG 11

AIA INPEKNA

Mihringin a ţhian aia a nun a pek aliama hmangaihna nasa zawk tuman an nei lo.

ROM khawpui chunah chuan Praetorian sipai bûkah zan khat chu Captain Lucullus-a chu a pindanah khawvar ê a zet chhûn a ţhu a. A kawngkhar chu an rawn kik dawt dawt a, a tho thuai a, a va hawn a. Mi pakhat a lo lut a, ngawi rengin pindan lai lam chu a rawn pan a. A kawrfual hâk lai chu a phelh a, Lucullus-a chu a han en a. Ani chuan mak ti zet hian "Marcellus, Marcellus," tiin hlim leh lawm em emin a va kuah thawk a. "Ka ţhian duh tak, rin loh takin kan inhmuh hlauh mai chu le, ka ngaihtuah reng ţhin che a; engtikah tak inhmu leh tawh ang i maw ka ti ţhin a." a ti a. Marcellus-a chu nuihzui duh rual hian, "Kan inhmu leh zen zen tawh lo vang tih ka hlau hle mai. Tun ţum pawh hi, ka tawh tawh ka tawk a ni reng chu tiin ka lo kal chawt mai a ni," a han ti a Lucullus-a chuan, "A dik alawm, man tura veh veh in ni asin, i lu man tur pawh ruat diam a ni e. Mahse hei, tunah rih chuan, âtnain a man hma chea hlim taka kan awm dan laia i him ang chiah khan i la him rih a nih hi. Aw, Marcellus, engtah ngei lo kir leh mai loh ang?" a han ti a. Marcellus-a chuan, "Ka awm dan ka tihdâk thei ta lo. Ka ţih tawh chu ka sût thei tawh bawk hek lo. Chu lo pawh chu, Lucullus, ka chan ang chu i tân han tih ve chi niin a

lang lo a ni thei e. Mahse kei zawng hetiang rengin ka la hlim ngai lo," a ti a. Lucullus-a chuan mak ti em em hian, "Hetiang rengin ka hlim ngai lo a?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ni e, Lucullus, tihmangan-in awm mah ila, ka hnual chuang lo va, tihduhdahin awm mah ila, ka beidawng lo va," a ti a.

"Lalber tihduhdahna chu thil namai a ni lo a nia." "Chu chu ka hria alawm. Ka unaute chu ni tin tihhlumin an awm a, kan tlêm sat sat a, khaw-pui chhunga han lutte lah, an lo kir lehin mi ruang phûm tûr nen zel an lo haw a ni," Marcellus-a chuan a ti a.

"Mahse ka hlim êm êm i ti si alawm." "Hlim si e. Lucullus, khawvelin an hriat loh muanna ka nei a ni. Chu muanna chu Pathian laka mi a ni a, mihring rilruin a hriat sen loh a ni."

"Ka hria e, Marcellus, thih i hlau mawlh lo ve; amaherawhchu, chuti taka lungmuanna i neih chu ka lo la hre hauh lo. Tunah hian i tuar dawn tih ka hria a. I huaina hi eng emaw tak zawng a ni ang a, a nih loh vek chuan ât huai a ni meuh ang," a ti a.

"Chung lam aṭanga huaina a ni, Lucullus, Ka Lalpa Isua Krista chu khawvel hausakna leh chawi-mawina zawng zawng aiin ka tan a hlu a ni. Chu chu tun hma chuan hre thei hek lo i, tunah zawng thil hluite chu a ral ta a, thilte a lo thar ta a nih hi. He thiltihtheihna thar hian vawnin ka awm a, thil chhe ber ka chunga lo tla tur pawh ka tuar thei dawn ta a ni. Beisei dang engmah ka nei lo va, ka

dam chhunga tuar zel mai loh chu. Thlaphang takin ka thi ang tih mawlh ka hlau zawk; mahse keimaha rinna awm chu chutiang chuan a hneh thei lo vang," a ti a. Lucullus-a chuan, "I tum chu a ruh hle mai si tak ale," a ti vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "A tâwp thlenga chhel taka ding thei turin Pathianin min ţanpui sela. Tunah hian ka hriatna thu hrilh tur chea lo kal ka ni lo va, Lucullus, i khawngaihna leh ţanpuina dil tura lo kal ka ni. Kan inţhianna hi ka mamawh hunah lantir zel i tiamna kha hre rengin, tunah hian ka lo kal a ni e," a ti a. Lucullus-a chuan, "Ka tih ve theih zawng zawng chu i tan ka hnial hauh lo ve, Marcellus, Eng nge i duh chu?"

"Mi tâng i nei maw?"

"Nei e, tam tak an awm."

"Ka tih hi chu mipa naupang a ni a."

"E. tun lawk khan ka sipaiten mipa naupang an man tak asin," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "He naupang han man hian eng mah hnemhnânna a nei lo ve. Lalber ânchhe hnuaiah a awm tak na a, tunah hian i thuneihna hnuaiah a la awm a; chuvang chuan, Lucullus, i chhuah rawn dilsak turin ka lo kal a ni e," a ti a. "E heu khai, Marcellus, eng a ni i dil? Rom sipai inthununna leh sipai dana chhechham te kha i theihnghilh ta em ni? Hetiang hi ka tih chuan, ka chhechham te chu ka bawhchhiain mantirtuah ka insiam a ni tih i hre lo em ni? Hetianga ka tih ai chuan keima ngunhnam ngeia intihlum turin min ngen

la, awl takin ka ti mai zawk ang," a ti a. Marcellus-a chuan, "Sipai chhechhham thin leh inthununnate chu ka theihnghlilh awzawng lo ve, Lucullus, he naupang, naupang chhia tak menh han man hi a âwm lo a ni. Lalber thupek hian naupangte a huam reng em ni?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, kum bi thi ah engmah thlir bikna a awm mawlh lo, he mipa naupang tiat lek lekte pawh Coliseum-ah an thah te kha i lo hmu thin na nge?" a ti a. "Hmuh chu hmu e," tiin Marcellus-a chuan hmeichhe tleirawl tê tê, thi tura an rawn hruai chhuah laia hlim taka hla sa chunga an lo kal te kha a han hre chhuak leh ta a. "Chuti a nih chuan he mipa naupang pawh hian a tuar tur a ni dawn maw?" a ti ta vawng vawng a.

Lucullus-a chuan, "Kristianna hi chhechhama a phatsan loh phawt chuan tuar ve teh'ul ang," a ti a "A phat hauh si lo vang le," Marcellus-a chuan a ti a. Lucullus-a chuan, "Chuti a nih chuan a chan tawk khawvelah a zuang lut nghal a ni mai alawm. Keia tih ni lovin Danin a ti a ni e. Marcellus. Kei chu a hmanrua chauh ka ni alawm, kei zawng mi dem suh ang che," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka dem lo va che, Thupek awih tura i intukluh ngheh-zia chu ka hre em em mai. I hna hi i chelh zel dawn phawt chuan, tih tur chu i ti ngei tur a ni. A nih leh rawtna dang ka han siam leh teh ang aw. Mi tang chhuahtir tawp chu phal a ni lo va, mahse thlâkthleng chu a thiang a ni," a han ti a. Lucullus-a chuan, "Thiang e," a ti a. "A nih leh mipa naupang in man aia mi pawimawh zawk daih mi pakhat

ka hrilh che chuan i thlâkthleng thei ang chu maw?" "A aiawh tur pawh man i nei si lo alawm," "Nei lem lo, mahse Kristiante zingah chuan thu ka nei theiin ka inring a. Kan zinga mi ţhenkhatte chu, a man thei apiangin an lu man atan lawmman nasa tak lalberin pek a tiamte an awm a. Chungte chuan heng naupang za tam takte aiah hian lawm takin an inpe duh ang," Marcellus-a chuan a han ti a. "Chuti chu Kristian hote hian ţhiante inmantir hi in ching ţhin a lo ni maw?" tiin Lucullus-a chuan makti zetin a zawt ta ha mai a. Marcellus-a chuan, "Chîng ţhin teh suh e; amaherawhchu, a chang chuan mi dangte chhanchhuah nan Kristian chuan ama nun ngei pawh a pe duh ţhin asin," ti a.

"Chutiang a theih loh vang,"

"Theih e, tunah pawh hian a theih nghal asin."

"A nih leh mipa naupang aia inpe tur chu tu nge ni?"

"Kei, Mercellus-a hi!"

A rin loh tak maia chu thu mak tak mai a han hriat chuan Lucullus-a chu a phu zawk mai a.

"Nangmah maw?"

"Ni e, keimah ngei hi."

"A âwm lo lutuk deuh e. I fiamthu a nih chu." Ka ti tak zet a ni e. Hei vang hian alawm ualau tak pawha i hnena ka lo kal. Heti taka ka ngaihsakna chhan hi ka han hrilh ang che;

"He mipa naupang Pollio hi, hmanlai Rom mi zahawm chhungkaw thlah la dam chhun a ni a. A nu fapa mal neih chhun a ni a. A pa chu indonaah a thi tawh a. Servilli hnam mi a ni a," a ti a. "E, Servilli hnam a ni maw? A nu pawh mi lian nu Cecili em ni le?" "Ni e, tunah Catacomb chhungah raltlanin a awm alawm. A nunna leh a hmangaihna zawng zawng chu he mipa naupangah hian a nghat tlat a ni. Ni tin khawpui chhungah a han kal chhuahtir ṭhin a, thil hlauhawm tak phei zawng a ni a, rei lo te a thang bo hlan lek pawhin a nu chu a lo mangang chhe hle hman ṭhin a ni. Mahse, lei hnuai pûk chhung hnâwnga boruak ṭha dawng lova naupang chutiang han awmtir reng chu, 'a hriselna a chhe deuh deuh ang tih a hlauh avangin, hlauhawm teh mah sela, khawpui chhunga han kal chu a phal leh hram ṭhin a ni. Tunah hian chu naupang chu i lo man ta tih a nuin a han hria a. thih leh dam thliar lo lekin a awm ta mai a ni. A fapa chu i tihhlum chuan, a nu pawh a thi ang a. Rom khawpuia Rom hnam mi ropui leh zahawm chi la awm chhun chu an mang dawn ta a ni.

"Hei vang hian, amah thleng nan keimah ngei inpein ka lo kal a ni. Kei hi tu nge ka nih? Tumah mi rinchhantu an awm ve lo va, keimah ringawt hi ka ni mai a. Thih hi ka hlau hlei nem. Tunah emaw, eng tik hunah emaw chuan ka hun a lo thleng tho dawn. A lo thleng thuai emaw, a tlai deuh emaw pawh ni sela; ṭangkaina nei lova thih ai chuan ṭhiante tlan chhuah nana nun pek chu ka duh zawk a ni e. Lucullus, kan inṭhian ṭhatna avang te, i

khawngaihna avang te, ka lakai lo tiam tawh avang te hian he mipa naupang tuar ai tuar tur hian kei hi min la zawk turin ka ngen a che," a ti a.

Lucullus-a chu a tho thut a, inngaihtuah mûk fein pindanah chuan a vei ngat ngat a. Nakinah chuan, "Aw, Marcellus, engah nge maw chuti fakauva min nawr mai chu aw?" a ti vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "Ka rawtna chu pawm awlsam tê a ni e," a ti a. Lucullus-a chuan, "I nunna hi ka tan a hlu êm êm tih i theihnghilh a ni e," tiin a chhang a. "Marcellus-a chuan, "Mahse, he mipa naupang tê hi ngaihtuah teh," a ti ṭalh a. Lucullus-a chuan, "Ka khawngaih ngawt mai. Mahse, i nunna chu a thleng nan dawng theiin mi ring em ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka nun hi ka ta a ni tawh hlei nem, eng hunah emaw chuan bun chhuahin a awm tho tho dawn. Tuna ṭangkaina eng emaw tal a la neih theih lai hian, ka duhna chu pawm mai turin ka ngen a che," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ka dâl ve theih chhung chuan i thi kher lo vang, pathian thi thei lote azarah hun tam tak i la nei a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Man ka nih tawh chuan tuman min chhan chhuak thei lo vang. I theihtawpin bei mah la, Lalber ânchhe hnuaia lut tawh engtin nge i chhanchhuah theih ang?" a ti a. "Dang tlat turin thil nasa tak ka ti thei a ni. Engte nge ka tih theih tih nangin i hre lo va. Eng mah ti thei lo pawh ni ila, i rawtna chu ka pawm thei ngang lo a ni," Lucullus-a chuan a ti zel a. "A nih chuan keimah ngei lalber hnenah

kal ila, ka dil chu min hlawhtlintir ang," a ti a. Lucullus-a chuan a lo man nghal ang che a, in pahnihin in thi dun dawn a ni mai," a ti a. "Chuti chu, ka dilna chu mi kutah thawn mai ila a nih chu," a ti zel a. Lucullus-a chuan, "I dilna chuan lal ber a thleng lo reng reng ang," thleng mial pawh ni se, tlai khaw hnuah a thleng ang," a ti ve zel a. Marcellus-a chuan, "Chuti chu beiseina a awm mawlh lo a nih chu," a ti ta vawng vawng a.

Lucullus-a chuan, "Awm mawlh lo reng asin," a ti a. "A nih leh ka dilna che chu i hnial fithla dêr dawn a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Aw Marcellus, engtin nge ka ṭhian ṭha, thiam loh chantirtu ka nih theih ang? Ka rilru tur min hriatpui ve ta che. I dilna ka pawmpui loh che avang hian min ngaihdam ang che," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Lalpa Pathian duhzawng chu tihin awm rawh se. Ka haw leh ta ang e. Aw, thu beidawnthlak ka han hawn tur chu a va pawi tak em," a ti a. Chu ṭhian dunte chu ngawi rengin hnuk ulh ṭeuhvin an inkuah vawng vawng a, nakinah chuan Marcellus-a chuan a kalsan ta a. Lucullus-a pawh chuan a ṭhianpain mi aia thih a dilna thu mak tak mai chu a ngaihtuah ta vawng vawng a.

Marcellus-a chu him takin Catacomb-ah chuan a lo haw thleng leh ta a. A ṭhiante pawh chuan a han kal chhante hre rengin a thu rawn hawn nghakhlelin an lawm chung a. Pollio nu Cecili chu nikhaw hre mang lovin a lo la lum reng a. A han ṭawngvaih changte hian, hmanlaia hlim taka an awm lai thute

a han sawi nawlh nawlh thin a. Catacomb chhungah zawng rual hlim tak a awm lo; beisei leh hlauhna, lawmna leh lungngaihna, mangannaa te, boruak thianghlim lo, taksa leh rilru tichhe thei tur zingah an awm a ni mial si a. Chutiang zingan chuan Cecili chuan lungngaihna tawp thleng tur rin nik loh hre lovin a lum vel a ni. Chu mi zan chuan a khum bulah an kil thap mai a. Darkar tam chu an awm a, chuan hnianm lam u pan hret hret zel a; chatu khawp chu a nih tawh avangin a fapa pawh chu lo haw leh tawi ta mial pawh ni se, dam chhuak zo tur a awm ta lo. Zawi tê têin Pathian thu, thlamuanna lam thu a sawi a sawi a. A changin a fapa dah tak chu a dinhmun hauhawmzia hria pui pha lovin, a lamin chu a lam deuh fo mai hawk a.

A tawpah zawng a hnuk a chat dawn ta. A han meng kawk kawk a, a aw arian tam chang chang hian, "Lalpa Isu, lo kai rawh," a ti a. A hnuk a chat ta. Cecil i, nu thianghlim ahlatau chu a petu Pathian hnenah ngei a kir leh ta a ni.

BUNG 12

POLLIO CHUNGCHANG RORELNA

Nausente leh hnute hne lai kaa chhuak chuanin fakna i tifamkim ta.

Lal in ropui aṭanga hla vak lovah in pakhat, pindan lian zet nei hi a awm a. A chhuatte chu sailungvar phah, a bante chu ropui taka chei mawi an ni a. Pindan kil khatah chuan maicham, a chunga pathian lim hûn a awm a. A lehlam sirah chuan hmun dawh san deuhvah hian roreltu ho an puan ropui sinin an ṭhu a. An hmaah chuan sipai ṭhenkhat, mi tâng pakhat vengin an ding a. Chu mi tâng chu mipa naupang Pollio a ni.

A hmel chu a dâng diau mai a; mahse, a hawiher chu a harl in a zâm lo hle a. Engkim mai chu a thlir vel vat vat a. Thihna a chungah a lo thleng ṭep a ni tih a hria a. Mahse, hlauhna leh zâmna hmel reng reng a nei lo. Khawvela amah phuartu ber chu a chat tawh a ni tih a hria. Chumi tuk zingah chuan a nu thih thuin a rawn deng tawh a, Marcellus-a rawn hrilh a ni. Ani chuan a ṭhianpa Lucullus-a ṭhatna azarah biak theihna a nei hlauh va, a hrilh a ni. A nu dam lai kha chuan amah a ngaihtuah avangin a paukhauh ngam vak lo va, tunah zawng a thihsan ta si a; ani pawhin a huena kal ve a chak ta deuh deuh zawk a. A ngaih dan mawl têah chuan, a thih veleh a nu a hmangaih em em nen an inzawm mai dawn tih a ring tlat a. Chutiang tê tê a rilrua awm chung chuan a chungchang an rel-

na chu a nghak rân mai a. Roreltute chuan, "Tu nge i nih?"

"Marcus Servilius Pollio ka ni."

"Kum eng zah nge i nih?"

"Kum sawm leh pathum."

A hming a han sawi rik lai chuan, rorelna pindana ţhu ho chuan an khawngaih em avangin an phun deuh nuai nuai a. Chu hming kher chu Rom khawpuia hming ropui lar tak a ni si a. Roreltu chuan :

"Kristian i nih avanga mi suala hek i ni a, eng nge sawi tur i neih?"

"Thil suul tih eng mah ka nei lo. Kristian ka ni a, mite hmaa piang chhuak theia ka awm avangin ka lawm a ni," a ti a.

Roreltute zinga pakhat chuan, "An vahin thu khat an vua a ni, sawi dan thuhmun vek an sawi mai," a lo ti a. Roreltu chuan, "I thil tih dik loh dan i hria em? a han ti a. Pollio chuan, "Thil suul tih engmah ka nei lo. Ka rinna chuan Pathian ţih tur leh 'lalber chawimawi turin min zirtir a ni. Dan dik tak chu ka zawm a, mantirtu ka ni lo ve," a ti a.

"Kristian nih chu mantirtu nihna a ni."

"Kristian ka ni a, mantirtu zawng ka ni lo ve."

"Sawrkar dan chuan Kristian nih a khap tlat a, Kristian i nih chuan, i thi tur a ni."

"Kristian ka ni e."

"Chuti chu i thi tur a ni."

"A nih leh a ni mai ang chu, ka ni mlau alawm."

"Naupang, thih chu eng nge a nih i hria em?"

Pollio chuan, "Hman thla rei lo tê chhung khan, thil tam tak ka hmu tawh a. Ka hun a thlen ve hunah ka nunna chu ka Lalpa tana pek ve ka beisei rêng a ni," a ti a. Roreltu chuan, "Nauva, i la naupang em mai. I naupan ât rih em avangin kan khawngaih che a ni. Hengte avang hian ngaihhnathiam che kan duh a. He sakhua hian i naupan âtna a tibelhchhah mai mai a ni. Kum 200 lai tawha Juda mi rethei an tihhlum kha Pathianah i ring mai mai a. Hei aia thil âwm lo hi a awm thei ngai em ni?. Kan sakhua chu sawrkar sakhua a ni. Naupang leh puitling, mi fing leh mi â te pawh tilawm thei tawk a ni. I rin dan âtthlak tak hi kalsanin kan sakhua fing zawk leh upa zawk lam hi lo hawi mai rawh," a ti a.

Pollio chuan, "Ka lamlêt thei tawh lo," a ti a. Roreltu chuan, "Nangmah chauh hi Rom mi zahawm thlah la awm chhun chu i ni a. Sawrkar chuan Servilli hnam kha a chawimawiin a zah a ni. Nangmah thlahtute chu ropui tak leh hausa tak leh nuamsa taka lo awm tawh thin an ni a. Nang chu hei, naupang rethei leh lung in tâng i ni ta mai a. Pollio inngaihtuah fing la, i pi leh pute ropuina chu ngaihtuahin i nihna ropui tak dâltu leh tihmingchhetu hi hnawl bo mai rawh," a ti a.

Ani chuan, "Ka hnawl bo thei lo,' a ti a.

"Mi vakvai nun hrehawm takin i khawsa a, Rom khaw puia kutdawh rethei ber pawh nang ai chuan an ni-hlawh asin. Hna tlem tê thawkin ei tur ţha tak an hmu thei a, ni êngah boruak ţha tak dawngin an awm a; chenna tur in an nei a, an nun pawh a him a ni. Nangchu rethei takin hmun hrehawm leh hmun hnawng ah, boruak ţha dawng pha lovin, tlachham reng rengin i awm a. I sakhaw chhuan viau chuan eng nge a pek che? Juda mi pathian lema insiam khan eng nge a tihsak che? Eng mah a tihsak lo che. Chuvang chuan he bumtu lak ata hi lo hawi kir rawh. Hausakna te, thlamuanna te, ţhian ţha leh sawrkar chawi-mawina te, lalber duhsakna te chu i ta tur a ni asin," a ti a. Ani chuan, "Ka hawi kir thei lo ve," a ti leh a.

"I pa chu mi rinawm leh sipai huaisen a ni a. A ram tana dovin a nun a pe tawh a. A roluahtu atan nausen tein a thihsan ta che a. Hetiang kawng dik lo tak zawha i vah bo hi a ring ngai hauh lo vang. I pa ropuina leh zahawmna te, in chhungkaw hming-ţhatna te hre rengin tuna i awm dan aţang hian in-lamlet lul rawh khai," a'n ti leh a.

Ani chuan, "Kan chhungkaw hming chu engmah tihhmingchhiatna ka nei lo. Ka rinna chu a nghetin a thianghlim a ni. Ka thi a ri thei e, mahse, ka chhandamtu chu ka phatsan thei lo," a ti tlat a.

"Han ngaihtuah la, i chungah zah kan ngai hle tih i hria ang. I hming leh i nihna te hi kan khaw-

ngaih che a ni e. Mi tâng naran mai chu ni la, tawi têin 'thih nge i duh lamlêt'? tih chauh kan zawt ang che. Chhungkaw ropui leh zahawma mi I nih avang hian kan sawipui hram hram che a ni zawk e," a'n ti leh a. Ani chuan, "Min khawngaiha min ngaihtuahna avangin ka lawm ngawt mai. Amaherawhchu, in mi thlemna ai chuan ka Lalpa min thlemna chuan min hneh zawk a ni e," a tihsan leh mai a.

"Naupang â tak mai i nih hi maw! I hmaa thil awm hi i hre lo a ni. Lalber thinurna chu a rapthlak a nia!" a'n ti a.

Ani chuan, "Chu ai chuan Beramno thinurna a rapthlak zawk dawn a ni."

"Thu mumal hlei lo i sawi mai mai. Beramno thinurna chu eng nge ni? I hmaa thil awm hi i hre lo a ni."

"Ka thiante leh ka pawlpuite chungah in tih theih ang chu in ti tawh a. Kei pawhin ka tuar zo ve ngei ang."

"Ennawm chhuahna tualzawla thi rapthlak pui pui chu i tuar zo dawn em ni?"

"Mihring chakna aia chak zawk ka neih ka beisei tlat a ni."

"Sakeibaknei leh Keipui kawlhte chu i su ngam ang maw?"

"Ka rina chuan ka mamawh hunah chuan min kalsan lovang tih ka ring tlat a; min hmangaih a, ka aia inpêa chu ka ring tlat a ni."

"Meipuia halhlum i zuam meuh maw?"

"E, chutiang tuar tur ka nih pawhin ka tîm lo vang, A chhe ber pawh lo thleng se a rei lo vang. Chu mi hnuah Lalpa hnenah kumkhuain ka awm tawh ang."

"Rin dan âtthlak buru berin a zial nghet tawh che a nih hi. I hmaah eng thilin nge hmuak che i hre lo a ni. Sawi mai zawng a harsa lo ṭhin a, hlauhawm chu a taka a lo thlen hunah eng ang lekin nge i awm dawn?"

"A mite an mamawh hun lai taka kalsan ngai lotu chu ka vuan tlat ang."

"Hei leh chen hi i tan eng a ti hlei nem?"

"Engkim a ti asin. Ka nun theih nan ama nun ngei chu a pe tawh a. Amah azarah nunna ropui zawk, tuna nangnin mi laksak in tum aia ropui hi ka nei a ni."

"Chu zawng i mumang lek a nih chu. Chu Juda mi rethei chuan engtin nge a tih theih?"

"Ani chu Pathian famkimna a ni, Pathian chu tisaah a lo chang a. Taksa thihna a tuar a, thlarau nunna kan neih theih nan."

"I hre thei hlawl lo mai maw? I thi ngei dawn tih i hriat hnuah pawh i dik lohna chu i lamlet thei ngang lâwm ni?"

"Thihna hnaeh turin chakna min pe a ni. Ka hlau lo ve. He khawêl nun hrehawm ata nun nuam zâwka awm tûra inthlakna mai a ni a. Sakawlhin min

sehhlum emaw, meia hâlhlumin emaw pawh awm ila thuhmun vek a ni. Thi tura min han vauna te hian min râpna a nei lo va. Nung zel tura min han thlemna te chu vawi sâng thih aiin a rapthlak zawk."

"Aw le, remchang hnuhnung ber kan han siam leh hrâm ang che. I awm dan âtthlak tak hi ngaihtuah leh lawk teh I zirtirtu â takte thurawn che chu theihnghilh vek la, i hnena kan sawi zawng zawngte kha ngaihtuah teh. Nunna i hmaah a la awm e, nun nuam tak, malsawmna, chawimawina, hausakna leh ṭhian ṭhate neihna tur chu, in chhungkaw hming zahawmna leh ro hlute chu i ta turin i hmaah a awm. Chung chu i neih theih nan he rangkachak wine no hi la la, saw laia maichamah sawn pathian biak nan va leih baw rawh. La thuai rawh, tih dan mawl tê a nih chu. Thihna hlauhawm lak ata i nun chhanhim thuai rawh," a'n ti a.

Chutianga thlemna hnuhnung bera an beih lai chuan rorelna hmuna mipui mit chu Pollio chungah a fu ṭhup mai a. A thlirtute pawh chuan chu chen thlem thluk zawh lohva a awm chu mak an ti hle mai a. Ngenna hnuhnung berah pawh chuan engmah a ni chuang ta lo. Pollio chuan rangkachak No chu a hnawl kiang ta mai a. "Ka Chhandamtu chu ka phatsan ngai lo vang," a ti a. Mipui chu an ngawi ṭhup mai a. Roreltu chuan, "I chhiatna tur i sawi chhuak ta e- Hruai bo tawh rawh u," tiin sipaite chu thu a pe ta a.

BUNG 13

POLLIO THIHNA

Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan, Nunna Lallukhum ka pe ang che.

Pollio chungchang an relna chu an peih ta thuai a. A tukah chuan Coliseum-ah ennawm ropui tak an siam a. Thisena tuihal, Rom mipuite ennawm thlirna, dawh chhawn kual put maiah chuan a chhawng sang ber thlengin an ṭhu khat tlat mai a. Tun hma ang bawkin ngunhnam vai thiam ho a mala inbeihna te, a huhova inbeihna te chu a bul ṭan nan an han hmang phawt a. He miah pawh hian mi za eng emaw zat chu an insâm thal phung mai a. Ram sakawlh nena mihring inbeihna an han chhuah leh a, chutah pawh chuan sakawlhin ruang eng emaw zat chu a pawt sawm leh bawk a. Ngunhnam vai thiam leh chak te chuan chawimawina an hmuh chu, an chauh der thlenga mihring emaw, sakawlh emaw beih a ni a; an thi nge nge zel a, chu chu chawimawina an hmuh chu a ni mai. Chuti chung chuan thisena tuihal, mipui nuai khat lai chu an mit leh an rilru a la tlai zo ta lo fo va. Hun hnuhnung bera ennawma siam atan Kristiante chu khek khal an ni tih an hre reng a. Chu mi nghakhlel chuan mipui chu an za chung reng mai a ni.

Lucullus-a chu lalber ṭhutna bula vengtu sipaiho zingah a ding a. Tun hmaa a hlim leh a phur ang rengin tun ṭum hi chuan a awm lo va, a hmel a dur ḳaih reng mai a. A awmna hmun hnuang lam, a

chhawng sang ber lamah chuan mi pakhat hmel dâng deuh, meng tur deuh khai, ennawm chhuahna hmun zawl zaupui thlirna ding ngat reng mai a awm bawk a.

Sakawlh an dahna pindan thir kawngkhar chu an han hawng ri râwt mai a. Sakei pakhat hi a lo zuang chhuak thoh thoh mai a. Mipui chu zozai ṭhu hmur mai chu a thlir vung vung a, a mei a hem vut vut mai a. Mipui an phun nuai nuai hma lawkin mipa naupang pakhat hi tualzawlah chuan an rawn nam lut dawt dawt a. A hmel te chu a dângin, a pumrua pawh a tê hle a, a bula sakawlh lian pui thinur lakah chuan eng mah tham hi a ni hauh lo mai a. Nuihzatbur atan nguuhnam vai thiam incheinain an rawn chei lehnghal a. A naupanna a chak loh âwm tehlul nen, a hmelah leh a awm danah chuan hlauhna leh zâmna reng a awm lo va. Lungmuang hmel siah hian tualzawl lai lam chu a rawn pan phei chhat chhat a. A lai takah chuan mi zawng zawng hmuh turin a kut kepin van lam hawiin a ṭawngṭai ta a.

Chutih lai chuan sakei kawlh chu a lo vei thuak thuak a, mipa naupang chu a hmu tawh na a, a ngaihsak rih hauh lo mai a, Ṭhutna chhawnga mipui ṭhu hmur chu seh chak tih hriat fahran hian a thlir vual vual a, ring zet zet hian a hahum dum dum mai a. Mipa naupang a laia awm chu han bêng duh âwm hmel reng a pu lo va. Ani lah chu a ṭawngṭai mawlh mawlh mai si a. Mipui chu awm hle hle thei lovin an sa ta nuai nuai a, sakei chu tihthinurna, chu naupang chu sehtir tumin an au nuai

nuai a. Mahse, chutia mipui buai sa mur mur zingah chuan, aw thum deuh, rapthlak khawpa ring hi a lo ri chhuak a: "Aw Lalpa, thianghlim leh dik tak, leia awmte chungah hian, kan thisen phuba hi eng tia rei nge la lova i awm dawn?" a rawn ti a.

Mipui bengchheng chu a reh ta ţhup mai. Mi tin mai chu mak tiin an inen hu hlawm mai a. Chutia an reh ţhuap lai chuan, aw bawk chuan rapthlak tak maiin:

"Ngai teh u, chhumte nen chuan a lo kal dawn e,
Mit tinrengin an hmu ang a,
A naka chhuntute ngei pawh khan
Khawvela hnam zawng zawngin amah an ţah bawk ang
A ni, Amen.
Aw Lalpa, nang mi thianghlim,
Nang awm mek leh awm tawh leh lo awm tur,
Anni chuan mi thianghlim leh zawlneite thisen an chhuah a, tin, nangin in tura thisen vêk i pek thung hi, in tlak an ni reng e.
A ni, aw Lalpa Pathian, Engkimtithei, i rorelte chu a dikin a fel a ni," a rawn ti a.

Mipui chu an buai a, an sa leh ta mur mur mai a, "Tu nge rawn tibuai a," an ti a, an ţe tung hlawm mai a; an buaina chhan an hre ta thuai a. "Anchhe dawng Kristian, Cinna mi â kha zu ni phiangsen a, ni li lai chaw pe lova an khung tawh a nih kha. Han la chhuak rawh u—sakei ban pe tawh rawh u,"

an ti tuar tuar a. Chutia mipui au thawm nasaah chuan sakei chu thinur mangangin a zuang vel thuak thuak ta mai a. Pindan chhunga Cinna vengtu chuan mipui thinur thawm a hriat chuan, kawngkhar chu a hawng thuai a; Cinna chu a rawn nam chhuak ta a. Cher em em leh dawldang zet hian a lo pai chhuak ṭawng ṭawng mai a.

Sakei kawlh chuan a han hmu ta a, a lo sawt phei thoh thoh va, hla vak lovah hian a bawk phêk ta thlur mai a. Mipa naupang ṭhingṭhi chu a lo tho va, a thlir a. Cinna erawh chuan sakei chu a hmu hauh lo va, mipui chu a thlir reng a, a bân chêr ṭhiak ṭhuak chu a vai a, a aw neih tâwp tâwpin. "Leia mihringte chung a pik e, a pik e," a ti tuar tuar a. A aw chu a thisen chhuak nasa avangin a chuai ta rawih rawih mai–sakei chuan a zuan thlu a, a seh a, a chin hlum tak avangin. A sehhlum zawh hnuah chuan mipa naupang awmna lam chu a hawi leh ta hru mai a. Thisen rim a hre laklawh tawh bawk a, ei leh chakin a hmui a din a, a seh tur chu thlirin a mei a hêm vut vut mai a.

Naupang Pollio chuan a thih hun a thleng ṭep tawh a ni tih hriain ṭawngṭaiin a ṭhingṭhi leh ta a. Mipui chu a sehhlum leh thlir chuan an ngawi ṭhuap mai a. Chhawng sang lam deuhva inthup deuh taka ṭhu, Marcellus-a chu thinur insehruh ṭeuhvin a ding a, a thlir thla vawng vawng a. A hnung lama mi ṭhute chuan, "Ṭhu rawh, ṭhu rawh, min hliah e," an ti tuar tuar a. Mahse ani chuan a hre lo emaw ni, a ngaihsak duh lo hrim hrim emaw ni a ding reng

-mai a. Mipui thinur chu an bengchheng zual leh ta hle mai a. Chutia an bengchhen em avang chuan an hnuai lama sipai Officer-ho ṭhu chu an tho va, an lo hawi chho va, an zinga mi Lucullus-a chu a han hawi vel ruai ruai a, a rin loh tak maiin ral khat deuhva Marcellus-a chu a han hmu hlauh ta mai a. Eng emawtiin mipuiin an hre chhuak ang tih a hlauh pui khawp mai a. Mahse bengchheng chu a reh leh deuh tak avangin a ṭhutna ngaiah chuan a ṭhu leh ta a.

Sakei chuan mipa naupang chu seh tumin a vêl ta vut vut a, zuan tumin a bawk phêk ta thlur mai a. Mipa naupang ṭhingṭhi chu a lo tho chhuak a, a hmel chu Seraf hmel ang maiin a lang a. A tak-sa chu sakawlh seh hlum mai turin ding mah se; a thlarau chuan Jerusalem thar, van ropuina êngah a lut dawn tih hriain, "Ka nu, i hnenah ka lo kal ve e. Lalpa Isu, ka thlarau la ang che," tia a aw tliang mawi tak leh chiang taka a au chu mipuite bengah a lo ri ta. Keipui kawlh chuan a zuan ta a, kâr lovah chuan tualzawl vaivut khu luih luih khawpin a han ching vel ta a. Rei lo teah a thi ta, tual zawl thisenin a bual sen hnuargah chuan naupang rinawm Pollio ruang chu pawh darhin a thal phung ta mai.

Mipui ngawih ṭhup lai chuan mipui tiphawklêk tur hian tawtawrawt ri ang maia chiangin awin, "Aw thihna, khaw nge i tûr? Aw thihna, khaw nge i hnehna........kan Lalpa Isua zara hnehna min petu Pathian hnenah chuan lawmthu awm rawh se," a rawn ti a.

Mipui sang tam tak mai chu thinurin an ţe chhe leh ta a, chu aw lo chhuahna lam hawi chuan an bân an vilik chhuak a. "Kristian a ni, Kristian a ni, hâlhlum rawh u, sakei sehtir rawh u, tualzawlah hian rawn paih lut thuai rawh u," an ti tuar tuar mai a.

Rom mipui thinur, pawh sawm vek duhtute lakah Marcellus-a chu chhan chhuak turin, Lucullus-a chu a hun takah a awmmu lai chu a lo thleng hman hlauh va. Mipui thinur lakah chuan tual zawla keipui thinur chu nêp tê a ni. Lucullus-a chuan mipui chu a rawn keu sawt sawt a, a rawn nem kiang duak duak a. Lalber sipai hotu a nih avangin mipuite chuan an hlau va, an lo kian dual dual a. Marcellus-a chu ennawm chhuahna in ata hruai chhuak turin a sipaite chu thu a pe a. Pawn an thlen veleh amah ngelin a hruai a, sipaiten an zui a. "Marcellus, a va pawi êm! I nunna tih bo mai mai chu a fel em ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka rilru so phutah ka han ţawng chhuak ta mai a ni a. Kha mipa naupang, ka hmangaih tak mai kha, ka mithmuh ngeia a thi ka han hmuh khan ka insum zo ngang lo a ni. Inchhir phei chu ka inchhir bauh lo. Ka Lal leh Pathian tan chuan ka nun pêk ka peih ve reng bawk a ni e," a ti a.

"Chutiang lam zawng ka sawipui peih lo a che, hnial hleih theih mi i ni lo ve," Lucullus-a chuan a ti a.

"Inmantîr ţâlh phei chu ka tum lo va; mahse, a lo nih takah chuan pawi ka ti lo. Ka lawm zawk

mah asin. Ka Tlantu tana tuar tur chanvo ka nei ve chu ka lawm a ni," a ti ti zel a.

"Ka ţhian, i nuona chu i ngaihsak hauh lo mai maw?" "Ka nunna aiin ka Chhandamtu ka hmangaih zawk," a ti leh a.

Lucullus-a chuan, "Marcellus khai le, i tan kawng a la inhawng e, chak takin tlan bo thuai la, i him thei ang," tiin a hrilh ru ta a. Sipai hote an hnung pen 20 laia hlaah an awm lai a ni kher bawk a, tlân chhuah rukna remchang tak a ni.

Marcellus-a chuan a ţhianpa kut chu a vuan a, "Tlan bo lo ve Lucullus, nanga tan mualphona ni-a, keia tan nun himna tur chu ka duh hlei nem. Thinlung taka i mi hmangaihna chu ka ngaina thlawt mai. Mahse kei nena kan inţhianna avanga harsatna hnuaia i lut tur chu ka duh bik hlei nem," a tihsan ta zawk a. Lucullus-a chu a thaw huai a, ngawi rengin an kal ta zel a.

BUNG 14

THLEMNA

Bawkkhupin chibai mi buk la, heng zawng zawng hi ka pe ang che."

CHU mi zan chuan Lucullus-a chu a thianpa an khungha pindanah chuan a tawm ve chawt ta mai a. A tumna ruh tak maî sawì nghing turin hnial khan thireng a dap vel a. Mihring rilru han hneh theihna tura thlemna hmangchhang tinreng a hmang bawk a, hman lohva hleih a nei lo. Chung zawng zawng chu athlawn vek a ni. Marcellus-a rinna chu a lo nghet em a ni. Chatuan lungpuia innghat a ni bawk a. Tharuma vau behna thlipui emaw, thian tha aw nema thlem thlukna tur emaw pawhin a tumna leh a nihna chu a phêt thei lo.

Marcellus-a chuan, "Ka phatsan thei lo ve, ka tihtur leh ka nihna tur chu ka thlang zo diam ta. Nihlawhna te, ânchhia te emaw pawh lo thleng sela a tawp thlengin ka pawm tur a ni ta. Ka thiltih avanga thil lo thleng thei tur zawng zawng pawh ka buk zo diam tawh a, a tira ka lo tih tawh ang chu ka ti zel dawn a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ka thil han dil che chu thil te tham te a ni e. He sakhua hi kumkhuaa malmak turin ka duh che a ni awzawng lo, tunlai tê atan chauh hian asin. Tunah hian tihduhdahna a hluarkai nasa si a, upa emaw, naupang emaw, mi lian emaw, mi chhia emaw, an tlu fai vek dawn. A eng

mah hi thliar bikna a awm lo tih chu i hmu vek tawh nghe nghe a. Pollio pawh kha remchang sela chuan chhanchhuah ngei tur a ni. Amah tuarpuina leh khawngaihna pawh a nasa a ni. A la naupangin, thil tisual teh lua pawha chhiar tham a la ni lo; amah a rinawm reuh hle a, hmanlai Rom mi liau chhungkuaa mi a ni lehnghal nen. Nimahsela danah chuan inkhawngaihna a awm si lo va, a tuar tur ang ang chu a tuar ta a ni. Cinna pawh enga maha ngaih loh awm hi a ni, mi â a ni si a. Mahse Kristian dodalna lama ṭhahnemngaihna hi a so sang em mai a, mi â a nihna pawhin a chhanhim chuan loh kha," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ka hria e, Thim lal Fapa chuan Pathian mite pungkhawm a bei nasa hle mai. Mahse lungpui chunga rem tlat a ni a, hremhmun kawngka chuan a ngam lo vang. Mi fel tak te, mi rinawm tak te, mi thianghlim tak te leh pawi khawih hauh lo te pawhin thuhmun rengin an tuar tih chu ka hre vek tawh reng lawm ni? Kristiante chungah zahngaihna an nei mawlh lo tih te chu hmâna ka hriat tawh a ni a. Isua Krista chu Lal leh Chhandamtua ka pawm achinah ka chunga thil lo thleng zel turah te chuan, ka inpeih diam tawh reng a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ngawi teh, Marcellus, thil ho tê a nia ka ngên che tih ka sawi tawh kha. He sakhua i ngaihsan viau hi i thlah daih a ṭul lo. Pawm zel rawh, amaherawhchu thil lo awm zel dan-

ah hian thlir dan tawk i nei tur alawm. Hetiang tihduhdahna thlipui lo tleh lai hi chuan zuai ve deuh mai la. Mi â ang maia ti lovin, mi fing angin thil zai zui thiam ta che," a ti a.

"Â nih leh eng thil nge ti tura mi duh chu?"

"Hei hi a ni. Kum rei lo têah thil awm dan a lo danglam mai ang. Tihduhdahna te chu a lo zuai deuh deuh emaw, Kristiante an lo er chhuak ve thung emaw, a nih loh leh lal ber chu a thi mai thei a. Roreltu dang, rilru danglam tak pu a lo lal mai thei. Chung hunah chuan Kristian nih hi a him ngawt tawh ang a. Heng, tuna tihduhdah tuartute hi an bihrukna atangin an lo chhuak tawh ang a, an in-lo an rawn luah ang a, ropui tak leh hmuingil takin an lo awm leh ang a. Heng hi hre reng ta che, sawrkar tana hman tlak leh nangma tan ngeia hlimna tur i nun chu tihbo mai mai rih loh tur a ni. I nun hi ngaihluin, inem chiang la, heng zawng zawng hi ngaihtuah ngun teh. I sakhua chu hun rei lo tê atan chauh dah khung rih mai la, sawrkar hnaah lo kir leh rawh. Hun rei lo tê atan chauh a ni. Tichuan, tuna hlauhawmna hi i pumpelh ang a, hun hlimawm zawk a lo awm leh hunah, i awm ngaiin i awm leh ang a, Kristian i ni leh mai dawn a ni," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ni ngangin ka hre thei lo, Lucullus, ka thlarau tan thil tenawm ber a ni ang. Engtin nge vervek taka thil ka tih theih ang? Ka chunga thil lo thlengte hi hre chiang chiah la chuan, ka thlarau tih thei lo hi he khawvel atan leh ka Pa-

thian tana daw-ha taka ti tur chuan min ngen ṭalh lo vang. Chutih ai chuan, a rapthlak thei ang bera nghaisaka thih nghal pawh a ṭha zawk a ni," a ti a.

"I ngaih dan chu a buru em mai a, ka chhan chhuak zo dawn lo che em ni tak le. He thu hi awmze nei deuhvin thlir lul teh! Dawta chhechhamna tur a ni lo va, dan kalhmang a ni zawk. Vervêkna a ni lova finna a ni zawk alawm," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "Heng thilte ti lo tur leh, a laka sual lo turin Pathianin min ṭanpui rawh se," a tihsan mai a.

Lucullus-a chuan, "Ngaihtuah thui deuh teh. I tan chauhva hlawk tur a ni lo va, mi dangte tan pawh a hlawk dawn asin. Heng Kristian ho ṭanpui i duhte ngei hi tun aia nasain i ṭanpui thei zawk dawn a ni. Tuna ṭanpuina tam tak in hmuh ṭhinte ngei pawh hi sawrkar sakhua pawm chung si a aiuka Kristian ni si te laka mi asin. Heng mite hi vervêk leh daw-ha I ti dawn em ni? Chhawmdawltute leh ṭhian ṭhate an ni zawk a ni lawm ni?" a ti a.

Marcellus-a chuan, "Heng mite hian Kristiante rinna leh beiseina ka neih ang tak hi an la zir ngai reng reng lo. Thlarau lam nunna, piantharna, Thlarau Thianghlim awmpui zelna leh Pathian nung Fapa nena inpawlna te hi, ka hriat angin an la hre tak tak ngai hlei nem. Pathian hmangaihna thinlung chhungril tilawmtu an thinlungah a la awm tak tak lo. Kristiante an pawn lam taksa khawngaiha lo ṭanpui hi

thil ṭha ni ve reng rengah an ngai mai a ni. Kristian tak erawh chuan, chhungrila hmangaihna tak tak an neih avangin an tana chhiatna lo awm thei tur pawh huamin engkim an ti zawk ṭhin a ni," a ti a.

"Chuti a nih chuan, Marcellus, kam khat chauh sawi tur ka la nei a; tichuan, ka kal tawh ang e. I awih dawn nge dawn lo tih phei chu ka hre hauh lo va. Engpawh nise ka han sawi ang a, "I rinna i bansan a ṭul lo vang. Kan pathiante hnena i inthawi ve a ṭul bawk hek lo, i duh loh ang na na na chu i tih a ṭul lo vang e. Thil kal tawhte chu theihnghilh vekin, i thinlung tak ni lem lovin, a lang a pau maiin rawn lamlêt leh teh. I sipai hna pangngai kha hlim takin i chelh leh ang a. Kan sakhaw inkhawmah te i duh loh chuan i tel lo mai ang a, temple inkhawmnaah pawh i tel khat deuh mai ang a. I hunte chu bahrikah i hmang ral mai mai ang a. Inserhna neih i duh lahin fianrialah i nei mai tur a ni. Puithiamte zirtirna aiin mi fingte lehkhabua inkaihhruaina chu i zawm mai ang. Hetianga awm leh mai tur hian, i tih turte bei leh turin lo kir leh ngang rawh. Hotute pawhin i awm loh chhung leh, sipai dan bawhchhiaa i awm dan dik lote pawh hi an ngaizam mai thei ang. Chutianga i awm pangngai anga i awm leh chuan, Rom khawpui chhungah pawh hian Kristiana i inlehna chu thuthang dik lo a lo nih hi an ti mai ang a; ram danga i kal bo hunah phei chuan tumahin an hre zui tawh hlei nang," a han ti leh a.

Marcellus-a chuan, "Lucullus, i thu han rawt chu ka ngaihtuah vang vangin, tih bleih theih niin ka hre

lo a! Ka chungchang thu hi a tlang thang vek tawh a, mi mantu apiang hnenah lawmman pek tur tih a ni tawh a. Chu lo rengah, Coliseum hmuna lal ber mit hmuha ka awm dan zawng zawng te kha, han ngaihtuahin ngaihdam ka nih leh theihna tura beiseina kawng reng reng kuain ka hre lo a ni. Chu ai mah chuan ka chhandamtu chu a derin ka be thei lo. Amah zuitute chuan a lang a pau pawhin an ṭan ngam tur a ni si a. Amah ngeiin, "Tupawh mite hmaa mi ṭan chu, Pathian vantirhkohte hmaah Mihring Fapain a ṭan ve ang," a ti si a. A lang pawhin ka ṭan ngam tur a ni. Min hmangaiha ka aia inpetu chu ka hmangaih a ni. Mite hmaa a thu puan darh hi ka lawmna sang ber a ni a; a tana thih chu ka tih tur dik tak a ni a, martarte lallukhum chu ka lawmman ropui ber a ni," a ti tà a.

A thlemna zawng zawng chu eng mah lo a ni tih a hriat hnu chuan Lucullus-a chuan eng mah a sawi zui ta lo va. Titi dang daih an sawi dun ta a. Marcellus-a erawh chuan a ṭnian duh tak nena hun tlem tê a neih chu eng mah lova khawhral mai mai loh tur niin a hria a. Lal Isua rinna thu, Chanchin Ṭha ro hlu chu a theih ang tawka chiangin a hrilh ta mawlh mawlh a. Lucullus-a chuan an inṭhian ṭhatna avang mai ni lovin, rilru taka duhna nei ve ni âwmin ngun takin a ngaithla kar mai a. Marcellus-a thu sawite chuan a thinlung chhungril a deng ta.

Chumi tuk chuan Marcellus-a chungchang relna chu a awm nghal a, rei pawh an ngaihtuah lo; thu an titlu thuai a. Marcellus-a chu a zâm lo hle mai.

Thiam loh an chantirna thute chu dam thlapin a pawm mai a. Chumi ni tlai lam la la chu tihhlumna hun a tan ruat a ni ta. Sakawlh sehhlumtir ni lovin, ngunhnam vai thiam sahhlumtir ni hek lovin, mein halhlum tur a ni.

Kristian tam takten thutak hretu ni a, an rinna avanga an tuarna hmun ngeiah chuan Marcellus-a pawhin a rinna chu a nunna ngeiin a chhinchhiah ve dawn ta a ni. Coliseum tual zawl lai takah chuan thingtuai ngul an phun a, a velah chuan thing ai an chhep vum thur mai a. Marcellus-a chu a vengtu sipai hruanghrau zet hian a rawn hnuk lut hlawk hlawk a. Thlirtu mipui sang tam tak mai, lainatna thinlung nei lo thisena tuihalte thu hmur mai chu a thlir vel ruai ruai a. A dinna hmun ngei chu Kristian sang tam takte thisen luanna, an lei nunna tawpa martar huai ho rualte zawm tura an hnukchahna hmun a ni tih te a rilruah a lo lut zung zung a.

A vengtu sipai râwng zet chuan a han phih dawrh dawrh a, thingtuai ngul an phunnaah chuan a va phuar bet ta a. Marcellus-a chuan a ruk tein, "Tunah chuan hlanin ka awm ta mek a, ka chhuah hun a thleng dawn ta. Tunah chuan felna lallukhum chu ka tan dahin a awm ta, chu chu Lalpa ngaihtuahtu fel tak chuan chumi niah chuan min pe ang," tiin a phun ru sap sap a.

Meichher an han chhi a, a vela thing ai chheh chu an han dep alh ta a. Mei alh leh mei khu chuan lang lo lêkin a tuam hlup hlup mai a. A han rêm

leh deuh hlek chuan mei khu leh alh zingah chuan van lam hawiin kut kuangkuaha a ding a han hmuh theih a. Mei chu an han chhep alh leh sauh sauh va, a rawn kâng hnai ta tual tual a, meih alh chuan a rawn hliau ta duai duai a. Martar huaisen chuan a Chhandamtu ngei a bula awmpui nia hriain, a rinna avanga chhel taka tuar zelin, a thih dawn ţep chuan a bân a phar a, a theih anga ringin mei alh zing aţang chuan, "HNEHNA," tiin a au chuai ta rawih rawih a. A taksa chu mei alh zingah a tlu ta thlawp a. Chutiang chuan Marcellus-a thlarau chu kal chhuakin Krista hnenah a awm ta, chu chu a ţha zawk daih si a.

BUNG 15

LUCULLUS-A

"Mi fel hriat rengna chu malsawmna a ni."

Thih thlenga innghaisakna hmunah chuan mi pakhat, mangang leh lungngai hmel dur khuih maia Marcellus-a hawisan hlei thei lova thlirtu a awm a; a chunga an tih dan engkim hmuin, a thu sawi engkim a hre vek a. Mipui an ṭin zawh vek hnuah pawh a awmna ngaiah a la awm reng a. A tawp atawpah a tho va, a chhuak ve ta a.

Sipai a ni bawk a tun hmaa a pên zangkhai ṭhin vei nen, tar chhia ang maiin thei leh thei lo ni âwm tak hian, muangchangin a kal chhat chhat a. A rilru nâ leh lungngai hmel chu, natna na takin a tlakbuak thut ang mai hmel a pu a ni. Kawngkhar vengtu awmna lam a pan a, ani chuan kawng a hawnsak a, tual zawlah chuan a lut phei a. "Bêl min han pe teh le," tiin an meipui chhehna mit mek lam chu a va pan zel a. Marcellus-a ruang kâng vâp leh a ruh kâng bâng la awm chu Lucullus-a chuan ngawi rengin bêlah chuan a rut khawm mawlh mawlh a.

Chu hmun a chhuahsan dawn mek lai chuan, putar pakhatin a lo bia a. Ani chu a ding chawih a. "Eng nge min duhna i neih?" a ti a. "Kristian ho zinga an upa, Honorius-a ka ni e. Ka ṭhian duh tak chu vawiinah he hmunah ngei hian tihhlum a ni a. A vâp la awm chhunte ka la thei dah law maw tiin ka lo kal a ni," a ti a. Lucullus-a chuan, "Kei kher

mi rawn bia chu a ţha e. Mi dang biain i hming han hrilh ni la chu, an man ngei ang che, i lu man tur pawh ruat diam asin le. I dil chu ka pe thei lo vang che, Marcellus-a chu a thi ta, a vâp chu he belah hian a awm. Kan chhungkaw thlânah a urhsun thei ang bera dah ka tum a ni, ka ţhian ţha i ber a nih avangin. Min boralsan tak hian khawvel hi ka tan chuan ruak zo vek tain ka hria a ni," a ti a.

Honorius-a chuan, "A ngaih em em, a sawi fo ţhin, Lucullus i lo ni reng a ni maw?" a ti a. Ani chuan, "Ni e, keini tluka inţhian rinawm leh inkâwmngeih hi sawi tur an awm bik lo vang. Remchâng ngat phei sela chuan ka chhanchhuak ngei ang. Dan hnuaiah inbarh lut lo phei sela chuan manin a awm hauh lo vang. A chan tawk khawrel a ni ta a nih hi! Mana a awm lohna tura rem ka ruatsak lai khan amah ngei lalber hmaah a kal ta hlauh mai a Ka hmangaih tak chu. keima kut ngeiin tâng tur leh thi tura hruai luihtir ka ni ta a nih hi," a ti a.

Honorius-a chuan, "I hloh chu ani tan chuan hlep nasa tak a ni ta a nih chu. Hlimna chuai thei tawh lo nei turin a lut ta a ni si a," a ti a. Lucullus-a chuan, "A thihna chu hnehna a ni, Kristian thite chu tun hma pawhin ka hmu tawh ţhin a, an beiseina leh an rinna nghehzia chuan heti khawpin min khawih ngai lo. Thih hi malsawmna sawi sen loh dawng ang maiin Marcellus-a chu a thi a ni," a ti a.

Honorius-a chuan, "A ni ngei mai; amaherawchu, ani chauh a ni lo va, he khawpui hnuai 'ei chhung

hmun hrehawmna chongte zinga mi tam tak phum takte pawh hi an ni asin. Chung martarte zinga chhiar tel ve atan Marcellus-a ruh ro leh vâp chu min pe hram thei dawn lawm ni?" a ti a.

Lucullus a chuan, "Engtin emaw chu ni ang le? Ka ţhian ţha berin min hnutchhiah, a ruh ro leh vap te hi mittui nen urhsun taka vui liam chu ka duh ve si a le," a ti a. "Mahse Lucullus, i ţhian chuan martar dangte zinga awma, a rinna thar neih tak ang ngeia phum leh vui chu a thlang zawk dawn lawm ni?" a ti a.

Lucullus-a chu a ngawi ta hlauh a, a ngaihtuah ta vang vang a. A tawpah chuan, "Chu chu a duh-thusam a nih a rinhlelhawm lo va. A duh ang ngei chu zahin, keiin ka duh anga lo tih ve mai chu ka ti lo zawk ang e. La rawh le, Honorius. Amaherawh-chu eng le khaw le, in thiltih velnaah chuan in hmel-ma anga in lo en ţhin, kei sipai hi ka lo tel vea, in awmnaah ka luh ve in phal ang em?" a ti ta a.

Honorius-a chuan, "Phal tehlul mai e, Lucullus, i hmaa Marcellus-a kan lo lawm lut tawh ang bawk-in, kan zingah malsawmna a dawn ang chu i dawng ve mahna," a ti a. Lucullus-a chuan, "E, chutiang chu beisei lem suh. Marcellus-a nen chuan ngaih dan leh tih dan hmangah danglam hlei tak kan ni a. In chunga ngilneih emaw, ngaihsan hle che u emaw chu ka zir thei mai a, mahse Kristian chu ka ni ngai reng reng lo vang," a ti a.

"A nih leh'eng ang pawh chu ni la, lo kal rawh le, i ţhian vuinaah chuan lo awm ve ang che. Nak-

tukah nangmah lam tur che an lo kal ang," a ti a. Lucullus-a chuan a remti ta a, tichuan Marcellus-a vâp dahna bel chu Honorius-a kutah a pe ta a. Lucullus-a chu lungchhe takin a in lamah a haw ta a. A tukah chuan amah rawn lamtu nen chuan Catacomb-a lut turin an kal ta a. An va thleng a, Kristian hote chenna hmun chu a va hmuh chuan a ṭhianpain a lo hrilh ṭhin tawh ang ngeiin, Kristian hote nun dan khawngaihthlakzia leh an hrehawm dan te a va hre chiang ta a.

Honorius-a chuan, nunna thu ziakna lehkhabu zial hlai pui mai chu a han la a. A chhunga thutiam ropui, lungngaihna phurritin a delh behte pawh khai chhuak thei ṭhintu, I Korinth 15 thu hi a han chhiar a. Tin, a vanvadak a, Pathian hnenah Isua Krista thihna leh thlân hnehtu hmingin a ṭawngṭai a. Marcellus-a ruh ro leh vâpte chu urhsun takin an phûm ta. Lei hnuai pûk chhung khâwk rum rumin lungchhe au aw leh ṭap ri thawmte awm mah se; Isua Krista hnehna ropui chu rinna nunga vuantute an nih avangin, thawhlehna ropui beiseina neiin Pathian an fak thei a ni.

Lei hnuai pûk thim chhunga Marcellus-a sûntute zingah chuan Lucullus-a a lungngai hmel, dâng bûma awm chu a langsar kher mai a. Kristian ni lo mah sela, an thurin ropui chu a ngaisangin an beiseina sang tak an sawi chu zah takin a ngaithla ṭhin a. Amah hi a ni, an hmangaih taka vâpte chu anni buaipui ngai lova fel taka lo petu chu ni. Marcellus-a hriatrengna lung phekte chu amah ngeiin a bel ta a ni,

Engkim a tihfel hnuah chuan Lucullus-a chu a haw chhuak leh ta a; mahse mi danglam tak a ni ta. A ţhianpa a sunna leh a thil hriatte chuan a thinlung chhungril a khawih a. Tun hmaa a hlimna leh a harhvâtna te chu a bo zo ta vek si. Kristian chu ka ni lo vang tia a lo sawi tawh ţhin chu a dik chiah mai a. A ţhianpa thihna chuan a tilungngai teh meuh va; mahse, sual avanga lungngaihna an nei si lo, simna tel lo lungngaihna mai a ni. Pathian nung leh dik hriat chakna a la nei lo va, khawvel hlimhlawp ûm châkna a hloh zo tawh lawi si; hlimna tur dang a chhar chhuak thei bawk rih si lo.

Amaherawhchu, a ţhianpa a hriatrengna chuan rah pakhat a chhuahsak a ni. Chu chu Marcellus-a ţhiante Kristian ho, hnehchhiaha awm leh retheite khawngaihna a neih phah ta a ni. Tuarna leh hrehawm karah pawh an chhel dante chu a ngaisang em em a. Rom khawpui chhungah ţhatna leh felna te hi a la awm ngai a nih phawt chuan, heng mi hmusit leh hnawhchhuaha awm, mi retheite ta hi a ni ngei mai tih a hria a ni. Heng ngaih dan hi a neih avangin Kristian hote chu a ţanpui ta zel a ni. Marcellus-a a lo ţanpui leh ţhian ţhaa a lo neih ţhinna chu Kristian hote chungah hian a suan ta thung a ni. A sipaite pawhin an man mai mai ta lo va, rawn man changte awm ţhin rah sela; eng emaw t'in awl tein an chhuak leh mai ţhin a ni. A dinhmun sang leh a hausakna te, mi chunga thu a neih theihnate chu Kristiante rawngbawlsak nan a hmang ta hlauh a. Ama in ngei pawh Kristiante râltlânna,

humhimna hmunah a lo chang ta, Kristiante pawhin a hming chu an zahin an chawimawi a ni.

Amaherawhchu, thil awm dan a lo danglam ṭan ta. Kristian hote tuar zelna leh Lucullus-a nena an inṭhiannate chu a lo tawp dawn ta. Marcellus-a thih hnu kum rei lo teah chuan lalber Decius-a nunrawng tak chu a lo tlawm ta a, lalber tharin ro a rel ta. Kristiante tihduhdahna pawh a hân ta rih a. Muanna a lo thleng ta. Kristian hote pawh Catacomb chhung aṭangin an lo chhuak a, khawvel eng leh boruak ṭha te dawngin khawpui chhungah ngei, anmahni Tlantu chu fakin inkhawmna ropui tak an nei leh ta a ni.

Kumte chu a lo ral zel a, mahse Lucullus-a chu a la danglam chuang ta lo fo va. Honorius-a Catacomb aṭanga a lo chhuah chuan Lucullus-a'n amah in ngeiah a lo awmpui ta a, a dam chhung chu a cheng ve ta a. Amah lo khawngaihtu chu Krista Chanchin Ṭha thutak hriattir hi a batah ngaiin, Krista chhandamna a hmuh theih nan theihtawpin a bei ṭhin a. Mahse a tumna leh a duh ang chu hmu hman lovin a thi ta a ni. Amaherawhchu, kum tam a ral hman lo tihin malsawmna a lo thleng ta Lucullus-a chuan upat lam a pan ṭan mek tihah Chhandamtu chu a lo chhar chhuak ve ta le. Hausakna, chawimawina leh thiltihtheihnate chu a tan eng mah lova ngaih ni tawhin, khawvel nawmchennate chuan hun rei tak chhung ṭhipna nei tawh lo ni mah sela; hlimna leh lawmna dang a chhar chuang si lo. Chutianga tuilairapa a awm lai tak chuan Pathian Thlarau chuan a lo chhar chhuak ta a ni. Chu Thlarau thiltih theihna

azarah chuan Chhandamtu hmangaihna avangin thin-lung chhungrilah lawmna sawi sen loh a lo nei ve ta a ni.

Decius-a tihduhdahna avanga Isua zuitute Cata-comb chhunga ûm luh an nih achinah Kaisara khaw-pui chhungah chuan kum zabi tam a lo ral ta. Appia kawrgah dingin i han thlir vel teh ang-

Kan hmaah chuan hmanlai khawpuia mitthiho thlân lung tler zui mai kan hmu ang a. He laiah hian Rom mi ropui tak takte chu phum an ni a, an hausakna te, an ropuina te leh thiltihtheihna te nen chuan thlânah an liam zo ta. Kan dinna lei hnuai-ah chuan khawvel boruak hîp ve pha lo tura hnawh chhuaba, um darhte thlân a awm ṭhuap mai bawk ang.

Mahse tunah chuan a va danglam ta êm! Kan vela thlân ropui te chu a chim chhe zo ta, a zah-awmna zawng zawngte chu tihbawrhbanin a awm zo ta; an thlân in ropuite a chhia a, vaivuta changin thliam a lên bo zo ta. Tuman an hming an hre leh tawh lo. Lal ramte a lo ding a, an tlu chhe leh ṭhin. Rom sipai rual sang tam tak, hmelma hnehna ram latute pawh chu vaivutah an chang zo ta. Tihduh-daha nghaisak hlawm a, lei hnuai puk thima phum bo takte erawh chu vawiin thlengin Pathian Kohhrante chuan an la chawimawiin an la zah a. Chhandam-na Chanchin Ṭha puan darh hna chu Lal Isua lo kal leh hma chuan chhunzawm zel turin Kohhran hote chuan an iahlan chhawng zel ta a nih hi.

Hmuhsit leh tihduhdah, hnehchhiah leh hnawh chhuaha awmte chu khawvel chanchin ziaknaah an hming a chuang ve lo a ni ang e. Hei hi erawh chu kan hria a ni lawm ni, Beram no Nunna buah an hming ziakin a awm ta. Pathian lehkhabuin a sawi tak :

"Heng hi hrehawm nasa tak ata chhuak hote kha an ni a, an puante Beram No thisena suin an tivar ta a. Chuvangin Pathian ṭhutphah hmaah an awm a ni; tin, a chhun a zanin a biak inah chuan a rawng an bawl ṭhin; tin, lalṭhutphaha ṭhua chuan an chungah a puan in chu a zar ang. An rilṭam leh tawh lo vang a, an tuihal leh tawh hek lo vang; niin a em hek lo vang a, lum reng reng pawhin a tihrehawm hek lo vang. Beram No, lalṭhutphah laia awm chu an vengtu a ni ang a, nunna tuikhurahte a hruai ang; tin, Pathianin an mit ata mittui zawng zawng a hru fai tawh ang," a tihate ngei chu pâwlin an awm ve ta a ni.

A tâwp ta.